

לדעת ה' היא אצדו   להנהיג אהבתי יש ויאצדוקתיהם אמלא
 אמלא   אמלא אמלא אמלא אמלא

האוצר

פנינים יקרים
 מפרד"ס התורה
 על סדר פרשיות השבוע

שמיני

מאוצר שיחותיו ומאמריו
 של הרה"ג מו"ר המקובל
 רבי בניהו ושישכר שמואלו שליט"א

כל הזכויות שמורות
למכון "בני יששכר"
שע"י ישיבת המקובלים "נהר שלום" תכב"ץ

ניתן להשיג את הספר בישיבתנו הקדושה

רחוב שילה 6 י-ם

02-6249000

או בחנויות הספרים,

הפצה ראשית

"סגולה"

02-6443300

ניתן לשלוח הארות והערות

למכון "בני יששכר"

באמייל: m6222560@gmail.com

לזכר עולם יהיה צדיק

לעילוי נשמת

מורנו ורבנו

שר התורה ועמוד ההוראה

גאון ישראל ותפארתו

הרועה הנאמן פוסק הדור

ראש ממשלת התורה

מרן הראשל"צ הגאון כמוהר"ר

עובדיה יוסף

זצוקלה"ה זיע"א

נפטר ג' בחשון התשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

אשת חיל מי ימצא

לעילוי נשמתה
הטהורה
של מרת אמנו
הרבנית הצדקנית
מזכת הרבים

מרת **שולמית רחל**

שמואל

בת **מזל ע"ה**

נלב"ע ביום ז"ך אלול ה'תשע"ט

ת.ג.צ.ב.ה.

הלכות שבת

סדר סעודת שחרית דשב"ק

- א. יהיה שלחנו ערוך ומטה מוצעת יפה, ומפה פרוסה כמו בסעודת הלילה^א, ותכף אחר תפלת מוסף ילך לביתו ויעשה הסעודה בשמחה רבה^ב.
- ב. יסדר על השלחן י"ב לחמים כנגד י"ב חלות לחם הפנים, וכפי שנתבאר בסדר ליל שבת^ג. וזה הסדר שיעשה בקידוש דיום שב"ק:
- ג. הנה בתחילה תיכנס לביתך בשמחה גדולה ותאמר בקול רם שבת שלום, ותעמוד לפני השלחן במקום שאתה עתיד לישוב, ותאמר "דא היא סעודתא דעתיקא קדישא"^ד.
- ד. תקיף השלחן דרך ימין פעם אחת, ותכוין להמשיך עתה בבחינת אור המקיף של שלשה תחתונות דאבא אשר עד שם עלה ז"א בתפילת לחש דשחרית, אלא שאז היה מבחינת אור פנימי שלהם ועתה הוא באור מקיף^ה.
- ה. אח"כ יעמוד במקום מושבו ויקח בידו שתי אגודות הדס משולשים, ויברך עליהם בכוונה, ויאמר פסוק ריח ניחוח אשה לה', ועוד יאמר שמור וזכור כדיבור אחד נאמרו, ויכוון לכלול מדת הלילה ביום^ו.
- ו. אח"כ תניחם בין שתי ידיך ותחזור להקיף השלחן פעם שנית, ותכוון להמשיך בחינת המקיף של שלשה אמצעיות דאבא אשר עד שם עלה ז"א בחזרה דשחרית, אלא שאז היה מבחינת אור פנימי שלהם ועתה הוא באור מקיף, ומכוון שהקפה זו היא להמשיך או"מ דחג"ת לכן צריך להקיף בהדס כי הדס רומז לשלשה אבות שהם בח' חג"ת^ז.
- ז. אח"כ ישב במקומו ויאמר לשון הזוה"ק "ביומא דשבתא" המסוגל להאיר הנשמה, וכן זהו"ק שבת שבת יומא

עיונים והארות

שם וז"ל: "ענין סעודת שחרית דשבת, הנה בענין התפלה נתבאר כי כבר עלו זו"ן עד כתר דאו"א ממש, ונמצאים שניהם עומדים תחת א"א והם עתה אוכלים סעודה זו מן א"א, ולכן סעודה זו נקראת סעודתא דעתיקא קדישא" עכ"ד. ולא כתב שם לומר "שבת שלום" כמו שאמר בליל שבת, אבל מסברא צ"ל וכן הביא בסידור האר"י אשכנז של ר' שבתאי זצ"ל.

ה. **כתב** הרש"ש בסידור וז"ל: ויען עתה אחר המוסף עלו זו"ן בכח"ב דאו"א, שהוא בגרון דא"א, ועומדים סמוך לפה דא"א, ומשם אוכלים זו"ן סעודת שחרית מפה דע"ק, ולכן נק' סעודת ע"ק. וע"י סעודה זו נבקעים ומתגלים הכחב"ד דאו"א עילאין אשר עלה ז"א בהם במוסף, כי ז"ת כבר נתגלו ע"י הס"ת בז' עולים וע"י הקפת השולחן נמשכים מקיפי נה"י וחג"ת דאו"א ע"י דלחש וחזרה לז"א, ומקיף כחב"ד דאו"א ע"י אשר עלה בהם ז"א במוסף נמשכים ממילא שלא על דינו.

ו. **כמבואר** בשעה"כ (דף ע"ד) וז"ל: הנה תבוא ותעמוד לפני השלחן במקום שאתה עתיד לישוב בו ותקיף השלחן דרך ימין פ"א וכו', ואח"כ תקח בידך שתי אגודות הדס ותחזור להקיף השלחן פעם שנית. עכ"ד, וכן כתב בפרי עץ חיים (שער יח פכ"א).

ז. **כתב** בש"ש (ח"ג דף צ"ה ע"ג אות ח') בענין ההקפות דסעודת שב"ק, כי בהקפות נמשך אור המקיף דבחינת החיצוניות, וכבר בתפילה המשכנו אור הפנימי ואור המקיף דבחינת הפנימיות, וגם אור הפנימי בבחינת החיצוניות, ועתה בהקפות ממשיכים אור המקיף דבחינת החיצוניות.

א. **טור** ושו"ע (ס' רפט סעיף א').

ב. **כתב** בספר דבר בעתו (ח"א דף קכא ע"ב) וז"ל: כשיצא מביהכ"ס לא יפסיק החבל, כי הנה משחרית ועד סוף הסעודה שזורים זה בזה, שהסעודה היא גורמת המשכת אורות עליונים ע"י הסעודה עצמה, והיא תשלום המשכת האורות שנמשכו בתפילות כמ"ש המקובלים הלא בספרתם, ולכן צריך לבלתי נתון ריוח בין הדבקים בין תפילת מוסף לסעודת שבת, כי ההפסקות משמשות למנוע שפעת גשם נדבות וכ"ש בסעודת שחרית, וזה שרמז וקראת לשבת עונג הקריאה היא רמז לתפלה וכו'. ומיד עונג תעשה הסעודה לענג יום השבת. ע"כ.

ג. **בן** מתבאר מדברי רבנו האריז"ל בשעה"כ (דף ע"ד ע"ג) שכתב שם: ענין הלחם שבסעודה זו הוא ממש ע"ד הלחם שבסעודת הלילה והיו י"ב לחמים מסודרים כסדר הנ"ל בסעודת הלילה ממש, אבל עתה תכוין כי טעם י"ב לחמים הם סוד י"ב חיוורתי שברישא דעתיקא קדישא א"א דאצילות כי אלו הם יותר עליונים מסעודת הלילה שהיו רמוזים בי"ג נימין דשערי דא"א שהם למטה ממדרגת הי"ב חיוורתי כידוע עכ"ל ודלא כמ"ש בפע"ח שיביא ח"י לחמים אלא כל סעודה צריך י"ב לחמים. וכן הוא בבא"ח (שנה ב' פ' וירא אות טו). ובכה"ח (ס' רפט אות יא).

ד. **שעה"כ** (דף ע"ד ע"ב) שיאמר בסעודת שחרית "דא היא סעודתא דעתיקא קדישא". ובטעם הדבר שנקראת כך כתב

- שביעאה קדישא המלוקט להרי"ח טוב, ואם מנהגו לומר משניות "עשר קדושות" יאמר אותם בתחילה ת.
- ח. אח"כ יאמר אתקינו סעודתא וכו' ט. אסדר לסעודתא בצפרא דשבתא וכו' (לחן 'מתי יבושר עם'), ואח"כ יאמר "למבצע על ריפתא". ויהא רעוא מן קדם עתיקא קדישא וכו', זוהר ויקהל "קידושא דיומא" י.
- ט. אח"כ יאמר לשם יחוד וכו', מזמור לדוד ה' רועי וכו', ופסוק אל נערץ בסוד קדושים רבה וכו' ופסוק עזי וזמרת י-ה, וכל הנשמה תהלל יה הללויה י.
- י. ויקבל הכוס בשתי ידיו משתי ידי זולתו, ואח"כ יחזיק הכוס ביד ימינו ויכוון לכלול השמאל בימין, וימזוג היין במים למתקו ואז יאמר ושמרו בני ישראל, אם תשיב משבת גלגלך י. ויכוין לכלול מדת לילה שהוא שמור עם מדת יום שהיא זכור. ויאמר סברי מרגן בכוונותיה וברכת הגפן י.
- יא. קידוש זה דשחרית דיום שבת קודש צריך להיות מיושב ט.
- יב. סעודת היום צריך לכבדה יותר מסעודת הלילה, ולכן יכבד סעודת שחרית באיזה מין מאכל שחביב עליו או ירבה באיזה מין שלא אכל ממנו בסעודת הלילה טז.
- יג. מצוה לאכול דגים בכל סעודה משלושת סעודות שבת י.
- יד. מצוה לאכול חמין בשבת כי זהו מכבוד ועונג שבת י, ונוהגים לאכול עם החמין ביצים מבושלות שלימות

עיונים והארות

בעיה"ק ירושלים, וכ"כ בסידור יעב"ץ (בית היין עמ' שצ"א) וז"ל: יושב ונותן בכוס עיניו, וכ"כ בחסד לאלפים (רפט א בהג"ה).

טז. בן תניא בפסחים (דף קה). כבוד יום וכבוד לילה כבוד יום עדיף. וכן הוא בטושו"ע (ס' רעא ס"ג), ועי' גמ' מסכת גיטין (לח): אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתא בשבתא ואחת קבעה סעודתא בערב שבת ובפרש"י שם. והרש"ל בים של שלמה (שם) קרא תגר על שאין נזהרין בזה ואדרבה מוסיפין בליל שבת, וכתב שגדר עצמו שלא לאכול דגים בליל שבת ואזי אפילו יעשו כמה מעדנים לא ישוו לסעודת שחרית שיש בה דגים, עכ"ל ד. וכתב ע"ז הכה"ח (ס' רעא אות טז) שלפי דברי רבנו האריז"ל דיש לאכול דגים בליל שבת ירבה באיזה מין מאכל שחביב עליו וכו'.

ביוסף אומץ יוזפא (אות תרמא): כתב "ועיקר הסעודה הוא ביום יותר מבלילה, ונראה לי שלכן נוהגין לאכול הטשאלנט והצלי דווקא ביום".

י. **כ"ב** בתיקוני שבת, והביאו מגן אברהם (סי' רמב סק"א), בא"ח (שנה ב' פ' וירא אות ח"י), וכ"כ המשנה ברורה (שם סק"ב). ועיין בהערה לעיל.

יח. **וכתב** הרז"ה בעל המאור בפרק כירה על הרי"ף (דף ל"ח): וז"ל: וי"א שתקנת רבותינו היא לענג את השבת בחמין וכל מי שאינו אוכל חמין צריך בדיקה אחיו אם הוא מין, ואם מת יתעסקו בו עממין, והמזמין לבשל ולהטמין ולענג את השבת ולהשמין הוא המאמין וזוכה לקץ הימין, ונפסקו דבריו ברמ"א (סו"ס רנז).

ובספר אור הישר והטוב (עמ' קכט) הביא שהסביר הרה"ק מליסקא זצוק"ל דברי הבעל המאור: "שמדרך בני אדם לתלות הכל במעשיהם הטובים שרק כחו ועוצם ידו עושה לו הכל, ואי אפשר לו להסיח דעתו מהויית עולם הזה אפילו רגע כמימרא, ע"כ זהו מכבוד שבת להסיח דעתו מכל דבר ולהטמין בשר חי וכדומה והוא מתבשל מאליו, וזו סגולה

ח. **כ"ב** הכה"ח (ס' רפט אות ד). ומקורו מספר בית מנוחה (דף רי ע"א) וז"ל: מצאתי כתוב בשם גדולים שאומרים ביום השבת קודם שמקדשים קידושא רבא, פרק א' ממסכת כלים והמשנה הראשונה מפרק שני, כי בזה יתקשרו קשר אמיץ תורה ואר"י וירושלים וביהמ"ק ושבת והשם בראשם, וכל המרבה לעשות הטוב והישר יצפה לטוב הצפון ליריאיו" עכ"ד.

ט. **בן** כתב בשעה"כ (דף עב ע"א ודף עד ע"א).

י. **אע"ג** דבשעה"כ כתב דהאריז"ל היה נוהג לאומרה בתוך הסעודה, בסידור הרש"ש זיע"א סידר לאומרה קודם. כה"ח (שם).

יא. **כה"ח** (שם).

יב. **פסוקים** אלו מובאים בסידור היר"א (דף 386), ובחמדת ימים (פרק י"ד אות מ').

יג. **כל** ימינו נהגנו לומר קודם אם תשיב ואח"כ ושמרו בני ישראל, וכמו שמסודר בסידור היר"א (ח"ב דף 389) וכן מובא בסידור האר"י אשכנז, וכן מובא בסידור תפילת ישרים, אמנם בשעה"כ (דף ע"ד ע"ג) כתב לומר מזמור לדוד וכו' ואח"כ ושמרו בני ישראל, ואח"כ פסוק אז תתענג על ה' וכו' ולא כתב פסוקים אם תשיב וכו' ומשמע שצ"ל קודם ושמרו ואח"כ אם תשיב, וכ"כ בסידור מהרש"ו, ובחמדת ימים (פ' י"ד), וכ"כ בפע"ח (שער השבת דף ק"ג) וכן בספר לחם מן השמים למהר"י צמח, וכ"כ בספר "שיבת ציון" (ח"ב דף רי"ז), וכתב הטעם מפני שיש להקדים פסוק של תורה ואחריו של נביאים ועיין עליו, וכ"כ בסידור כוונות פרטיות בניהו להשד"ה. וכ"כ בספר כתר שם טוב (ח"א דף תמ"ז) וכתב שם וכן הוא מנהג ארץ ישראל ועוד. עי"ש, וכך הוא בסידור "חוקת עולם".

יד. **כל** זה מבואר בדברי הרב ז"ל בשעה"כ. ובדברי הרב כה"ח שם.

טו. **כ"ב** בשעה"כ (דף עד ע"ב) וז"ל: תשב מיושב במקומך ותקבל הכוס בשתי ידך, וכ"כ בברכי יוסף להחיד"א זצוק"ל (רפט ב) דמספר הכוונות שסידר מהר"ש ויטל מוכח דקידוש היום הרב היה אומרו מיושב, וכן נהגו רבנו קדישי

בקליפיהן שהטמינו אותן מבעוד יום יט.

טו. יענג את השבת במאכלים טובים ודשנים, וירבה בבשר ומוגדנות כפי יכלתו כ. ואמרו חז"ל (שבת קיח.) כל המענג את השבת, נותנין לו נחלה בלי מצרים, וניצול משעבוד גליות, ונותנין לו משאלות לבו כב.

טז. כתבו המקובלים שמכל מה שהאדם אוכל בימות החול, הרוב הולך אל החיצונים, ואין בו רוחניות, אבל מה שאוכל בשבת הכל הוא רוחני, ונבלע בתוך האיברים כב. ומאכלי שבת הם מסוגלים לרפואה כב. והם סם חיים לישראל, וההיפך לשונאיהם כב.

יז. אדם ששמח במאכלי שבת ואומר דברי תורה ומוסיף מאכל לכבוד שבת, ממשיך על ידו פרנסה לכל השבוע כב.

יח. יש שאמרו, שקדושת מאכלי שבת גדולה מעלתם יותר מקדושת אכילת הקרבנות בבית המקדש כב. ולכן יש מודקדקים, שלא ליתן מומאכלי שבת לגוי כב.

יט. יזהר להיסב על שולחנו בשמחה ובקדושה וטהרה ויאכל בנחת, ויאמר דברי תורה ומוסר ויתרחק מאוד מלדבר דברים בטלים כב.

עיונים והארות

במה הם זוכין, בשביל שמכבדין את השבת. ואיתא במדרש (דברים רבה ג, א) אדם מקדש את השבת במאכל ובמשתה ומהנה את נפשו, ומקבל שכר עליה, כדכתיב "וקראת לשבת עונג" - בשכר זאת - "אז תתענג על ה'", שיתן לך ה' משאלות לבך לטובה.

נב. בספר נגיד ומצוה (דברים השייכים בסעודה, עמ' פה) וז"ל: דע כי כל מה שאדם אוכל בתוך השבוע הרוב הולך אל החיצונים ואין בו רוחניות... ומה שאדם אוכל בשבת הכל הוא רוחני, אעפ"י שיאכל יותר מן הצורך, הכל הוא רוחני ונבלע באיברים.

נג. ובספר קהלת משה (מקץ, בד"ה א"י אתה) כתב, כמו ששינוי במסכת שבת (קט:) כל האוכלין אוכל אדם לרפואה, כי קדושת שבת גורם, הגם שאוכל כפשוטו הוא לו לרפואה, וכל מאכלי שבת המה לו לרפואה.

נד. כ"ב בספר בני יששכר (מאמרי שבתות, מאמר א אות יב).

נה. כ"ב בספר מבוא ועד צאתו (פרק לא הלכה ח) בשם ר' נח מלעכוויטש זצוק"ל מובא בספר תורת אבות (פ"ב אות טד).

נו. בספר עבודת יששכר (וואלברוז, לקוטים, אות ט) כתב: קדושת המאכלים בשבת גדולה כל כך כמו הקרבנות בבית המקדש, ויש מן הגדולים שאמרו כי עוד גדלה מעלתם יותר מקדושת אכילת הקרבנות.

נז. בני יששכר (שם).

נח. עי' בזוה"ק ברעיא מהימנא (פנחס רמו.) שכתב וז"ל: שתיתאה שלא יהא גרגרן ובלען על פתוריה דמלכא, כגוונא דעשו דאמר הלעיטני אורח הלעטה אלא באורח טחינה. ע"כ. וכ"כ בזוהר חדש (רות דף מז ע"א), דלא יהא גרגרן ובלען אלא כמאן דאכיל קמי מלכא, דברכתא לא שריא במעויה דהווא דאשתכח בלען, אלא בהווא דלא אשתכח בלען וכו' מאי טעמא בגין דחוייא בישא שריא במעויה ולא ישבע, ולא עוד אלא דאתקרי רשע דכתיב ובטן רשעים תחסר, בגין דא בעי למיכל בנחת על פתוריה, כמאן דיתיב קמי מלכא. עכ"ד.

ובזוה"ק בר"מ (עקב ערב:) איתא וז"ל: "ועשרה דברים צריך אדם למעבד בסעודתא, חד נט"י, תנינא לתקנא שתי

גדולה לאמונה שאין צריך רק התעוררות מהאדם והמעשה נגמר מאליו, ומי שאינו מאמין בזה צריך בדיקה שמא מין הוא".

בספר העתים (סי' טז) כתב וז"ל: "הטמנות חמין תקנה גדולה היא דתקינן רבנן משום עונג שבת, שהרי כל ימות החול אוכל אדם תבשיל מכל פנים וחס, ובשבת תקנו חכמים לטמנו מבערב, כדי שישתמר המאכל בחמימתו, ויהיה חם בשבת, ואיכא בהא מילתא עונג שבת, ורוב מן החיצונים תלמידי בייתוס יהיה אהליהם לנתון, וירקבו עצמותם, אשר הטעו את כל הטועים והזונים אחריהם להטעותם שהחמין אסור בשבת, ותיפח עצמותיהם, שהרי המאכל עצמו שניח אדם מבערב על גבי גחלים לא אסרוה רבותינו אלא מטעם שמא יחתה בגחלים, אבל אסור אין בו מן התורה, והילכך כל שאינו אוכל חמין בשבת בר נידוי הוא, ודרך מינות יש בו, וצריך להפרישו מקהל ישראל, אבל מכל מקום יש לנו לדקדק אחריו אי משום חולי אז אין לנו להוכיחו בכך, אבל מכל מקום יש לנו לזרוז ולהודיעו להתרחק מאותה דרך להכריח עצמו כדי שיענג את השבת כדרך שתקנו חכמים בהטמנות חמין". ע"כ. **ובספה"ק** בני יששכר (מאמרי שבת, מאמר ג' אות י): "והאוכל למעדינים מאכלים הנהוגים בישראל להטמין לשבת יזכה לתחיה".

יט. כה"ח (סי' רפט, סקי"ב) בשם השכנה"ג: כתב "נוהגין לאכול בסעודת שחרית ביצים מבושלות שלמות בקליפיהן שהטמינו אותן בתנור מבעוד יום, ושמעתי הטעם, מפני אבלו של משה רבנו ע"ה שמת בשבת, ונכון הוא, והמהדרין אוכלים אותם גם בסעודה ג'... מיהו היפה ללב (ח"ג רפט אות ד) כתב דהא שנוהגים לאכול בשבת בשחרית ביצים מבושלות בקליפיהן אינו מטעם אבן משה, שהרי לא מת משה בבוקר, כי אם בערב בשעת מנחה, כמ"ש הטור ובית יוסף ולבוש לקמן (סי' רצב), יעו"ש וכדברי הזהר, אלא נהגו מפני עונג שבת. עכ"ל"ק.

בספר אור מלא (קאסאן, חלק השמועות, עמ' קו) כתב: "מנהג אבותינו הק' זצ"ל בסעודת שחרית ש"ק בעשיית המאכל ביצים עם בצלים, ליקח ביצה ולחתכה לארבעה חלקים, ואמר אממ"ר ז"ל רמז ויחוד ד' פעמים 'ביצה' גמ' שם חת"ך שם הפרנסה".

כ. שו"ע (סי' רנ סעי' ב).

כא. ואיתא בגמ' שבת (קיט.) עשירים שבשאר ארצות

כ. ירבה בפירות ומגדים ומיני ריח כדי להשלים מנין מאה ברכות כ"ט.
 כא. אמרו רבותינו שינה בשבת תענוג, ולכן ישן מעט, ורוב הזמן יתאמץ בעסק התורה כי קדוש היום לאלהינו ל.

מאמרי הזוה"ק

ח"ג דף ל"ז ע"א

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא וְגו' משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל.
וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי, מֵאֵי יוֹם הַשְּׁמִינִי ושואל על מש"כ ויהי ביום השמיני, כלומר על איזו ספירה הוא רומז אחר שכבר אמרת כי שבעת ימי המלואים הם כנגד השבע ספירות של ז"א, אם כן מהו יום השמיני, ותחילה הקדים קושיא אחרת, ואמר. **אֶלָּא, בְּתֵיב וּמְפַתַּח אֵהֵל מוֹעֵד וְגו'** אמר הכתוב בסוף פרשה הקודמת ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאות ימי מלואיכם, **בִּי שְׁבַעַת יָמִים**

עיונים והארות

דרב אויא טרח וממלי להו באספרמקי ומגדי. וזה רמז 'האלף לך שלמה' כלומר אלף זהובים לך המלך שלמה מלך שהשלום שלו, לתת לאיש המברך ק' ברכות בכל יום, וכי תימא שבת חסרים כ', לזה אמר "ומאתים לנוטרים את פרי" דמשלימים בפירות.

"היושבת בגנים" אלו ת"ח שיושבים כל השבוע בבתי מדרשות ואין להם כסף לקנות פירות ומגדנות איך ישלימו מאה ברכות. "חברים מקשיבים לקולך השמיעני" שמכוונים לצאת בברכות ששומעים מחבריהם בשעה שעולים לקרות בתורה והם עונים "אמן" גם בזה ממלאים מאה ברכות.

ל. **הַטּוֹר** (או"ח סימן רצ) כתב וז"ל: ואם רגיל בשינת הצהריים אל יבטלנה, כי עונג הוא לו ואחר השינה קובעים מדרש. ע"כ. והעתיקו הרמ"א להלכה (שם).

ובשער הכוונות (דף עד ע"ד) כתב מהרח"ו בשם רבנו האריז"ל וז"ל: ענין השינה ביום שבת וכו' אבל השינה ביום השבת היא טובה אל הצדיקים כי אין דבר רע שולט ביום שבת, ואין חשש שיפסיד איזה עיבור נשמת איזה צדיק ע"י השינה, ואדרבא אפשר שירויח וימשיך עמו איזה עיבור נשמת צדיק, ולכן נכון הדבר לישן ביום שבת אחר האכילה, וכך היה נוהג מו"ל לישן ביום שבת אחר האכילה, שיעור שתיים ושלש שעות, כי אדרבא זהו מכלל עונג השבת. עכ"ל. וכ"כ בפע"ח (שער יח פכ"א).

כתב בספר ראשית חכמה (שער הקדושה פט"ו) וז"ל: וכן ראוי למי שהוא רוצה להתקדש, שלא יאכל אכילתו אלא לרפואה, כדי שלא יחלה ויתבטל מהתורה ומהמצוות, לכן ראוי שלא ימלא נפשו מהמאכלים גסים, ואפילו מדברים טובים לא ישלים תאותו ואפילו בשבת כי אכילה רבה גורמת להרבות השינה, כמו שאז"ל בפ"ק דיומא (יח). לא היו מאכלים אותו הרבה שהמאכל מביא את השינה. עכ"ד.

ככרות לשבת, תליתאה למיכל תלת סעודתין ולאוספא מחול על הקודש, רביעאה לאנהרא פתורא בשרגא כמה דאוקמוה שלחן בצפון ומנורה בדרום, וצריך הסיבה כמה דאוקמוה הסיבו אחד מברך לכולם (ברכות ו, ו) ובשבת בכל מילוי צריך לאתוספא מחול על הקודש בין במאכליו ומשתיו, בין בלבושיו וכו' וצריכין לאתערא שירה וחדוה לפתורא לגבה. ע"כ.

וראה מ"ש גאון עוזנו הרב חיד"א זיע"א בספרו לב דוד (פרק כב) וז"ל: "אם בחול כשמדבר דברים בטלים, עושה רושם ואתער לעילא ויש לו בטלים הרבה כנגדו, מה יהיה בשבת? כי העולמות כלולים זה בזה כמ"ש רבנו הארי"ז ז"ל דעם הארץ בחול פוגם למטה בעשיה, ובשבת שהעולמות כלולים גם פגם עם הארץ מגיע עד האצילות. ונמצא הפגם יתר מאוד אי מצד קדושת השבת שנצטוינו ודבר דבר, וזה עובר על דברי קבלה והוא חטא כפול, ואי משום הזמן שהחטא בשבת פוגם הרבה שהעולמות כלולים, ומה יתאונן אדם אי הם דברים אסורים כמו לה"ר ואביזריו, דאז יהיה עון חמור כעבות העגלה, ולא די להם זה אלא שמדברים דברי תוהו דברי נרגן עיזי דמסגן, כן סגן על מגן, ללמוד בספרים החיצונים ויהיו בפיהם פה דובר כדבש למתוק, והם לא ידעו כי נמשכים בציר של פגעים ודבקים בסט"א עכ"ד. ועי' שיבת ציון (ח"ב שער י' הלכה יג).

כט. שו"ע (ס' רצ סעיף א') ופירש מו"ר הגאון כה"ר יוסף עדס צוק"ל על הפסוק בשיר השירים "האלף לך שלמה ומאתים לנוטרים את פרי", כי הנה בפרק כיסוי הדם (חולין פז). מוכח דשכר ברכה עשרה זהובים. ורבוותא קמאי אסמכוה אקרא (במדבר ז, יד) כף אחת עשרה זהב, 'כף' גימטריא 'ק', כל א' מק' ברכות עשרה זהב, ולפי זה ק' ברכות שכוון אלף זהובים, וכאשר ביום שבת יש חסרון כ' ברכות, יש להשלימם בברכות על הפירות, כמ"ש במנחות (דף מג, ב) רב חייה בריה

יִמְלֵא אֶת יְדְכֶם. כִּי שִׁבְעַת, בְּשִׁבְעַת יָמִים מִיַּבְעֵי לַיָּהּ וְקִשָּׁה, שֶׁהִיָּה לוֹ לֹמֵר בְּשִׁבְעַת בָּאוֹת ב', כְּלוֹמֵר בְּהַמְשָׁךְ שִׁבְעַת יָמִים יִמְלֵא הַקַּב"ה אֶת יָדָם, אוֹ שִׁבְעָה יָמִים יִמְלֵא אֶת יְדְכֶם, מֵאִי כִּי שִׁבְעַת יָמִים יִמְלֵא כְּלוֹמֵר יִמְלֵא בְּנִיּוֹד חִיר"ק תַּחַת הַי' וְקַמ"ץ תַּחַת הַמ', שֶׁפִּירוּשׁוֹ שֶׁמִּמְלֵא יָדְכֶם עַל יְדֵי אַחֲרֵיכֶם, לְמַדָּה כְּתוּב שִׁבְעַת יָמִים יִמְלֵא, שֶׁמִּשְׁמַע שֶׁעֲצֵם הַיָּמִים מִמְלֵאִים אֶת יְדֵיהֶם.

אֵלֶּיךָ, וּכְבָּאִין אֵינּוֹן בְּהֵנִי, דְּמִתְעַטְרִי בְּעֵטְרוֹי דְּמַלְכָּא קְדִישָׁא וכְּדִי לְתַרְץ קוּשִׁיתוֹ הַקְּדִים וְאֵמֵר אֲשֶׁרֵיהֶם הַכְּהֻנִּים שֶׁמִּתְעַטְרִים בְּעֵטְרוֹתֵינוּ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ, דֵּהֵינּוּ שֶׁמִּקְבְּלִים הָאֲרוֹת מִמוּחִין שֶׁל ז"א, וּמְשִׁיחִין בְּמִשַּׁח רְבוֹת קְדִישָׁא וְהֵם מְשׁוּחִים בְּשֶׁמֶן מִשַּׁחַת קוֹדֶשׁ, בְּגִין דְּאִתְעַר מְשַׁחָא (אֲחֵרָא) עֲלָאָה, דְּמִשְׁקֵי לְכָל שִׁבְעָה לְפִי שְׁנַתְעוֹרֵר שֶׁמֶן אַחַר הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהוּא הַמוּחִין דְּאֵימָא שֶׁהִיא קְבֵלָה מֵאֲבָא, שֶׁמִּשְׁקָה לְכָל שִׁבְעַת הַסְּפִירוֹת, וְאִתְמַשְׁחָן מִהֵוּא רְבוֹת קְדִישָׁא, וְאִתְדַלְקוּ מִנֵּיהּ כָּל אֵינּוֹן שִׁבְעָה בּוֹצִינִין וְהַכְּהֻנִּים נִמְשָׁחִים מִשְׁמֶן מִשַּׁחַת קוֹדֶשׁ הַהוּא, וְעַל יְדֵי זֶה הֵם מִקְבְּלִים הָאֲרוֹת הַמוּחִין דְּאֲבָא עַל יְדֵי אֵימָא, וְנִדְלָקִים וְמֵאִירִים מִמֶּנּוּ כָּל אוֹתָם הַשִּׁבְעָה מֵאֲרוֹת שֶׁהֵם הַז"ס דו"א, וְהֵאֵי מְשַׁח רְבוֹת, הוּא כְּלָלָא דְּכָל שִׁבְעָה, וְכְּלָהוּ בֵּיהּ אִתְכְּלִילוּ וְזֶה הַשְּׁמֶן הַמְּשַׁחָה שֶׁהוּא הַשְּׁפַע שֶׁל אֵימָא, הוּא כְּלָל הַשְּׁפַע שֶׁל כָּל שִׁבְעַת הַסְּפִירוֹת, וְכָל הַז"ס דו"א נִכְלָלוֹת וּמְשַׁרְשׁוֹת בְּאֵימָא.

וְתַנִּינִן שִׁיתָא אֵינּוֹן, וְכְּלָהוּ אִתְכְּלִילִין בְּהֵאֵי וְלִמְדֵנוּ שֶׁהֵם רַק שֶׁשׁ סְפִירוֹת, כִּי ז"א כְּלוּל רַק מו"ק (אֵלֶּא שֶׁלְּפַעֲמִים מוּנִיחַ אֶת עֵטֶר הַיְסוּד לְשִׁבְעֵי), וְכוּלָם כְּלוּלִים בְּשִׁבְעֵי שֶׁהוּא הַבֵּינָה, וְדָא הוּא כְּלָלָא דְּכְּלָהוּ, וּבְגִין כֵּן שִׁבְעַת יָמִים יִמְלֵא וְהִיא כּוֹלֶלֶת אֶת כּוּלָם, וּבִשְׁבִיל זֶה כְּתוּב שִׁבְעַת יָמִים יִמְלֵא אֶת יָדְכֶם, וְהֵינּוּ הַבֵּינָה שֶׁנִּקְרָאת שִׁבְעַת יָמִים הִיא תְּמַלֵּא אֶת יָדְכֶם, דְּהֵא בְּהֵאֵי תְּלִיין כִּי בַּה תְּלוּיִים וּמְשַׁרְשִׁים כָּל הו"ק לז"א, וְהֵרִי הִיא כְּלוּלָה מִשִּׁבְעַת בְּחִינּוֹת לְכֵן הִיא נִקְרָאת שִׁבְעַת יָמִים. וְעַל דָּא, אֲקָרִי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, בַּת שִׁבְעַת וְכֵן עַל דֶּרֶךְ זֶה נִקְרָאת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא הַמְּלֻכּוֹת בַּת שִׁבְעַת. וּמִפְּרָשׁ מֵאִי אֵי הִיא בַּת שִׁבְעַת. דְּאֵי הִיא כְּלִילָא מְשִׁיתָא אֲחֵרִינִין מֵהַטַּעַם שֶׁהִיא נִקְרָאת בַּת שִׁבְעַת, וְאֵמֵר לְפִי שֶׁהִיא כְּלוּלָה מֵהָאֲרוֹת הַשֶּׁשׁ סְפִירוֹת אַחֲרוֹת דו"א, וְעַם בְּחִינַת עֲצֻמָּה הֵרִי הֵם שִׁבְעַת בְּחִינּוֹת, לְכֵן הִיא נִקְרָאת בַּת שִׁבְעַת.

כִּיּוֹן דְּהֵאֵי שִׁבְעָה, אֲשֶׁלִּים לָהּ לְכְּהֵנִי וְאֵמֵר עוֹד כִּי כִּיּוֹן שׁוּזָה הַשִּׁבְעָה שֶׁהִיא הַבֵּינָה, הַשְּׁלִימָה אֶת הַכְּהֻנִּים בְּשִׁבְעַת יְמֵי הַמְּלוּאִים, שֶׁאֵז נִשְׁלַמוּ גַם הַז"ס דו"א, וְאֵעֵטֵר לֹזֵן, וּמְשַׁח לֹזֵן כְּכִלָּא וְהַעֲטִיר אוֹתָם וּמִשַּׁח אוֹתָם בְּכָל הָאֲרוֹת הַמוּחִין וּבְכָל הַהִשְׁפָּעוֹת שֶׁנִּמְשְׁכוּ לז"ס דו"א, כִּד מְטוּ לְכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דְּאֵי הִיא תְּמִינָאָה כִּשְׁהִגִיעַ הַשְּׁפַע לְכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא הַשְּׁמִינִית מִבֵּינָה וּלְמִטָּה, אִתְפַּקֵּד אֲהֵרֹן לְקַרְבָּא עֲגָל אוֹ נִצְטוּה אֲהֵרֹן לְהַקְרִיב עֲגַל לְחִטָּאת, בְּגִין דְּאֵי הוּא כְּרִיָּה

דַּפְרָה, לְכַפֵּרָא עַל תְּהוּא חוּבָא דְעָגְלָא אַחְרָא דְעֵבֶד אַהֲרֹן שהעגל הוא בנו של פרה, הרומזת על המלכות (על שם הפ"ר דינים שבה עם ה' האחרונה דשם הוי"ה שלה), כדי לכפר על אותו החטא של עגל האחר שעשה אהרן, **וְחָב לְגַבֵּי פָרָה, דְאִיהִי תְּמִינָאָה, שְׁלִימוֹ דְמִמוּנִיהָ** (ס"א דְאִמוּנִי) **יִשְׂרָאֵל** שבזה חטא אל הפרה שהיא המלכות שהיא הספירה השמינית מבינה ולמטה, והיא נקראת שלומי אמוני ישראל, לפי שהיא משלמת את הו"ק דז"א הנקרא ישראל, לשבע בחינות. **וְאִשְׁתַּכַּח בְּהֵנָא שְׁלִים בְּכֻלָּא, בְּתַמְנֵינָא מִינֵי לְבוּשֵׁין דִּיקָר** ואז נמצא שהכהן הוא שלם בכל, כי נתקן על ידי העגל לחטאת ממה שפגם במלכות, וכנגד מה שהמלכות היא הספירה השמינית, הוא צריך להתלבש בשמונה מיני לבושי כבוד, **שְׁלִים בְּכָל בְּתָרִין, שְׁלִים לְעֵילָא, שְׁלִים לְתַתָּא** ואז הוא שלם ככל השמונה ספירות מהבינה עד המלכות, והרי הוא שלם למעלה ושלם למטה, ובוה מתורץ מה ששאל בריש המאמר מאי יום השמיני, והיינו המלכות שהיא שמינית לבינה.

וּבְכֻלָּא, פְּעִי לְאַחֲזָאָה עוֹבְדָא. וְעַל דָּא אַתְּעֵבִיד בֵּיהּ בְּאַהֲרֹן עוֹבְדָא לְתַתָּא ובכל דבר שהאדם עושה צריך להראות שזה המעשה שעושה למטה, הוא מכוון לאיזה תיקון של מעלה, ועל כן נעשה באהרן מעשה למטה, דהיינו כל סדר טהרתו והלבשתו בשבעת ימי המלואים, וביום השביעי שהקריב את הקרבנות, **בְּגִין דִּיתַעֲרַר הָכִי לְעֵילָא** כדי שיתעורר כן למעלה בשרשם, **וַיִּשְׁתַּכַּח בְּלָא בְּנִוְנָא חַד** וימצא למעלה ולמטה הכל באופן אחד, **וּבְדִין אַתְּבָרְכָאן עֲלָמִין כְּלָהוּ, וּמִשְׁתַּכַּחִין בְּרַכָּאן עַל יְדָא דְבְּהֵנָא** ואז מתברכים כל העולמות, ונמצאות הברכות למטה על יד הכהן. **וְהָבֵא אִשְׁתְּלִים בְּהֵנָא בְּכֻלָּא בְּדָקָא חֲזִי** וכאן ביום השמיני למלואים נשלם אהרן הכהן בכל פרטי השלימות כראוי להיות.

עָגְלָא לְמָה. דְּבַתִּיב עָגְלָא בְּזֶן בְּקָר לְחַטָּאת ושואל, למה היה צריך אהרן להביא עגל לחטאת, שכתוב ויאמר אל אהרן קח לך, **בְּגִין תְּהוּא חַטָּאת, דְּעֵבֶד בְּקַדְמִיתָא** והשיב כדי לכפר על חטא העגל שעשה בתחילה. **וְאִיל לְעוֹלָה, מֵאִי טַעְמָא אִיל** ומש"כ איל לעולה, שואל למה היה צריך להקריב איל לעולה. **בְּגִין אִיל דִּיצְחָק, דְּהוּא עוֹלָה תְּמִימָה** והשיב, בשביל אילו של יצחק שהיה עולה תמימה, כלומר כדי להמתיק את הגבורות דז"א הנקראת יצחק שנמשכו אל המלכות, עד שתהיה המלכות עולה תמימה ונקיה מכל פגם ודין, **וְהֵאֵי אַתְּחִי לְקַרְבָּא, לְאַשְׁלָמָא כְּלָא** וזה האיל ראוי להקריב לעולה כדי להשלים את המלכות בכל פרצופה, על ידי המתקת דיני יצחק שבה. **וְהֵאֵי אַתְר, מְסַטְרָא דִּיצְחָק אִשְׁתַּאב. וְהֵאֵי אִיל בְּגִין אִיל דִּיצְחָק מְתַקְרָבָא עוֹלָה,** (בְּגִין דְאִיהִי עוֹלָה) כי המלכות מצד יצחק שואבת ויונקת את כל הדינים, כי כל בנין המלכות הוא מצד הגבורות, ולכן האיל הזה נקרב לעולה בשביל אילו של יצחק, כלומר להמתיק את הגבורות של המלכות. **דְּהֵא עוֹלָה לְעֵילָא סְלָקָא,**

וּבְגִין לְאֶעֱטְרָא לָהּ בְּשְׁלִימוֹתָא כִּי עַל יַדֵּי קֶרְבֵּן הָעוֹלָה נִתְקַנְתָּ הַמַּלְכוּת מִפְּגַמְיָהּ, וְאִזּוּ הִיא יִכּוֹלָה לַעֲלוֹת לַמַּעֲלָה לְהִתְיַחַד עִם ז"א, וְכַדֵּי לַעֲטֹר אוֹתָהּ בְּשִׁלְיֹמוֹת מַעֲטֵרֶת הַבִּינָה. **עֲגֹל וְאֵיל: עֲגֹל בְּגִינָהּ, בְּדָקָא מְרֹן. אֵיל, לְאֶשְׁלָמָא** (דף ל"ז ע"ב) לָהּ בְּשְׁלִימוֹ דִּי צַחֲקָא בְּדָקָא חֲזִי לְכֹן הַקְּרִיב אַהֲרֹן עֲגֹל וְאֵיל, וּמִפְּרֹשׁ, עֲגֹל אֶת הָעֵגֶל הַקְּרִיב בְּשִׁבִילָהּ, כְּמוֹ שֶׁאִמְרָנוּ לַעֲיִל, כְּדֵי לְתַקֵּן אֶת הַפֶּגֶם שֶׁנִּפְגַּמְתָּ הַמַּלְכוּת בַּחֲטָא הָעֵגֶל וְתִטְהַר מִמֶּנּוּ, וְאֵיל הַקְּרִיב בְּשִׁבִיל לְהַשְׁלִים אוֹתָהּ בְּשִׁלְיֹמוֹתוֹ שֶׁל יִצְחָק כְּרֵאוּי, כְּלוֹמַר כְּדֵי לְהַמְתִּיק כֹּל דִּינֵיהּ מַה שֶׁקְּבֵלָה מִגְּבוּרוֹת שֶׁל ז"א, וְעַל יַדֵּי זֶה תִּשְׁתַּלֵּם וְתוּכַל לַעֲלוֹת לְהִתְיַחַד עִם ז"א.

וְיִשְׂרָאֵל דְּחָבוּ עִמִּיהּ דְּכֶהֱנָא בְּהָאֵי, מִקְּרִיבִין בְּגִוּוֹנָא דָּא וְיִשְׂרָאֵל שְׁחֲטָאוּ עִם אַהֲרֹן הִכְהֵן בַּחֲטָא הָעֵגֶל, גַּם הֵם מִקְּרִיבִים כְּעִין זֶה עֲגֹל וְאֵיל, **דְּכֶתִיב וְשׁוֹר וְאֵיל לְשִׁלְמִים לְזִבְחֵי לְפָנֵי יְהוָה. שׁוֹר, עַל מַה דְּחָבוּ** וּמִפְּרֹשׁ שׁוֹר הַקְּרִיבוּ עַל מַה שֶׁשְׁחֲטָאוּ בְּעֵגֶל, דְּהֵינּוּ לְתַקֵּן אֶת הַפֶּגֶם שֶׁפִּגְמוּ עִי"ז בַּמַּלְכוּת. **וְאֵיל לְאֶשְׁלָמָא לְהָאֵי אֶתֶר בְּשְׁלִימוֹ דִּי צַחֲקָא** לְהַשְׁלִים אֶת הַמַּלְכוּת בְּשִׁלְיֹמוֹת דִּינֵי יִצְחָק, כְּלוֹמַר לְהַמְתִּיק אֶת דִּינֵי הַגְּבוּרָה שֶׁנִּמְשְׁכוּ אֵלֶיהָ מִז"א.

**שבת מברכין
חודש אייר**

חודש אייר נקרא חודש "זיו" בלשון חז"ל. (עיין מלכים א' פרק ו' פסוק א' ובמסכת ראש השנה ב: **והנה הצירוף של חודש ניסן הוא ישמחו השמים ותגל הארץ יהו"ה.** וכמו בתפילין של רש"י. קדש לי כל בכור כנגד י' של שם הוי"ה. כי יביאך כנגד ה' ראשונה של שם הוי"ה. שמע כנגד אות ו' של שם הוי"ה. והיה אם שמע נגד אות ה' אחרונה של שם הוי"ה.

חודש אייר הצירוף שלו הוא "יתהלל המתהלל הסכל זידוע. יהה"ו כמו תפילין של ר"ת קודם פרשת והיה אם שמע אח"כ שמע.

זידוע שתפילין של רש"י הם בבינה, ושל ר"ת בחכמה, ומעלתם גדולה יותר ולכן לא מברכים עליהם. וא"כ גם חודש אייר מעלתו גדולה כי הוא בחכמה ואפשר להשיג בו סודות גדולים, וכמו שרשב"י גילה סודות התורה בחודש הזה, ולכן כל אדם ישתדל מאוד בלמודו ובפרט בסודות התורה שעיקר שם "חכמה" נאמר כידוע על סודות התורה. שאז חלה ההילולא דרשב"י בח"י באייר. ועי"ז יפקון מן גלותא ברחמי. ועי"י הלימוד והשמחה בל"ג בעומר ובפרט אצל ציון הרשב"י זיע"א אפשר לפעול כל הישועות וכמ"ש רשב"י זיע"א יכולני לפטור את העולם ממידת הדין זיע"א.

וכן ידוע דחודש זה נקרא "בל" לרמזו על ל"ב נתיבות חכמה וכנו"ל.

גם בחודש זה יש לנו את העזרה של אבותינו הקדושים שנרמזו בשם החודש אייר ר"ת אברהם יצחק יעקב רחל שהם מתפללים ושומרים על עם ישראל.

גם אייר ר"ת אני ה' רפאך מפני שחודש זה מסוגל לרפואה. ובפרט שבחודש זה התחיל לרדת לעם ישראל המן במדבר. וגם התחיל בארה של מרים ליתן מים במדבר, ורבנו האר"י השקה את המהרח"ו מבארה של מרים ונתגלו לו סודות התורה וגילה לנו אותה. והיתה על ידו רפואה גדולה לעם ישראל ולכן חודש זה מסוגל לרפואה שלמה.

אייר עולה "ארך" - ארך אפיים ורב חסד. ארך זה "אריך" - הכתר העליון שמוריד שפע וברכה וממתק את כל הדינים, וגם ארך מלשון ארוכה ומרפא.

גם ארך עולה גי' "רויה". שנא' דשנת בשמן ראשי כוסי רוייה אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי אייר ר"ת אויבי ישובו יבשו רגע. הקב"ה יכלה כל האוייבים מעם ישראל אויב פרטי וכללי והכל בזכות אבותינו הקדושים.

מאמרי הפרשה

לא יחרץ כלב לשונו - יחרץ אותיות חריץ שמו של שר של הכלבים

זה עתה יצאנו מחג הפסח יצאנו מקליפת מצרים וכידוע מצרים תחילתה מ' פתוחה סופה ס' סתומה ומי שנכנס למצרים לא יכול לצאת משם לעולם בחומת מצרים היו שערים ועליהם יש צורת כלב ובשער אחר צורת חתול וכדומה, ומי שבורח מאחד השערים מיד יודעים מאיזה שער ברח, כי אותה הדמות שישנה על השער אם חתול כל החתולים של מצרים צועקים ויודעים שברחו משער זה ורודפים אחריו. ועם ישראל יצאו משער שהיתה עליו דמות כלב וכל הכלבים שתקו שנאמר "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו" וכתב על זה הרב "מגלה עמוקות" כי שר של הכלבים שמו חריץ והוא שולט במי שמספר לשון הרע, וידוע שאמרו חז"ל לא נגאלו ישראל ממצרים אלא בעבור שלא דיברו לשון הרע, ועפ"י יובן מש"כ ולכל בני ישראל לא יחרץ. יחרץ - אותיות חריץ. כי השר של הכלבים הנקרא חריץ לא היה לו כח לשלוט היות ועם ישראל לא דיבר לשון הרע ואו.

וע"פ זה פירש החיד"א (ישעיה מ' ו-ח) "קול אמר, קרא ואמר, מה אקרא כל הבשר חציר וכל חסדו כציץ השדה, יבש חציר נבל ציץ כי רוח ה' נשבה בו". פי' כאשר הולכים אחרי החומר שהוא הבשר אז שולטת בהם קלי' חריץ, וכל חסדו כציץ השדה פי' מכיון שכל חסד שעושים אך ורק בשביל עצמם ולא עבור אחרים א"כ כציץ חלף הלך כיון שעושים כדי שיצא שמם בעולם ולא לשם שמים.

אבל בזמן גאולת מצרים יבש חציר - לא שלט בהם קלי' חריץ, נבל ציץ גי' ק"ץ ולכן היו צריכים להיות במצרים עוד ק"ץ שנים. כי ר"ח גי' רד"ו שיצאו ברד"ו שנה והטעם כי רוח ה' נשבה בו ר"ת נ' שערי בינה וה' היא השכינא.

עיונים והארות

נותן לי הרבה משרתים ואני לא צריכה לעשות כלום, הלך אצל השניה שהיתה גונבת ראה שגם היא מאושרת ונהנית מהבעל שלה - המפתחות של האוצר שלו ביד שלה ויכולה לעשות כל מה שרוצה ואין לה צורך לגנוב, אמר ב"ה הנה השתים האלה הכל בסדר אתם א"כ ודאי גם אצל השלישית הכל בסדר, הלך אצל השלישית נכנס אצלה והנה היא מתחילה לספר לו לשה"ר על זה ועל זה - על בעלה ועל חמיה, ואומרת לו שהבעל שלה עושה לה צרות וממרר לה את החיים - אם אתה לא מאמין לי אתה יכול להשאיר כאן ולהתחבאות בתוך הארון ותראה כשהוא יבוא מה הוא עושה, טוב הוא התחבא אחורי הארון וכשנכנס בעלה היא התחילה לצעוק: מה אתה רוצה להכות אותי, האבא שמע את הצעקות ופחד אולי הוא רוצה להרוג אותה מיד יצא והוציא סכין והרג אותה, הילדים שלו ראו שהוא הרג את האבא שלהם הלכו והרגו אותו ג"כ, וכשהיא ראתה ככה אמרה אני גם אהרוג את עצמי הלכה והרגה את עצמה וכך נגמר כל הענין, א"כ כמה חמור המדה הזאת של לשה"ר שהביאה את כל זה, ובאמת רואים שהבנות האחרות על אף הבעיות שהיה להן הצליחו להסתדר טוב, אבל זאת שדיברה לשה"ר לא הצליחה להסתדר ובסוף בא להם ג"כ האסון הזה, ובפרט בזמנינו - אדם יכול לדבר דיבור אחד של לשה"ר ותיכף הדיבור שלו מגיע עד אמריקה, ובר מינן איזה חרבן יכול לבוא אפילו מדיבור אחד. (דרש יהודה)

א. מעשה שהביא המגיד מדובנא באדם אחד שהיו לו שלש בנות ולכולן היו להם בעיות ולא התחננו, הלך אצל שדכן אחד וא"ל תראה הבנות שלי כבר עברו את הגיל שלהם תעשה לי טובה ותביא להם חתנים ואני אתן לך כסף מכובד על כל שידוך, א"ל טוב אני אחפש לך חתנים אבל בא נראה מה הבעיות שיש עם כל בת - בת אחת היתה עצלה לא אוהבת לעשות כלום לא לכבס ולא לבשל ומי יקח אותה, אמר השדכן: היא צריכה בחור עשיר גדול שיש לו משרתים והיא תוכל לשבת לה ולא לעשות כלום, הלך והביא לה חתן אחד עשיר, הבת השניה היה לה מום כזה שהיתה כל הזמן גונבת וגם בבית אביה גנבה כל מה שראתה, וזה נורא ואיום מה לעשות אתה - הלך השדכן והביא לה אחד עשיר גדול ואמר לה הנה המפתחות של האוצר שלו יהיו בידיך שלך ויהיה לך הכל ולא תצטרכי לגנוב כלום, הבת השלישית היתה מדברת כל הזמן לשה"ר - על זה מדברת ככה ועל זה ככה ולא מדברת אף פעם דבר טוב רק דברים רעים, ומה יש לו לעשות אתה הוא מוכרח לחתן גם אותה - הלך ומצא לה אדם אחד סבלן ולא היה אכפת לו מה היא מדברת.

לימים האבא הזה רצה לראות מה שלום הבנות שלו ואיך הם מרוצות, הלך אצל הראשונה וראה אותה שמחה, אמרה לו: אבא זיכית אותי, החיים שלי טובים - הבעל שלי טוב הוא

"וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל" (ט, א)

עשר עטרות נטל אותו היום

היום השמיני למילואים הוא ראש חודש ניסן, שבו הוקם המשכן. ואותו היום היתה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ, ונטל אותו היום עשר עטרות, ואלו הן:

- א. ראשון למעשה בראשית. כלומר, שחל ביום ראשון שהוא ראשון לבריאת העולם.
- ב. ראשון לנשיאים, שביום זה התחילו הנשיאים להביא קרבנותיהם למשכן.
- ג. ראשון לכהונה, שביום זה התחילו אהרן ובניו לעבוד עבודה, ונקראו כהנים, ועד אותה שעה היתה העבודה בבכורים.
- ד. ראשון לעבודה, שבו התחילו להקריב קרבנות ציבור, כמו קרבן התמיד וכדומה.
- ה. ראשון לברכת כהנים, שהוא היום הראשון שבו התחילו הכהנים לברך את ישראל.
- ו. ראשון לירידת האש מן השמים על המזבח לשרוף את הקרבנות.
- ז. ראשון לאכילת קדשים שביום זה נצטוו על דיני אכילת קדשים, שלא לאכול קדשים בכל מקום, רק בתוך מחיצות המשכן, שעד אז אכלו אותם בכל מקום.
- ח. ראשון להשכנת שכניה בגלוי בישראל.
- ט. ראשון לאיסור הבמות שמיום זה ואילך אסור להקריב בכל מקום אלא להקריב במשכן.
- י. ראשון לחדשים שיום זה היה ר"ח ניסן, שהוא ראשון לחדשי השנה. (שבת פז:)

השמחה בזמן המשכן ובית המקדש

פרשת שמיני פותחת בתיאור חנוכת המשכן, ובהתגלות כבוד ה' לעיני ישראל. כעין זה היה גם כאשר חנכו את בית המקדש שנבנה על ידי שלמה המלך.

שכן בזמן שהיה המשכן, ובמשך תקופתם של שני בתי המקדש, היתה התגלות ניסית ועל טבעית, והשכינה ורוח הקודש היתה מרחפת מלמעלה ומרעיפה קדושה וטהרה על כל עם ישראל, בין אלו שהיו בגולה ובין אלו שהיו בארץ ישראל, כאשר עלו לרגל לירושלים ולמקדש, זכו ונהנו מזיו השכינה. העליה לרגל נתנה להם עוז ותעצומות נפש וחיזוק רוחני למשך כל ימות השנה.

לעומת זאת, כאשר היו ישראל בגלות ואף בארץ ישראל לאחר החורבן, הרגישו את עוצמת הסתרת הפנים וחוסר הקדושה והטהרה והאהבה והאחדות המייחדות את העם. משכך, היתה התפילה שגורה כל העת בפי העם: "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים".

וכתב בווהר הקדוש פרשת תרומה (דף קמג:): פתח רבי יוסי ואמר, שיר השירים וכו' - שירה זו אמרה שלמה המלך בזמן שנבנה בית המקדש, שאז כל העולמות נשלמו למעלה ולמטה בשלמות אחת, כי השווה העולם התחתון לעולם העליון ע"י בנין בית המקדש, וירדה השכינה לשכון בתחתונים כמו ששוכנת בעליונים, ע"י האורות הגדולים והספירות העליונות של עולם האצילות. שירדו האורות דאצילות עד עולם העשיה, וכל זה דרך אור השכינה שירדה לשכון בתחתונים. ואז היתה המלכות בשלמותה, ובית המקדש של מטה נבנה כעין של מעלה.

השמחה הגדולה בבנין המקדש

והנה בשעה שנבנה ביהמ"ק למטה, לא היתה שמחה לקב"ה ביום ההוא מיום שנברא העולם, ואינו דומה למשכן שעשה משה רבנו, כי המשכן היה כדי שתירד השכינה לארץ ותלבש במלאך מט"ט להשפיע שפע בעולם התחתון. וביום שהוקם המשכן למטה, הוקם עמו משכן אחר למעלה שהוא המשכן של מטטרו"ן אשר בעולם היצירה. אמנם כאשר נבנה בית המקדש הראשון, נבנה עמו ג"כ בית למעלה שהוא עולם "הבינה" סוד ה' ראשונה של הוי"ה ב"ה, וירדה ממנה הארה גדולה למטה, וכל שכן שירדה למטה הארת זו"ן שהם אותיות ו"ה בשם הוי"ה, וע"י זה נתקיים אור הבינה בכל העולמות והאיר בהם, ומיתק כל הדינים שהיו בהם, וע"י זה נפתחו כל החלונות העליונים להאיר למטה, כי הבינה היא המפתח של כל פתחי הספירות.

ולא היתה שמחה בכל העולמות כהיום ההוא, כי הבינה היא מקור השמחה, אשר על ידה נתעוררה השמחה בכל העולמות, ולכן המשכן ומתן תורה לא היו בערך מעלה זו של בית המקדש הראשון, כי אז פתחו המלאכים העליונים ובני ישראל ואמרו שירה שהיא שיר השירים, אשר היא מצד הבינה שאותה שרו לכבודו של הקב"ה.

הצער ביום השמיני - על שום מה?

אמרו חז"ל (מגילה י:), כי בכל מקום שנאמר 'ויהי' אינו אלא לשון צער, ובכל מקום שנאמר 'והיה' לשון שמחה הוא. וא"כ יש להבין, מה מקום היה להצטער ביום השמיני שהוא יום הקמת המשכן?
אלא, שבכל יום ויום היו אהרן ובניו וזקני ישראל באים מעצמם ללמוד תורה מפיו של משה רבנו, ובאותו היום הרגישו כי עתידה פורענות להתרחש. ואכן באותו יום מתו בני אהרן - נדב ואביהוא. ועל כן, פתח הכתוב את הפרשה בלשון צער - "ויהי ביום השמיני", כי באותו היום לא באו אהרן ובניו וזקני ישראל ללמוד תורה אצל משה רבנו מיוזמתם, אלא הוצרך משה לקרוא אותם שיבואו אצלו. (הובא בלבוש יוסף בשם הספרים)

כשמקיימים מצוות ה' בשלמות זוכים להנהגה נסית

כתב מו"ר מרן ראש הישיבה בספרו קול יהודה: ויהי ביום השמיני, פירש רש"י שמיני למילואים. כל זמן שמשה שימש לא ירדה שכניה, עד שבא אהרן ואמר לו משה קח לך עגל בן בקר לחטאת, להודיע לו שכיפר לו על עוון העגל. ויש להבין, למה בפרה אדומה שגם היא באה לכפר על עוון העגל - לקחו פרה, ואילו כאן לקחו עגל? ופירש רש"י, כי הסיבה לכך שלקחו פרה היא, כדי שתבא האם ותקנח צואת בנה. אלא שאם כן היה די לנו בזה, ולמה הוצרכו להביא גם עגל?

ושמעתי הסבר יפה מפי הגאון רבי אברהם חיים נאה זצ"ל והוא, כי היו כאן שני סוגי עבירות; אהרן שעשה בעצמו את העגל, הוצרך להביא עגל לכפר על כך. אבל קהל ישראל שלא חטאו בעגל, שכן אלה שעבדו את העגל נהרגו על ידי משה ואלה שלא העידו נגדם נהרגו במגיפה, אבל יתר חלקי העם שלא עבדו את העגל, אבל היו חייבים למחות מדין ערבות, הוצרכו להביא פרה אדומה - שהיא דוגמת האם הבאה לקנח צואת בנה, שזהו רק מדין ערבות. ולכן, אהרן שבעצמו עשה את העגל, אף על פי ששגג היה חייב קרבן, ועל כך יביא עגל, ואילו ישראל הנשארים שלא עשו בעצמם את העגל רק שלא מחו, שחיוכם הוא מדין ערבות - יביאו פרה שגם היא מדין ערבות, כי תבוא האם ותכפר על עון בנה העגל.

"קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל" (ט, א)

זכות אבות מתחילה ועד סוף

היום השמיני למילואים, היה ראש חודש ניסן. והרמז לכך "קרא משה לאהרן" ר"ת: "מקל" והוא גימטריא: "ניסן". וגם "אברהם יצחק וישראל" ס"ת: "מקל", כי זכות אבותינו הקדושים היא שעמדה לנו ונגאלנו בחדש ניסן. ועוד יש לומר, מדוע נרמז בסופי התיבות "מקל", כדי לומר כי אף בסוף הדברים לא תמה זכות אבות, ומתחילה ועד סוף זכותם מגן לנו ונגאל בזכותם, ועל כך רמז הכתוב (בראשית ל, לו) "ויקח לו יעקב מקל". (נחל קדומים).

"וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח לְךָ עֵגֶל בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהִקְרַב לְפָנַי ה'" (ט, ב)

כיצד ניתן לפעול מול אומות העולם

כתב ה"חפץ חיים" (על התורה) אמרו חז"ל (ספרא שמיני א) אמר לו משה לאהרן: אהרן אחי, אף על פי שנתרצה המקום לכפר על עונותיך, צריך אתה ליתן לתוך פיו של שטן, שלח דורון לפניך עד שלא תכנס למקדש שמא ישנאך כביאתך למקדש.

ובדומה לזה מפורש ברמב"ן פרשת אחרי מות, על הכתוב (ויקרא טז, ח) וגורל אחד לעזאזל, וזה לשונו: ומפורש מזה בפרקי רבי אליעזר הגדול, לפי שהיו נותנים לו לסמא"ל שוחד ביום הכיפורים שלא לבטל קרבנם, שנאמר: גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל, גורלו של הקדוש ברוך הוא לקרבן עולה, וגורלו של עזאזל שיעיר חטאת. וכל עונותיהם של ישראל עליו, שנאמר (ויקרא טז, כב) ונשא השעיר עליו. עכ"ל. אבל צוה הקדוש ברוך הוא ביום הכיפורים, שנשלח שעיר במדבר לשר המושל במקומות חורבן, והוא הראוי לו מפני שהוא בעליו ומאצילות כוחו יבוא חרב ושממון.

והמקור לזה מבואר בתורה, שמטרת משלוח המנחה מיעקב לעשו היתה בשביל: כי אמר אכפרה פניו כמנחה ההולכת לפני ואחרי כן אראה פניו (בראשית לב, כ). וזוהי פרשת הגלות, שכך היתה קבלה בידי חז"ל, שבשעה שהיו צריכים רבותינו ללכת לרומא בחצר מלכי אדום על עסקי הציבור, היו מסתכלים בפרשה זו ללכת אחרי עצת הזקן החכם, כי ממנו יראו הדורות וכן יעשו (עיין רמב"ן שם).

והנה לו חכמו ישכילו זאת שתדלני זמננו מבלי להתגרות באומות ולא ללחום בהם, אלא ללמוד מקודם הפרשה הזו ואחר כך ללכת בעקבות הזקן החכם, כי אז היו מצליחים בדרכם להטיב את מצב הכבשה בין השבעים זאבים, כמו שמכנים חז"ל את מצב עמנו הדל בין האומות.

”וַיֹּאמֶר אֶל אֶהֱרֹן קַח לְךָ עֵגֶל בֶּן בָּקָר לְחֻטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהִקְרַב לְפָנַי ה'” (ט, ב)

מידה כנגד מידה

שואל רש"י, למה נצטווה לקחת דווקא עגל, והלא חטאת של כהן משיח הוא פר, ואהרון הוא כהן משיח?! אלא להודיע, שכיפר לו הקב"ה על מעשה העגל.

והמתבונן יראה, שיש בזה מדה כנגד מדה. וכדברי הר"ן בדרשותיו (דרוש ג') שענין מדה כנגד מדה, בא לעורר את האדם שימצא הדבר שקלקל בו, ובכך ידע כיצד עליו לתקנו, וכן במידה טובה, ידע על מה הוא מקבל שכר.

השיניים נותרו שלימות

שח הרה"ג מרדכי מלכא שליט"א, רבה של העיר אלעד (אספקלריא, מטות תשע"ו עמ' 28): סיפר לי נכדו של הגאון רבי אהרן נויבירט זצ"ל, מעשה שהיה עם סבו. וכך סיפר לו סבו: מדי פעם הייתי נוסע לחפץ חיים כדי להתייעץ עמו בענייני רבנותי בגרמניה, באחת הפעמים, לפני שחזרתי לקהילתי בגרמניה, שאלתי את החפץ חיים מה לדבר בשבת הקרובה בכדי לחזק את הציבור?

החפץ חיים שהיה אז בן פ"ג שנים לערך, שכב במיטתו בשל חולשתו, ולפתע הורה לי להתקרב אליו, וביקש שאפתח את פיו. הייתי נרעש ונפחד, לא הבנתי, לפתוח את פיו הקדוש של החפץ חיים?! אולם החפץ חיים הורה לי בשנית לעשות כך.

מתוך אימה ויראה פתחתי את פיו הקדוש, וגיליתי שתי שורות שיניים צחורות מסודרות ושלמות כשל בחור צעיר. עמדתי נפעם, ואז ביקש החפץ חיים: תספור נא כמה שיניים יש בפיי! ואכן, בדחילו ורחימו מילאתי אחר בקשתו, וספרתי שלושים ושתיים שיניים! שן לא נעדרה, שן לא נפגמה.

ואז נטל החפץ חיים את ידי ואמר בחיך: מדה כנגד מדה אני שמרתי על הפה שנתן לי הקב"ה, והקב"ה שמר על הפה שלי! והוסיף ואמר: את זה תספר לבני עדתך בדרשה, שראית יהודי ישיש מאד שכל שיניו שלמות, והכל משום ששמר על פיו מלשון הרע ודיבורים אסורים!

”וַיֹּאמֶר אֶל אֶהֱרֹן קַח לְךָ עֵגֶל בֶּן בָּקָר לְחֻטָּאת” (ט, ב)

מדוע הוצרך אהרון לכפרה?

כתב רש"י, להודיע שמכפר לו הקב"ה על ידי עגל זה על מעשה העגל שעשה.

מקשים העולם, והרי מבואר בהרבה מקומות בגמרא ובמדרש, כי אהרן לא חטא מאומה באותו מעשה, ואם כן כפרה זו למה באה? ועוד מקשים מדוע אמר בלשון קח לך יכול לומר, זה קורבן אהרון עגל בן בקר לחטאת?

ואמר הגאון ר' דוד מלידא בספרו על התורה "חלקי האבנים", ליישב זאת ע"פ מה שכתב הזוהר הקדוש (כי תשא קצב). שאילו לא לקח אהרן את הזהב מידם, אלא היה מניחן תחלה על הארץ, לא היו מצליחים, שנאמר (שמות לב, ד): "ויקח מידם", כי ידוע שאותם מכשפים עשו כישופים ונתנו לאהרון מידם, ואהרון לא הניחו ע"ג הקרקע. ואם היה מניחו, היה מתבטל הכישוף ולא היו מצליחים במעשיהם, לפיכך "ויצא העגל הזה".

נמצא, שבעצם הדבר באמת לא חטא אהרון, אך עיקר עווננו היה מחמת הלקיחה לבד, ולכך אינו צריך כפרה, כי אם על הלקיחה, וזהו שאמר: "קח לך עגל בן בקר", אני מצווך "לקחת" עגל דווקא, למען היות לך כפרה על אותה לקיחה שלקחת מידם.

”קַחוּ שְׁעִיר עִזִּים לְחֻטָּאת וְעֵגֶל וְכֶבֶשׂ בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה, וְשׂוֹר וְאֵיל לְשִׁלְמִים לְזִבְחַ לְפָנַי ה' וּמִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן כִּי הַיּוֹם ה' נִרְאָה אֲלֵיכֶם” (ט, ג-ד)

הפסוק מרמז לדרך העולה בית אל

כתב רבי אליעזר פאפו זצ"ל בספרו "אלף המגן": קחו שעיר"ר אותיות: **עשיר**. עז"ם - אם עשיר יענה לכם עזות כמדתו (עיין משלי יח, גג), תקבלו לחטאת - להתם חטאת, ואם לא תוכלו שאת ותכעסו עג"ל וכב"ש - בעגלא [-במהרה]

תכבשו יצרכם, ותהיו נח לרצות. ובוזה תהיו כבני שנה תמימים - שהמעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו (ראש השנה יז). וגם לעולה - תזכו לעלות, כי "מאן דאיהו זעיר איהו רב" (זוהר הקדוש ח"א קכב:). והבורח מן הכבוד - הכבוד רודף אחריו (תנחומא ויקרא פ"ג).

ושור ואיל לשלמים - עול יסבול כשור לעול, ו'איל' הוא לשון חוזק, מלשון 'אילותי' (תהלים כב, כ). בעבור שלמים - כי גדול השלום, וגדולים נמוכי הרוח שחשוב לו כאלו בא ליבוח לפני ה' - דכתיב (תהלים נא, יט) זבחי אלהים רוח נשברה.

ומנחה בלולה בשמן חשוב מה שאדם נוח כשמן, וזוכה לכי היום ה' נראה אליכם - דכתיב (ישעיה נז, ט) אני את דכא. עכ"ל.

"כי היום ה' נראה אליכם" (ט, ד)

אהרון כנגד מיכאל

באותו יום התחיל אהרון בכהונה הגדולה. ואמרו חז"ל (זוהר חדש לך ל:), כי המלאך מיכאל שהוא סגורם של ישראל במרום, מקריב לפני הקדוש ברוך הוא את מעשיהם הטובים של הצדיקים העולים לריח ניחוח. ופירשו בעטרת זקנים לבעלי התוספות, כי התיבות "נראה אליכם" הן אותיות: "אהרון, מיכאל". זה נתכהן למטה - וזה נתכהן למעלה! "ויקרבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אתם" (י, א)

כוונו למידת הדין

ויש להבין, מהי אש הזרה הלזו? אלא, שנדב ואביהוא היו צריכים לכוון לשם המיוחד [מדת הרחמים] והם כווננו לשם של מידת הדין. והכוונה הזו - היא האש הזרה של מדת הדין שפגעה בהם, במקום 'אשה לריח ניחוח' שהוא מדת הרחמים. וכל זאת, בגלל שהם חשבו שיוכלו להסתייע במידת הדין לבד בלי סיוע של מידת הרחמים. (מכתב מאלהו ח"ב עמ' 245, על דברי הרמב"ן ויקרא י, ב).

ויש מפרשים כי ישנם שני סוגי אש, אש של מעלה ואש של מטה. כלומר, האש של מעלה היא מידת הדין של הקדוש ברוך הוא, שהיא בעלת ביקורת נוקבת מאוד, והאש של מטה היא ההתעוררות וההתלהבות של האדם לקדושה. וכאשר האש של מעלה [מידת הדין] יורדת ומוצאת את האדם בהתלהבות בעבודת ה' טהורה לחלוטין, אינה מסוגלת לפגוע בו, כיון שהאש של מטה חזקה יותר. אבל אם ההתלהבות היא רק חיצונית ואינה פנימית וטהורה, אזי האש של מעלה גוברת, ונעשה דקדוק הדין והתוצאות ח"ו חמורות.

נדב ואביהוא, אכן הקריבו מתוך התלהבות נפלאה ומתוך כוונה פנימית טהורה, אלא שהיה חסר להם שמץ דק מן הדק במידת הענוה, וכפי שאמרו חז"ל כי אחד מן הטעמים לסיבת מות בני אהרון היא שלא נשאו עצה זה מזה והורו הלכה בפני רבם. ולכן כשירדה אש של מעלה, ומצאה שחסרה ההתלהבות של מטה במשהו, דקה מן הדקה, אז קרה מה שקרה, ומיתתם כיפרה על כלל ישראל. (מכתב מאלהו שם, ע"פ זוהר הקדוש).

"ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימתו לפני ה'" (י, ב)

כמה טעמים למיתת בני אהרון

כמה דעות נאמרו לסיבת מיתת בני אהרון, ונמנה כאן עשרה מהם:

- א. שנכנסו לפני ולפנים, מה שהיה מותר רק לכהן גדול. ב. שהקריבו אש זרה. ג. שהיו שתויי יין בשעת עבודת הקרבנות.
- ד. שהיו מחוסרי בגדים. ה. שלא נשאו נשים. ו. שלא נשאו עצה זה מזה, והוא סימן להעדר מידת הענוה. ז. שהורו הלכה בפני רבם, והמורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, משום שיש בוזה זלזול בכבוד רבו. ח. שאמרו: מתי ימותו שני זקנים הללו [משה ואהרן] ואנו ננהיג את הדור. ט. שנהנו מזיו השכינה. י. כי אמר הקדוש ברוך הוא "בקרובי אקדש", כי הצדיק לוקה בעון הדור (ע"פ ויקרא רבה ומדרש תנחומא, עיין מכתב מאלהו שם).

הקדים אהרון כבוד חמיו ולכן נענשו

סיבה נוספת למיתת נדב ואביהוא, היא משום שהם נקראו על שם אבות אביהם ואימם. נדב, על שם אבי אמו אלישבע בת עמי-נדב. ואביהוא, כלומר: אבי-הוא, היינו אביו של אהרון. ובשביל שהקדימו שם אביה של האשה לפני שם אבי הבעל, לכן נענשו ומתו גם שניהם. ועל פי זה למדנו, כי יש זלזול לאב אם יקדים את שם חמיו לבן הבכור. (שו"ת שדה הארץ ח"ג יו"ד סי' כ"ב בשם רבו בעל פרי הארץ שהביא כן ממדרש חז"ל, הובא ביביע אומר אבן העזר ח"ב סי' ז' במילואים).

כוונת נדב ואביהוא היתה לטובה

כתב הרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות, מאמר חקור דין פט"ו) כי טעותם של נדב ואביהוא באומרם מתי ימותו שני זקנים הללו, היתה כי חשבו שמעלת משה ואהרן גדולה מאוד, ולכן ראויים הם להסתלק להיות למעלה כמו חנוך ואליהו. והיה זה בעקבות שראו את מלחמת עמלק, שאז משה רבינו התקרב לעולמות העליונים בכדי להפיל את השר במרום ושיתף עמו את אהרן וחור.

והנה בחטא העגל נסתלק חור ונכנס נחשון במקומו, ואף הוא מת באותה שעה, ונגזרה גזירה גם על אהרן, ומאז גזר משה על עצמו לכפר על בני ישראל. לכן בראותם זה אמרו, כי יהושע מכניס לארץ, וידעו כי יהושע הוא פני לבנה הצריכה סיוע מאלעזר בכדי להציל מחרב נפשנו במלחמת שבעה עממין, כדכתיב (במדבר כו, כא): ולפני אלעזר יעמוד, שהוא כהן גדול, וגם צוה לו שיהיה משוח מלחמה. על כן חשבו נדב ואביהוא כי הם יכולים להנהיג את ישראל יחד עם יהושע ונחשון, והם לא ידעו שהדברים מכוונים אל אלעזר ופנחס שיכניסו את ישראל יחד עם יהושע וכלב לסוף ארבעים שנה, כי לא הוצרך לנחשון - אלא להגן מנחש שרף בתחילת כניסתם למדבר, אבל פנחס וכלב הוצרכו אחר כך להציל את באי הארץ מיד כלב ופי אריה. (ילקוט הראובני)

מתו בגלל קרבתם להשי"ת

אולם, אם אכן נדב ואביהוא נענשו מסיבות הנ"ל, כיצד מתבארים דבריו של משה שאמר לאחר מכן: "הוא הדבר אשר דבר ה' לאמר בקרבי אקדש" וגו', ופירש רש"י - אמר משה לאהרן עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך?

ברם, אמת הוא שנדב ואביהוא נתעלו מכולם, כפי שנאמר "בקרובי אקדש", כלומר שהם הגיעו לשיא הקרבה אל ה' יתברך והשלימו את תיקונם בעולם הזה. אמנם, אם הקדוש ברוך הוא היה לוקח את נדב ואביהוא באופן פתאומי ללא שום סיבה. העם היה תמיד מיצר ודואג, מדוע נלקחו מאיתם נדב ואביהוא הצדיקים? לכן גלגל הקדוש ברוך הוא שנדב ואביהוא יעשו חטא קל מאוד, ואז תהיה סיבה ללקיחתם מן העולם, כי הקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה (יבמות קכ"א; ויקרא רבה כו, א) ומתוך כך הבינו כולם כי בהשגחה פרטית נענשו נדב ואביהוא. (מהג"ר שלום משאש זצ"ל).

גלגולי נדב ואביהוא

נדב ואביהוא נתגלגלו בפנחס. ומה שנתגלגלו בפנחס והוא איש אחד, ולא בשני בני אדם, משום שהיה כל אחד רק פלגא דגופא, הואיל ולא נשאו נשים. (זוהר הקדוש פר' אחרי דף נו:)

באליהו הנביא נתעברו נשמת נדב ואביהוא בחייו בסוד העיבור, וכשלא רצה [פנחס שהוא אליהו] ללכת ליפתח ונהרגה בתו, על ידי כך נענש ופרחו ממנו נשמת נדב ואביהוא. כי הנשמות הבאים בחיי האדם בסוד העיבור יכולים לברוח, מה שאין כן נשמה הבאה על ידי גלגול, דהיינו ביצירתו, אינה פורחת ממנו עד יום מותו. (ילקוט ראובני שמיני עמוד 27 בשם מקובלים)

כיצד נתקנו נדב ואביהוא

ויהי נ"א פי שנים ברוחך אלי, (מלכים ב ב, ט). ראשי תיבות: נדב אביהוא שהיו משרש קין, ובמקום (בראשית ד, ה) "אל קין לא שעה" נהפך באלישע אלי-שע[ה], כי כאן נתקן. ועיקר נשמת אלישע היה משרש יוסף, אלא שנתערבו בו נשמות נדב ואביהוא, פנחס זכה להכניע אף וחימה בשיטים, וזכה זכה שבאו לו שתי נשמות של נדב ואביהוא, וזכה שנעשה מלאך, כמו שכתוב (שופטים ב, א): ויעל מלאך ה' - זה פנחס, ממדרגה למדרגה. מן הגלגל - רוצה לומר מצד שני גלגולי נשמות הנזכרים. אל הבוכים - לעולם האופנים שאומרים (יחזקאל ג, יב) ברוך כבוד ה' ממקומו, ר"ת בכי"ם. (ילקוט הראובני, ע"פ מגלה עמוקות אופן כ"ה)

פנחס ואליהו תקנו חטא נדב ואביהוא, הם הגיסו דעתם כלפי מעלה, ובאליהו כתיב (מלכים א יט, יג) וילט פניו באדרתו. הם נענשו על הקריבה, ופנחס פירש מן הכהונה גדולה כמה שנים, ועלי נכנס תחתיו. ואף אליהו לא שימש בהר הכרמל אלא במצות ה'. הם הקריבו חולין בעזרה, ואליהו הקריב קדשים בחוץ על פי הדבור. ומה שפגם פנחס שלא הלך אל יפתח ונסתלקה ממנו השכינה, כנגדו הלך אליהו לבקר את חיאל בית האלי ושרתה עליו רוח הקודש. (ילקוט הראובני)

נדב ואביהוא התחייבו מיתה במעמד הר סיני

המדרש (ויקרא רבה פרשה כ, ס"י) אומר, כי נדב ואביהוא התחייבו מיתה כבר בזמן מעמד הר סיני. אלא שהקב"ה לא רצה לערב את השמחה, ולכן לא העניש אותם מיד והמתין להם עד עכשיו. ויש לשאול: א"כ מדוע נפרע מהם עכשיו ביום השמיני למילואים, והלוא גם כעת הוא יום של שמחה, ולמה עירב את השמחה שלהם? אלא אומר המדרש שם, שאמר הקב"ה: אם אני ממית אותם עכשיו אני מערב את שמחת התורה, לכן אמתין להם לאחר כך ליום שמחתי - מוטב יהיה כן ביום שמחתי ולא ביום שמחת התורה!

ועדיין יש לשאול: מדוע לא המתין עוד לאחר סיום הכל, שלא יהיה בכלל בזמן של שמחה, וכך לא יערב גם את השמחה שלו?

אלא, עונה המגיד מדובנא על כך במשל. מלך אחד, תיקן וסידר בעיר אחת את כל צרכיה, והודיע לכל התושבים, כי מי שיש לו השגה על עוד דבר שחסר בעיר שיזאיל להודיע למלכות על כך, ותיכף ומיד ימלאו את בקשתו. בא אחד ואמר, כי באמת הכל טוב ויפה, אלא שחסר בעיר פרופסור מומחה לכל המחלות, בכדי לרפאות את בני העיר בעת הצורך. המלך קבל את הבקשה, ומיד שלח להביא מעיר אחרת פרופסור גדול.

כאשר בא הפרופסור לעיר, עשו לו כל התושבים קבלת פנים ויצאו לקבל אותו. בעת קבלת הפנים, שמע הפרופסור כיצד אחד אומר לחברו: מעכשיו כבר איננו צריכים להיזהר בבריאותנו, ומעתה ניתן לאכול כל מה שרוצים, ואם תהיה בעיה - נלך לרופא ונהיה בריאים!

מששמע הפרופסור כך, אמר אם כך לא תהיה לי מנוחה, הכל יום יבואו אלי מאות אנשים ולא ידאגו לשמור על בריאותם. מה עשה? כאשר הגיע אליו החולה הראשון נתן לו מרשם תרופות, ואכן החולה התחיל לקחת את התרופה, אלא שככל שנטל את התרופה נעשה חולה יותר ויותר, עד שלבסוף מת ממחלתו.

שמעו אנשי העיר את מה שקרה, ותיכף שלחו קובלנה אל המלך, מדוע הבאת עלינו את המוות הזה? שלח המלך לקרוא לפרופסור ושאלו לפשר הדברים. אמר לו הרופא: כאשר שמעתי את האנשים מדברים כך, אמרתי אראה להם כי הרופא יכול גם להמית, וכך לא יסמכו לכתחילה על הרופא, ומכאן ואילך רק מי שנעשה חולה יבוא אצלי, ואני מוכן לרפאות אותו!

כך היה אצל עם ישראל ביום הקמת המשכן, כי אמרו מעכשיו איננו צריכים להיזהר כל כך מהעוונות, שהרי יש לנו את המשכן שמקריבים בו קרבנות המכפרים עלינו. אמר הקב"ה: תראו כי המשכן גם יכול להמית, ולכן נפרע באותה שעה מנדב ואביהוא, וכך ראו שאפילו ע"י הקרבנות עצמם ניתן למות, ומעתה ידעו שאין לסמוך על הקרבנות ולעשות חטאים ח"ו, אלא ישקלו את מעשיהם, וכך לא יכשלו בעוונות. (דרש יהודה)

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהְרֹן הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לֵאמֹר בְּקִרְבֵי אֶקְדָּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶפְבֹּד וַיִּדְם אֶהְרֹן" (י, ג)

מעלת השתיקה

וידם אהרן - אמרו רבותינו זכרונם לברכה (זבחים קטו): שקבל שכר על שתיתקו.

כתב בספר הקדוש "ראשית חכמה" (שער האהבה ו, נד) וז"ל: החסיד רבי לפידות ע"ה, העיד למורי ע"ה, שראה בחלום את החסיד החכם רבי יהודה בר שושן ע"ה, אחרי פטירתו פה בגליל העליון, וראה שהיה מאיר פניו כאור החמה, וכל שער ושער מזקנו היה מאיר כאילו היה אבוקה, ושאל לו על מה זכה לזה, ואמר לו בשביל מעלת השתיקה שהיה לו, שמימיו לא שח שיחה בטלה. הרי, כי לא המדרש עיקר אלא המעשה (אבות פ"א, משנה יד).

לא מצאתי לענייני הגוף טוב משתיקה

עוד כתב בעל הראשית חכמה (שער הקדושה י, יז), ועל דיבור חול הזהירונו ז"ל במשנה ואמרו (אבות פ"א משנה יז) לא מצאתי לגוף טוב משתיקה, ופירוש 'לגוף' הוא לענייני הגוף, כמו שאמרו ז"ל (חולין פט). על הפסוק (תהלים נח, ב) "האמנם אלם צדק תדברון", זה לשונם: אמר רבי יצחק, מאי דכתיב "האמנם אלם צדק תדברון מישירים תשפטו בני אדם", אומנות יפה היא השתיקה. אבל צדק, דהיינו דברי תורה - אותו תדברון. מה אומנותו של אדם? ישים עצמו כאלם בעולם הזה. יכול אף לדברי תורה? תלמוד לומר: צדק תדברון. יכול יגיס דעתו? תלמוד לומר: מישירים תשפטו בני אדם, [כמישור ארץ חלקה שנוחה לידרס. רש"י].

וכן הזהירנו שלמה המלך עליו השלום על זה ואמר (קהלת ה, א) "אל תבהל על פיך, ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלהים, כי האלהים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים". ויש לדקדק, היאך נתן טעם שיהיו דבריך מועטים - מפני שהאלוהים בשמים ואתה על הארץ, אדרבה, הרי זה מורה על סילוק השגחה, והיה ראוי שיאמר דברים המורים על ההשגחה, כגון: "כי האלהים בשמים ובארץ", כענין (תהלים קיג, ו): המשפילי לראות בשמים ובארץ. ורבותינו זכרונם לברכה פירשו בספרי (האזינו, שט) אמר שלמה, כל זמן שאפילו חלש שבחלשים למעלה - הוא נוצח את הגיבורים. אבל כשהוא למטה, ומלמעלה גיבור שבגיבורים - על אחת כמה וכמה, וכן הוא אומר (דברים לב, ו) הלה' תגמלו זאת.

תקנה שתיקה בשני סלעים

ובמדרש אמרו (ויק"ר טז, ה): אמר רבי יהושע בן לוי: מלה בסלע, משתקוּתא בשנים, אם תרצה לקנות הדיבור בסלע, תקנה השתיקה בשני סלעים. דתנן (אבות פ"א משנה יז) שמעון בנו אומר, כל ימי גדלתי בין החכמים, ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה. ועל ידי הפירוש הזה, יתורצו שני דקדוקים שיש לדקדק במשנה: האחד, למה פתח בלשון שלילי - "לא" מצאתי וכו'. ועוד, מדוע נקט במילה "טוב", והרי אין אומרים זה טוב מזה, רק היכן ששני הדברים שייכים זה לזה והם מאותו המין.

אך בזה מתורץ הכל, שכן התנא בא ללמדנו כי מלה בסלע משתקוּתא בשנים. וזה ביאור אמרו, לא מצאתי לגוף טוב משתיקה, כי אף על פי שהדיבור יהיה שווה סלע, השתיקה טובה ממנו ושווה שנים, ולא בא לשלול בזה השתיקה בדברים בטלים ודיבור לשון הרע וכיוצא, כי באלו אין הדבור טוב בהם כלל, ולכן לא נאמר שהשתיקה טובה מהדבור, כי בדיבור אסור לא די שאינו שווה אלא אדרבה הוא פוגם. (שם, שער הקדושה פ"א, כז)

ועייין מה שכתבנו בספר "ליקוטים מפרדס" בשם רבי אליהו הנגיד ז"ל, שפירש: מילתא בסלע - כלומר, אם היה משה מדבר מלה אל הסלע ולא היה מכה אותו, אז היה שתיקוּתא בתרי - כלומר, מה שאמרו אלדד ומידד משה מת יהושע מכניס, היו השניים שותקים ולא אומרים זאת, כי באמת אם משה היה מדבר אל הסלע כמו שצוה הקדוש ברוך הוא, לא היה נענש והיה נכנס עם ישראל לארץ הנבחרת. (מוסר חכמים)

הנמנע מלדבר - מראה על מעלותיו

ו**כתב** החסיד ז"ל (היעב"ץ על המשנה שם) בפירוש המשנה הזו, הנמנע לדבר במקום שיש לו צורך לדבר, מורה על נפשו שלשה דברים: האחד, כי הוא יודע - יען כי אינו נבהל לדבר, כי "אסתירא בלגינא קיש קיש קריא" (ב"מ פה:). [כלומר, מטבע אחד בכד - מקשקש ומשמיע קולו, ואילו היה הכד מלא מטבעות לא היה משמיע קול. ומשל הוא על מי שאינו יודע, שהוא מדבר ומשמיע את קולו יותר מן היודע]. השני, ששכלו גובר על החומר שלו, ולכן כובש את דבריו. השלישי, כי הוא נבון ועיניו בראשו לראות את הנוק הראוי לבא בדבריו, וזהו שאמר שלמה (משלי יז, כז) חושך אמריו יודע דעת יקר רוח איש תבונה. והביטוי "חושך", מורה כי יש לו צורך לדבר, ואפילו הכי חושך את עצמו מלדבר, שכן כך הוא דרך הכתוב לומר, כגון (בראשית כ, ו) ואחשוך גם אנכי. או (בראשית לט, ט) ולא חשך ממני מאומה. וכן כתב הר"י בן שושן ז"ל. ואף תיאר את היודע להבליג בשלשה תוארים; יודע דעת, יקר רוח, איש תבונה. (ראשית חכמה פ"א, כח)

להשיג חכמה רק ע"י שתיקה

ועוד במעלת השתיקה, מה שאמר התנא (אבות פ"ג משנה יג) סייג לחכמה שתיקה, פירוש: כי כשם שמעשרות סייג לעושר (אבות שם), דהיינו, שבכדי להשיג עושר צריך לעשר מממונו, כמו שפירשו חז"ל (שבת קיט). על הפסוק (דברים יד, כד) עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר, וכיוצא בזה שאר סייגים הנזכר במשנה הוא על דרך זה. כך אי אפשר שהאדם ישיג חכמה, כי אם על ידי קניית מדת השתיקה. וכן פירשו רבותינו (שיר השירים רבה א, ב) כי תלמיד חכם המדבר דבר בטלה, יוצאים ממנו דברי תורה כנגד זה.

ועל דרך זה אפשר לומר כי הטעם הוא, שעל ידי שתיקתו מתעלם מפעולות שש קצוות, שהם קול ודיבור, ועולה למקום השתיקה שהיא המחשבה סוד החכמה, וכמו שאמרו (מנחות כט): שתוק כך עלה במחשבה. ועוד, כי כיון שהאדם שותק - עושה עצמו מרכבה למקום השתיקה, ויזכה שיושפעו סודות התורה שהם בשתיקה, שלא נמסרו לגלותם, ואחד מן מ"ח דברים שהתורה נקנית בהם (אבות פ"ו משנה ה) הוא במיעוט שיחה (שם פ"א, לב).

חושך שפתיו - משכיל

ורבותינו ז"ל במדרש ילמדנו (ילקוט שמעוני בהעלותך רמז תשלח) אמרו על ענין (במדבר יב, א): ותדבר מרים ואהרן, זהו שאמר הכתוב (משלי י, יט) ברוב דברים לא יחדל פשע, וחושך שפתיו משכיל. מי שחושך שפתיו מלדבר בחברו, משכיל.

אמר רבן שמעון בן גמליאל, כל ימי גדלתי בין החכמים, ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה (אבות פ"א משנה יז). אמרו רבותינו, שני מליצים היו עומדים לפני אדריאנוס, והיה אחד מהם מלמד על הדיבור שהוא יפה, ואחד מלמד על השתיקה שהיא יפה. אמר לו הראשון: מרי, אין טוב מהדיבור, כי אילו לא הדיבור היאך הכלות מתקלסות, והיאך היה משא ומתן בעולם, והיאך הספינות פורשות לים. אמר המלך לאותו שהיה מלמד על השתיקה שהיא יפה: היאך אתה למד על השתיקה? משבא לענות, מיד עמד אותו שהיה מלמד על הדיבור וסטר על פיו.

אמר לו המלך: למה סטרת אותו? אמר לו: מרי, אני לימדתי מן הדיבור על הדיבור, ואילו זה בא ללמד משלי [ע"י הדיבור] על שלו [על השתיקה].

אמר שלמה המלך ע"ה: לא אמר הקדוש ברוך הוא שתאלם פיך ותהא יושב ושותק כחרש, אלא 'וחושך שפתיו' מלדבר על חברו, תן דעתך שלא תענש. שהרי אין לך גדול מאהרן ומרים, שהבאר עולה ומשקה את ישראל בזכות מרים, וענני כבוד מקיפין את ישראל בזכות אהרן, ואע"פ כן, כיון שנתנו רשות בפיהם ודברו על משה, לא שתקתי להם. עכ"ד המדרש.

ולבאורה המאמר הזה חולק על דברי רבי יצחק (חולין פט). שהובא לעיל, שאמר: מה אומנותו של אדם בעולם הזה, יעשה עצמו כאלם, שנאמר (תהלים נח, ב): האמנם אלם צדק תדברון, והמאמר הזה אמר, שענין השתיקה הוא: חושך שפתיו מלהסיח בחברו, הא כל השאר - מותר לו לאדם להאריך בלשונו בעניני קנינו ומשאו ומתנו וכיוצא.

ויש לומר, שכאשר נדקדק בדבריו שאמר: לא אמר הקדוש ברוך הוא שתאלם פיך ותהא יושב ושותק כחרש, אלא 'וחושך שפתיו' וגו' - נמצאהו איש שלומנו, ואין חולק כלל על רבי יצחק. והענין, כי המדרש בא לפרש פסוק: ברוב דברים לא יחדל פשע וחושך שפתיו משכיל, כי אי אפשר לפרש שיהיו דברי שלמה מן הקצה אל הקצה, ברוב דברים לא יחדל פשע, וחושך שפתיו על השתיקה הגמורה, שהוא קצה אחרון, אלא וחושך שפתיו היא המדה הבינונית, שחושך שפתיו מלדבר בחברו. ומלת חושך שפתיו נראה, שאף על פי שיש בהם מקצת תועלת לדבר, מכל מקום, יותר טוב שלא ידבר. שהרי מרים נתכוונה לשם שמים, לפרות ולרבות, כמו שכתוב בספרי (בהעלותך צט), ואפילו הכי נענשה. והיינו 'חושך' - במקום שיש לדבר.

ומכל מקום השכל נותן, שאם הוא מוכרח לדבר בעניני מקח וממכר - שידבר. ולכן אמר: לא אמר הקדוש ברוך הוא שתעלים עיניך ותהא יושב ושותק כחרש, שיאמר האדם הואיל וברוב דברים לא יחדל פשע, והפשע הוא ודאי שמדבר על חבירו וכיוצא, אשב כחרש כדי שלא אבוא לידי זה, ואחדל מלישא וליתן עם בני אדם. לזה בא שלמה ואמר: וחושך שפתיו שהוא מלהסיח בחבירו, לתקן מה שאמר בראש הפסוק: ברוב דברים לא יחדל פשע. לזה יקרא משכיל, שיש לו שכל במקום הראוי לדבר, וגובר שכלו על יצרו ומונעו ממקום שאין ראוי לדבר.

השתיקה - תמיד מועילה

ושם (אות מ) הביא מעשה שהיה במלך אחד, שהיו לו כמה יועצים חכמים ונבונים וידועים. פעם אחת ראה המלך שהיה אחד מהם, שהיה החכם שבהם, והיה יושב ודומם ושותק. אמר לו המלך: מהו זה שאתה מרבה בשתיקה? אמר לו: כי בחנתי בדברים, ומצאתי שהם נחלקים לארבעה חלקים: האחד - כולו נזק. השני - נזק מצד אחד ותועלת מצד שני. השלישי - לא נזק ולא תועלת. הרביעי - כולו תועלת.

האחד, כגון בני אדם הרגילים לקלל את בני האדם. השני, שמשבח אדם אחד לקבל ממנו תועלת, ובאותו שבח הוא מבאיש את שונאו, ומזיק לו לאותו שמשבח. השלישי לא נזק ולא תועלת כגון אותם שרגילים לדבר דברים בטלים ודברי הבלים, כי איך נבנה בית פלוני, וכך הוציא עליו, וסיפורי מלכים ושרים כך וכך. הרביעי, כגון תורה נביאים שחיים תלויים בהם.

מתי טוב לשתוק

בכמה מקומות טובה השתיקה, כגון: אם פגעה בו מדת הדין, כמו שעשה אהרן, שנאמר (ויקרא י, ג): וידום אהרן. ואם שומע אדם חרפתו ואינו משיב - זו מצוה גדולה ומעלה עליונה לשתוק למחרפיו. כמו שכתבו זכרונם לברכה

(שבת פח): שומעים חרפתם ואינם משיבים, עליהם הכתוב אומר (שופטים ה, לא) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. גם ירגיל עצמו לשתוק בבית הכנסת, וזהו צניעותו. וזה צריך זריזות גדול לשתוק בבית הכנסת ולהמנע מלדבר אפילו בדברי תורה. עכ"ד. וכן בגמרא (קידושין עא): מובא, שכאשר שני אנשים רבים ביניהם, מי שמקדים ושותק, הוא מיוחס יותר. וכתב המגיד מדובנא (ספר המדות, שער השנאה פ"ז), וזו לשונו: כי שני סוגי משיבים יש, אחד משיב על חרפתו בפועל, ואחד אשר בארנו ענינו, כי השתיקה היא התשובה. אמנם השותק הזה, גם כי אין לו את החשיבות של הנעלבים ואינם עולבים, עם כל זה בשתיקתו הוא מרוויח רווח הדבור שהיה מחרפו מדבר עוד אחרי תשובתו, כי באין ספק, אם זה משיב דבר על דבריו, היה המחרף מוסיף עוד קול דברים, והיה זה סיבה להגדיל המריבה עוד יותר. אבל בשתיקתו השתיק המריבה, והנה הוא משיב על העבר ומשתיק על העתיד. עכ"ל.

השתיקה היא גדר לחכמתו להשיג ולהבין

הנה, אם יש לו שכל מחודד להשיג חכמה, ומוחו רחב וחזק להבין מושכלות, אזי כשמדבר עם בני אדם בדיבור רשות, בדברים של מה בכך, ידבר עמהם כפי חכמתו במילי דבדיחותא ודברי מליצה, הנה פעל בזה שנכנסו זרים בחכמתו, ויבוא לידי לשון הרע ורכילות וכיוצא לאין שיעור, ולכן השתיקה היא גדר לחכמתו, וזהו: "סייג לחכמה שתיקה" (אבות פ"ג משנה ג), כי הסייג להשיג את החכמה - היא השתיקה.

ו**כתב** רבי אברהם אזולאי בביאור למסכת אבות (שם): סייג לחכמה שתיקה, כלומר, הדבר ששייג אותו האדם, ויכול הוא לומר עליו שכבר השיג את תכלית מעלת החכמה וכבר נעשה חכם מכל אדם - הוא השתיקה!

להפוך פשע לשפע

"מי שם פה לאדם או מי ישום אלם" (שמות ד, יא) הקשה הרב הצדיק מסדיגורא ז"ל בשם זקנו, הדבר מובן כי יש צורך "להשים" את הדיבור בכדי להפעיל את כח הדבור שבאדם, אך מה צורך "להשים" אלם? ותירץ, כי אין הכוונה כאן לאדם שאינו מסוגל לדבר כלל, אלא למי שמשים עצמו כאלם בשעת הצורך, ומשתדל שלא לומר מה שאינו צריך לומר, ולא לדבר מתי שלא צריך, ועל שתיקה יפה כזו - נחוצה ה"שימה" ... (מוסר חכמים)

הפוגם בדיבורו כמוציא ז"ל

ו**כתב** השל"ה הקדוש (שער האותיות, אות ש-שתיקה, ג-ו) ז"ל: ובספר יצירה (פ"ד מ"ג) אמר, שהקדוש ברוך הוא קבע בפיו כ"ב אותיות בה' מוצאות, כ"ב אותיות יסוד, חקוקות בקול, חצובות ברוח, קבועות בפה, בחמש מקומות: אחה"ע, בומ"ף, דטלנ"ת, זסשר"ץ, גיכ"ק.

ועל מוצא כ"ב האותיות נאמר (דברים כג, טו) "ולא יראה בך ערות דבר", ולא יהיה הדיבור לבטלה כי הוא ערוה, כי הם שתי בריתות, ברית הלשון וברית המעורר מכוונות זה כנגד זה, וכמו שאין להוציא זרע לבטלה חס ושלום, כן דיבור לבטלה הוא גם כן ערוה. וזהו (קהלת ה, ה): "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך", כי הדיבור מביא לחטא הבשר שהוא זרע לבטלה, וכמבואר בזהר (ח"א דף ח.), והובא בראשית חכמה (שער הקדושה פרק יא, אות יא), וכן מבואר בפרק י"ז משער הקדושה (אות צא). עכ"ל השל"ה הקדוש.

כשלא פוגם בלשון - התפילה בוקעת רקיעים

ו**כתב** בראשית חכמה (שער הקדושה פ"י, אות יט - כא), ופירש מורי ע"ה (ראה בפרדס רמונים שער כ"ז שער האותיות, פרק כ"ז) שמלת 'קבועות בפה' הנאמר שם, מורה לנו ענין גדול, והוא מציאות חמש מוצאות ששרשם למעלה מעלה לראש, והם שורש לכל הנמצאות, כמבואר באידרא (דף רצה:). אמנם, הם יורדים ומתגלים מעולם לעולם בבחינת אצילות בריאה יצירה עשיה, והקדוש ברוך הוא לאהבתו את האדם, קבע בפיו האותיות האלה, כדי שיוכל להדבק בבוראו. כי בהזכירו למטה אותיות אלו בתורתו או בתפלתו, מנענע ומעורר למעלה את השרשים העליונים. והיינו מלת 'קבע', שהוא כעין התוקע השלשלת, ראשה אחד במקום אחד וראשה השני במקום אחר, כי אף על פי שיהיה המקום ההוא רחוק, כאשר ינענע האדם את ראש השלשלת שבידו, הרי הוא מנענע את כל השלשלת, אף על פי שתהיה גדולה מאוד. וכן אמר גם כן בסוף ספר יצירה: קשר, עשרים ושתים אותיות בלשונו, והמקום גילה לו סודו. ומלת 'קשר' מורה גם כן על הנדרש במלת 'קבע'.

ובזה נבין מעלת הראשונים עליהם השלום, שהיתה תפלתם נשמעת מיד, מפני שהיו נוהרים שלא לפגום ב-כ"ב אותיות, שהם חמש מוצאות הקבועות בפיהם, בשיחה בטלה, ושאר הדברים הפוגמים בלשון. לכך היתה תפלתם בוקעת הרקיעים, ועולה עד למעלה מעלה לעורר הרחמים.

וכן אמרו בזהר (פר' שמות דף יד:), כי בשעה שהיה רבי שמעון בן יוחאי ע"ה עוסק בתורה, היו כמה אלף ורבות מלאכי השרת שומעים קולו. והטעם, כי מפני שהיו חמש מוצאות היוצאים מפיהם טהורים, היו קושרים ומייחדים כל העולמות, כי קול ודיבור היוצא מפיהם היה נעשית נחת רוח למעלה. אמנם, בהיות פגם בחמש מוצאות, הבל התפלה והתורה היוצא מפיו, יוצא על ידי פגם וסירכא, ואי אפשר שיתייחד למעלה, "כי כל איש אשר בו מום לא יקרב" (ויקרא כא, יח).

וכן אמר ברעיא מהימנא (זהר פר' פנחס דף רכז:), זה לשונו: וכגונא דאינון חמשה כנפי ריאה, כלהו פתיחן בלא סירכא לקבלא האי קול, הכי נמי צריכינ למהוי חמשא תקונין דפומא, כלהו פתיחן בלא סירכא בחמש תיקונין, דאינון: אחה"ע - בגרון, בומ"ף - בשפון, גיכ"ק - בחיך, דטלנ"ת - בלישניה, זסשר"ץ - בשיניים, ודיבור דיהא בהון, בלא סירכא ועיכובא כלל. הדא הוא דכתיב (בראשית כד, טו): "ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת", דא צלותא דאיהו דיבור, ובגינה אתמר (ברכות לד:): אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל, ואי אית סירכא ונפקא בעיכובא, יודע אני שהוא מטורף, בגין דסירכא איהי טרפה, עכ"ל הראשית חכמה.

שתיקתו של אהרון מעל לטבע האנושי

כתב רבנו יעקב בן אשר "בעל הטורים", כי בכל המקרא מצינו רק שתי פעמים את המילה "וידם". בפרשה זו, ובספר יהושע, אצל מלחמת יהושע בחמשת מלכי כנען, שם נאמר (יהושע י, ג) "וידם השמש".

דבר זה בא לרמוז לנו, כי עצם כך שהגיע אהרון לדרגה נעלה זו של שתיקה לאחר מכה כל כך כואבת וטראגית, זו היא מעלה מופלאה ונדירה. וכשם ש"וידם השמש" - הוא מאורע יוצא מן הכלל, הפועל בניגוד לדרך הטבע, כך התנהגותו של אהרון הייתה התנהגות מעל לטבע בן אנוש.

שתיקת אהרון היתה לעשות רצון בוראו

והגאון חיד"א (נחל קדומים, חומת אנך אות ו) כתב לרמוז על מסורה זו, דאפשר לומר ע"פ מה שכתב בזהר הקדוש פרשת ויקהל (דף קצח:): תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית שתעמוד חמה ליהושע. והנה נודע, כי לפעמים מרוב הצער, האדם אינו יכול לא לבכות ולא לדבר, וכאן שהיתה הגזירה הזו בפתע פתאום, ועל כך כתיב "וידום אהרן", היה אפשר לומר, כי מרוב צערו הפתאומי לא יכל לדבר, לזה אמר גם "וידום השמש", שהשמש שתקה בכדי לקיים את גזירת הבורא עליו ושמח לקיים תנאו, וללמד שגם אהרון שתק בכדי לעשות נחת רוח לפניו יתברך וקבל היסורים מאהבה.

מכח שתיקתו זכה שיאיר כשמש

אי נמי אפשר לפרש, על פי מה שכתבו המפרשים על דברי חז"ל (יומא כג.) "הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיכים עליהם הכתוב אומר (שופטים ה, לא) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו", שהשמש היתה עלובה מהלבנה, כי אמרה שאי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, ושמעה ושתקה (וכמבואר בחולין ס:), וכאן לרוב חסידותו וענוותנותו לא הרהר אהרון ח"ו - "וידום אהרן", ועל זה אמר: "וידום השמש", כמו שהשמש שתקה על קטרוג הלבנה ולא אמרה שום אמירה כלל, ונשארה בתוקפה וגבורתה, כן אהרון קיבל היסורים מאהבה ויאיר כשמש, ודו"ק.

"בְּקִרְבֵי אֶקְדֵּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעַם אֶכְבֵּד" (י, ג)

נורא אלקים - ממקדשך!

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מאי דכתיב (תהלים סח, לו) "נורא אלקים ממקדשך", אל תיקרי "ממקדשך" אלא "ממקודשך". בשעה שעושה הקב"ה דין בקדושו, מתיירא ומתעלה ומתהלל. (זבחים קטו, ב). אם כן באלו כל שכן ברשעים. (רש"י ויקרא י, ג).

שתי עובדות מסמרות שער הללו, שמעתי מפי הרב ש.מ.ש. ששמען בעצמו מפי בעל המעשה. [במילים אחרות: שמעתי מפה קדוש ששמע מפה קדוש, ואינם חשודים להגזים בדיבורם]. הקטעים בסוגרים מרובעים הם הוספות ושינויים קלים שקבלתי מפי בני משפחתו. לפי השערת, הסיפור הראשון ארע בערך בשנת תרע"ח, והאחרון - בדיוק ביום הכיפורים תרע"ו.

סח הרב חייקל מילצקי זצ"ל מרביץ תורה ויראה, את אשר ארע לו בזמן לימודו בישיבת "כנסת ישראל" בסלבדקא: באחד מלילות החורף הקרים, אור ליום שישי, ישבו הוא ועוד חמשה חברים מהישיבה באחד מבתי הכנסת בעיירה

הנקרא "הלויית המת", וקיימו "משמר" [-מושג ישיבתי מובהק, והוא לימוד במשך כל הלילה]. הם ישבו ולמדו בחשק רב, והנה לאחר חצות הלילה נכנס לפתע עגלון לבית הכנסת, הפסיק את הבחורים מלימודם, ובשברון לב סיפר להם, כי נסע זה עתה עם עגלתו, הגיע כמה ק"מ סמוך לעיירה, ולפתע הסוס והעגלה שקעו בתוך השלג והבוץ ואינו יכול לחלצם לבדו. לכן נפשו בשאלתו שיואלו בטובם להזדרז וללכת עמו לחלץ את הסוס והעגלה. הוא הסביר להם כי את מקור פרנסתו הוא מוצא, דרך סוס זה, וכי באיבודו הוא מקפח מחייתו.

ישבו הבחורים ודנו ביניהם אם חייבים הם על פי ההלכה להפסיק מתלמודם ולעסוק במצוות גמילות חסדים, כי הרי "תלמוד תורה כנגד כולם". ברם, מאידך גיסא, היא מצווה שאיננה יכולה להיעשות על ידי אחרים. צידדו לכאן ולכאן, ולבסוף החליטו שהם פטורים, והמשיכו בתלמודם. רח"מ המספר מציין, כי דעתו נטתה ללכת ולהציל, אך כיון שחבריו רבו עליו, וכן היה צעיר מהם בשנים, ביטל דעתו מפניהם ולא קם ממושב. בשמוע העגלון החלטתם השלילית, עזבם לנפשם בפחי נפש וחזר לסוסו, לנסות שוב, אולי בכוחות עצמו יוכל להצילו.

בימים ההם התגורר בעיירה יהודי פשוט, ערירי ובודד, ושמו יצחק. למחיתו מצא להשתכר מכל עבודה פשוטה, ולא בחל גם במלאכה בזוויה. אם נצרך אדם לשאת משאות כבדים, או לניקוי ביוב וכדו', ידע כי יצחק הוא הכתובת. מאחר שהיה מבצע מלאכתו בנאמנות, לאות תודה, היו מעניקים לו נוסף על השכר הזעום, גם כוסית יין שרף. יצחק ברצון היה לוגם את הכוסית לגרונו. ועל שם כך דבק לו השם: "יצחק השיכור"...

בעת שישבו הבחורים ודנו אם להציל את הסוס, שכב לו יצחק באותו לילה, על ספסל בית הכנסת ליד התנור החם. והנה בשומעו את החלטת הבחורים, התרומם ממשכבו, ופנה אליהם בקול תקיף ומצווה: אני אומר לכם כי חייבים אתם ללכת להציל! לעגו לו הבחורים: "מה לך יצחק, להתערב ולחוות דעה בענייני הלכה? ומאימתי נעשית ל"פוסק" - כלך לך לעסקיך!"

כאן החמירו פני יצחק והחל לפסוק פסקו: "הואיל ולא רציתם ללכת ברגליכם לגמול חסד, יבוא יום שעם רגליכם לא תוכלו יותר ללכת" ... [גירסא אחרת: הוא הכיר את הבחורים ונקב שמותם: "פלוני לא יוציא שנתו. פלוני יצא מדעתו... ואתה חייקל יתקטעו רגליך"]. נדהמו הבחורים בשומעם קללות אלו פולחות בחלל בית הכנסת, ולבם נקפם. ישבו ודנו שנית אם לשמוע ליצחק, ובאו לידי החלטה, ללכת ולהציל. מיד סגרו את הגמרות, יצאו מבית הכנסת והלכו למקום, כפי שתיאר להם אותו עגלון. שם מצאוהו בוכה ליד סוסו שהספיק להתפגר.

עבר זמן מה, ויצחק הופיע במסדרון הישיבה, ושלח לקרוא לבחור חייקל בבואו, פנה ואמר לו: מאחר וידעני כי מטבעך הינך בעל לב טוב, יש לי בקשה אליך: היות שהלילה בשעת חצות היא שעת הסתלקותי מן העולם, וכידוע, אני אדם ערירי, רצוני אפוא, שתהא נוכח בשעת יציאת נשמתו...

נדהם הבחור למשמע הדברים, ובפרט בראותו את יצחק בריא ושלם. רח"ז ניסה להניאו מלחשוב מחשבות נוגות כאלה. ברם, יצחק נשאר איתן בבקשתו. הבחור נכנע והבטיח לבוא. יצחק ציין לו היכן היא בקתתו הנמצאת בפרברי העיירה. לפני השעה הנקובה, החל רח"ז לחפש הביקתה עד שמצאה. בבואו, מצא את יצחק שוכב על מטתו בדירתו שגודלה כארבע אמות בלבד, אשר ספק אם חייבת היא במזווה. כל הריהוט היה: מיטה, שולחן, כסא וארגו. יצחק שמח בבואו וביקש ממנו לשבת ליד מטתו. [נר היה דלוק בחדר, ויצחק ציין לו, לא פחות ממילים אלו: ברגע שיגמר נר זה לדלוק - תצא נשמתו...].

רח"ז שנוכח עתה כי יש לו עסק עם איש קדוש ונורא מהצדיקים הנסתרים שהעולם עומד עליהם, פתח פיו ואמר: בודאי זוכר כבודו, כי לפני זמן מה חרץ עלי עונש מר של קטיעת רגלי. מבקש אני ממנו לבטל את הקללה. התנצל יצחק לפניו: מצטער אני את האמור אין להשיב!

עתה החל יצחק למסור צוואתו: מאחר ובעוד כמה דקות אני נפרד מהעולם, הנני אדם בודד, ואין אנשי העיירה מכירים את פנימיותי כלל, לכן מבקש אני ממך שתיטיב עמי ותדאג שיקברוני בבית הקברות העתיק ליד גאון פלוני שנפטר לפני שנים רבות. כמובן שאנשי חבראי קדישא יסרבו, באמרם: "מה לו ליצחק השיכור הכבוד והייחוס להקבר בבית העלמין העתיק ליד גאון פלוני". אי לזאת, אנא, תיקח את הארגו הזה המכיל כתבי תורה, תראהו לרב העיר, ואז בודאי יסכימו.

בסיימו את צוואתו שאלו: "המבטיח אתה לי לקיים דברי?" השיב רח"ז: "הן". [עתה ביקשו יצחק שיניח ידו על מצחו, כשהניח רח"ז ידו על המצח, הרגיש בחום אדיר עד שכמעט ונכוותה ידו, מיד הסירה מעליו. תוך כדי שיחתם הנר המשיך לדלוק, ועתה הגיע לשלב דעיכה]. לפתע עצם יצחק עיניו וקרא בהתרגשות ודביקות עצומה: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' א'חיד" ויצאה נשמתו באחד! [באותה שניה כבה הנר].

מוכה תימהון והשתוממות על המחזה הנורא הזה, פתח את הארגו, והנה הוא מלא בכתבי קבלה וסתרי תורה. הוא יצא בהתפעלות מהבית כדי לממש את צוואת הנפטר, והחל זועק: "הצדיק אבד!" ניגש להרב והראה לו את הכתבים. הלה השתומם להיווכח כי אותו יצחק השפל, היה גאון וצדיק נסתר מל"ו צדיקים... ברם, בקשר לבקשת המנוח להטמינו בבית העלמין העתיק, טען הרב כי זה מן הנמנעות, שהרי זה כבר שנים רבות אין קוברים בו, ובפרט בחלקה של אותו גדול אין שום מקום פנוי. אך בכל זאת, מכיון שהיתה זו צוואתו של אותו צדיק, יצאו אנשי חב"א קדישא למחרת בבוקר לבדוק את השטח, והנה הוברר, כי ליד קבר אותו גדול [גדלו שיחים שהסתירו את המקום הפנוי] ובדיוק נשאר בצמצום מקום אחד. הרב פרסם קבל עם ועדה כי אותו יצחק השפל, היה זה צדיק יסוד עולם, איש אלקים קדוש. המונים יצאו ללוותו, וביקשו ממנו מחילה על שלא נהגו בו כבוד. לאחר הספדים ובכיות בא הצדיק למנוחתו במקום שחפץ.

[בסיכום, יש לציין, כי מדברי ר' יצחק לא נפל דבר ארצה, ואותם בחורים שהתירשלו במעשה החסד, באו על עונשם הכבד]. ביחס לרח"ז, כנראה שזכות הטבתו עם המנוח עמדה לו, ולאחר כשלושים שנה, בשנת תש"ז חלה אנושות, ולפי צו הרופאים, בכדי להציל את חייו, נאלצו לקטוע את רגלו האחת. הוא נשאר רתוק לכסאו כשבע עשרה שנה, עד יום פטירתו.

[את הסיפור הנורא שמר רח"ז בסוד עד שנת תשי"ג. אביו הזקן שהרגיש בסודו, גזר עליו לפני פטירתו (של האב) שיגלה לו את הסוד. בשנה שלאחריה, תשי"ד, פירסם רח"ז את הסיפור בפומבי בשמחת "שבע ברכות" של בנו, בצורת חרוזים ("גראמן"). מרוב התרגשות פרץ הקהל בדמעות רותחות]. באותם ימים עמד רח"ז בפני סכנת כריתת רגלו השנייה, וכסגולה להצלתו, פירסם לראשונה בפומבי את כל הפרשה, למען ישמעו וייראו, ולא יתירשלו בעשיית חסד, בעזרה לזולת ובהטבה לבריות.

אמנם, מי יעמוד בסוד קדושים! ופשוט דלכל אדם אין ללמוד מכאן לקלל יהודי ולהזיקו בשוט לשונו. ועיין באור ישראל (נט, א).

זכות המת-מצוה שהגינה

בני משפחתו מוסיפים עובדה מדהימה קצרה שסופרה מפה לאוזן ע"י רח"ז: בעת מלחמת העולם הראשונה הוא מצא חייל יהודי הרוג. גמל עמו רח"ז חסד של אמת והביאו לקבר ישראל. לאחר מכן, במשך תקופות חייו, חלה רח"ז שלש פעמים והגיע עד לשערי מות. היה אותו חייל אלמוני ההרוג בא אליו בחלום ואומר לו: אל בהלה! אני אותו הרוג שהבאתני לקבר ישראל - מכיר אני לך טובה על החסד של אמת שעשית עמדי, אני עומד לך בשמים כמליץ יושר ובודאי תנצל מן המות.

מפליא הדבר, כי באחת מאותן שלשת הפעמים, חלם רח"ז והנה אותו חייל בא אליו ויאמר לו: תבדוק תחת הכר שלמראשותיך ותמצא צנצנת תרופה מונחת, לגם ממנה והבריא. בבוקר הקיץ רח"ז משנתו, זכר מהחלום, ולתדהמתו אכן מצא צנצנת תרופה. לגם ממנה וניצל ממות, והיה לפלא!...

אגב, יש בנותן טעם להוסיף: חמיו של רח"ז שהתגורר באירופה, נספה בשואה ביום הכיפורים. רח"ז ומשפחתו שהתגוררו בארץ ישראל לא ידעו מהדבר. לאחר מספר ימים, הופיע המנוח אל חתנו רח"ז בחלום ואמר לו: דע לך כי נהרגתי על קידוש ה' ביום הכיפורים. אנא התפלל במשך השנה לעילוי נשמת, ותזכרו ביוהכ"פ לשמור על יום הזכרון שלי, אתה וצאצאיך אחרריך.

שלוחי מצוה אינם ניזוקין

שוב סיפר רח"ז, כי בצעירותו למד בישיבת "ענף כנסת ישראל" בסטוצ'ין, תחת הנהלת רבי יהודה ליב חסמן הגאב"ד וראש הישיבה. ביום תשעה באב תרע"ד, עת פרצה המלחמה העולמית הראשונה, נסגרה הישיבה והתלמידים התפזרו לבית הוריהם. משום סיבות שונות, לא חזר רח"ז לביתו אשר בסלבודקה והמשיך ללמוד במקום.

בערב יום הכיפורים [שנת תרע"ו] בבוקר, ניגש אליו מכר אחד ויאמר לו: מאחר שמכיר אני אותך בתור אדם פעיל ורב חסד, לכן, אנא, בוא להירתם למבצע הצלת 18 בחורי ישראל שעומדים לברוח היום מחזית המלחמה ולהחביאם בחוף מבטחים, עד יעבור זעם. עתה, כשחזית המלחמה נמצאת סמוכה לעירנו, סטוצ'ין, יערכו החיילים מהצבא הרוסי ויבואו העירה. כי שמענו מאחורי הפרגוד, כי מחר בשעה שבע בבוקר, מתכונן הצבא הרוסי לסגת מהאזור, ואז יוכלו החיילים לצאת כבר ממחבואם, ולאחר יום הכיפורים יחזרו לביתם. אך קודם לכן עליך לדאוג לגייס בגדים ונעליים עבור אותם חיילים כדי שיוכלו להסיר מעליהם את בגדי הצבא ולהחליפם באלו. כמו כן עליך למצוא מקום בטוח שיוכלו להסתתר שם.

הבחור ח.ו. [בן ה-17] קיבל את הדברים ברצינות, וקבע את מקום המקלט בבית הכנסת, השוכן בדרך לבית הקברות של סטוצ'ין, אשר שימש כמקום פרידה ומספד להלוויות בדרך הליכתם לבית העלמין. עזרת הנשים של אותו בית הכנסת, לא היתה כבר בשימוש שנים רבות, (שכבת אבק גבוהה, כיסתה את שטח העזרה), ומצאוה לנכון כמקום מתאים ובטוח.

במשך היום הסתובב רח"ז ופקד את בתי ישראל, והתרים בגדים משומשים ומזון והחביאם בעזרת נשים הנ"ל. נקבע שהחיילים יערכו מהחזית לאותו בית הכנסת. כשעה-שעתיים לפני התקדש היום, החלו החיילים להישמט ולברוח אחד אחד. אך אחד מהם שהיה תושב מקומי אשר אמר בליבו: לשם מה עלי ללכת עם חברי להסתתר, הרי יכול אני להתחבא בבית הורי... אמר ועשה. בבוא 17 החיילים למקומם, מיד פשטו את בגדי הצבא הרוסיים, והחליפום בבגדים אותם הכין להם רח"ז.

עתה, לאחר שסיים רח"ז תפקידו בנאמנות, רצה להזדרז ולחזור העירה לחטוף את הסעודה המפסקת. אך כאן עיכבו בידו החיילים בטענה כי אינם מכירים את העיר והסביבה, וכי הם מפחדים להישאר כאן לבד. לכן "המתחיל במצוה אומרים לו גמור!" והפצירו בו שיישאר עמם ביחד. הוא נאות גם לכך, טעם דבר מה, והתפלל עמם כמה שזכרו בעליפה את תפילות ליל יום הכיפורים.

ליל יום הקדוש. השעה שעת לילה מאוחרת. האיזור כולו שרוי בדממה. והנה לפתע פלחו את האויר זעקות היסטוריות וקולות בכי מזעזעות, בליווי הדי מספר יריות. נשלח איפוא הבחור רח"ז האמיץ ללכת ולברר סיבת הדבר. הוא הצליח לברר פשר האסון: בערב, כשערכו המפקדים בצבא מפקד, חסרו 18 חיילים. בדקו מיד את כתובותיהם, והתברר כי אחד מהם הוא יליד העיר סטוצ'ין. נשלחו חיילים לביתו כדי לחפשו. בדקו בבית ולא מצאוהו. ירדו למחסן, ולאחר חיפוש קצר התגלה העריק. מיד נחרץ דינו לירייה בראש.

התחננו ההורים שיחוסו על בנם יחידם. אך כל תחנוניהם נתקלו בלב אבן ובסירוב מוחלט. רק זאת ניתן להם כ"חנינה" - יותר להורים להיות נוכחים בשעת יציאת נשמת בנם ולחזות כמו עיניהם בהריגתו... מיד הוציאוהו להורג מחוץ לעיר, ושם, לא הרחק מבית הקברות רצחוהו. זו היתה סיבת הזעקות וקולות הירי.

בשמוע רח"ז את דבר האסון, אימה חשיכה גדולה נפלה עליו, ומחשבות תוגה החלו להתרוצץ ולכרסם במוחו: "מה עשיתי? כל היום עמל אני בתמצית כוחותי, לעשות חסד ולהציל 18 יהודים מחזית המלחמה, מי יודע אם תחת מצווה שחשבתי לעשות, נהפוך הוא, עשיתי היום את העבירה הגדולה ביותר - סיכנתי את כל יהודי סטוצ'ין! עכשיו הרוסים יחשדו בם, כי הם שמילטו את אחיהם מהצבא והחביאום בבתיהם, וממילא יגוללו עליהם אשמה, כי המה האשמים בתבוסת הצבא הרוסי בחזיתות, ואזי אוי לי ואבוי למצוותי... סיכנתי כמו ידי את חיי היהודים שבעיר, ובמקרה הטוב, גזירת גלות תתבצע עליהם ויגרשום מן המקום..."

מחשבות כאלו התרוצצו במוחו, אך הוא התחזק בביטחונו בה' יתברך, ואמר לנפשו: "בין כה וכה, את הנעשה אין להשיב אחורה! אני בתומי הלכתי, כוונתי היתה אך ורק לשם שמים, להציל נפשות ישראל מסכנת מוות. יתכן, ואם הייתי עומד הבוקר במצב של עכשיו, הייתי מהרהר פעמיים לפני שהייתי הולך לפעול, אך העבר - אין, ההווה - כהרף עין, העתיד - עדיין, דאגה - מניין?!" הוא הסיט את המחשבות הצידה והחליט: "בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מאי דמפקדת איבעי לך למעבד, ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא לעביד!" (ברכות י, א). [מה לך לחטט בסתריו של הקב"ה, מה שצוית ממנו עליך לעשות, ומה שנוח בעיני ה' - יעשה!]. ובכן, רח"ז מיהר לבית הכנסת לבשר את דבר האסון לחיילים המוסתרים על ידו, למען ידעו את אשר לפניהם.

עתה שנוכחו 17 החיילים העריקים כי מחפשים אחריהם, באו לידי הכרה, כי סכנת נפשות היא להשאיר את בגדי הצבא במקום מחבואם. כי אם יגלום, הרי תיכף יזהום כעריקים על ידי הבגדים. אי לזאת חייבים להפטר מהם בכל המהירות.

תפקיד מסוכן זה נטל שוב רח"ז על כתפיו. חשב ומצא פתרון לבעיה הבערת. הוא נזכר כי אחד מתושבי העיר קנה לו בחייו מקום קבר, ולשם סגולה כבר כרו הקבר וכיסוהו בקרשים. ילך הוא שם ויקבור את 17 בגדי ונעלי החיילים. אדם גיבור מטבעו היה רח"ז, ועל אף כוחו הרב, מצא, כי יותר משליש בגדים לא יוכל לשאת בפעם אחת. הוא חילקם לשלש חבילות, נטל עמו חבילה אחת, והלך מהירות בדרך עקלתון, דרך שדות, לבית הקברות, לבל יפגוש בדרך נפש אדם. בהגיעו לבית הקברות פנה לאותו קבר, הרים הקרשים והשליך את החבילה פנימה, כיסה בקרשים וחזר למקומו. שוב נטל חבילה שניה והשליכה לקבר. חזר ונטל שלישית, הכניסה לקבר, כיסה היטב בקרשים וחזר דרך השדות לשוב לבית הכנסת.

בחזרו, חשכו עיניו. לא הרחק ממנו נוסעת שיירת קוזקים רכובים על סוסים. הוא ידע כי אין כל טעם לברוח, מאחר שהם כבר גילוהו. לכן מיד נשתטח על האדמה ליד עץ ואמר וידוי. תיכף נשמעה זעקה: עצור! ומשלא הזדהה, מיד מטר יריות הומטר לעברו. מאות כדורים שרקו מעליו, ובחסי ה', בנס, שום כדור לא פגע בו, ואף לא שרט בבשרו. כשסיימו הקוזקים מלאכתם, התקרבו לעברו והאירו את השטח בפנסים, כרי לגלות את ה"מרגל" המשוטט באישון לילה ואפלה בזמן מלחמה באזור רגיש זה. הם מצאוהו בריא ושלם, צוו עליו לקום ונטלוהו למפקדם.

חשב רח"ז: מה יש לי להפסיד? אם אהרג עתה, הרי זה לאחר יום עמוס בחדר במסירות נפש, וכן בעצם היום הקדוש בשנה, יום מחילת עוונות - לא רע לעבור לעולם האמת, ומה לי להתרגש?... בעוז ובאומץ התלווה עם הקוזקים אל המפקד. הלה הריק את חרבו מתערה והניחה מתחת צוארי רח"ז והחל לצעוק עליו: מרגל שכמותך! מה אתה משוטט בחצות הלילה מחוץ לעיר בזמן מלחמה.

תיכף "רקם" רח"ז סיפור ויאמר: אספר לך מה מעשי כאן. בן יחיד להוריו מת הלילה בעיר (ובנדי לצמצם את השקר, חשב תוך כדי דיבורו על החייל ה-18 שהוצא להורג הלילה). זעקות ההורים פלחו כליות ולב. השכנים אמרו שאם לא יסלקו את המת מנגד הוריו, הרי שבמקום לוייה אחת, יצטרכו לערוך שלש לוויית... לכן שמתי נפשי בכפי, אמרתי ויהי מה! אני אטול את המת ואקברהו בבית הקברות הסמוך, והנה רק עתה חזרתי יחידי מהקבורה.

המטיר עליו המפקד קללות: "שקרן שכמותך, בעוד רגע קט אסיר ראשך מעליך ואותך אגזור לגזרים ואנתח לנתחים, על שקריך ועל דמיונותי הכוזבים. אמור מיד האמת!" רח"ז ממשיך בשלו בלא מורא: אדוני המפקד, אם אינך מאמין לי, אנא סור עמי לבית הקברות הסמוך, נפתח הקבר ותיווכח בצדקתי, כי עשיתי חסד עם אנשים מעמי.

לאחר חקירות צולבות ואיומים, כשהחרב תחת צוארו, העלה אותו הקצין על רכבו והתקדמו לעבר בית הקברות. לא הרחק משם עצר את רכבו, הדליק את הפנס מול פני רח"ז ואיים עליו סופית שיאמר את האמת. רח"ז לא נרתע. בראותו את האומץ והוודאות בפני הבחור, טפח על כתפו ואמר לו: "נער אמיץ וטוב לב שאכפת וכואב לך מצער הורים אומללים, הינך משוחרר, לך לביתך!" [התנצל בפניו רח"ז כי הוא מפחד לחזור יחידי העירה, פן יתפס שנית בידי גדוד חיילים שני. כאות הוקרה נאות הקצין לקחת אותו ברכבו לתוך העיר עד לפתח אכסנייתו].

ואכן, למחרת בשעה שבע בבוקר, נשמעו קולות חצוצרות מחצרצים: "טו, טו, טו, טו!" אות לפלוגות החיל, שהחלו מיד לעקור ולסגת מהאזור... אבן נגולה מלב רח"ז, ויאמר ללבו: "כל דמיונותיי בליל יום הכיפורים - שוא והבל, אין בהם ממש. לא דובים ולא יער, מעשה היצר המה! טוב עשיתי, ויפה פעלתי! אין זאת אלא שהיצר הרע לא יכל עמוד מנגד, לראות את מצות החסד שעשיתי בתום לב ומסרתי נפשי עליה. בראותו כי לא יכל לי, רצה אפוא, להפילני לפח יוקשים וללכדני ברגשי חרטה, להיות חלילה מהסוג של "תוהה על הראשונות", ולהפסיד בזה את פרי יגיעתי..."

לאחר שנים רבות, כשנפגש רח"ז עם רבו, רבי יהודה ליב חסמן, וסיפר לו את כל המעשה, ראה כי בפני רבו לא חל שום שינוי, וכל אות התפעלות לא נראה בפניו. הוא השתומם, כי ידוע היה ר' ליב חסמן כבעל רגש עצום, ואילו כאן הרב שומע ושומע בקור רוח ואינו מגיב מאומה. הוא חזר שנית תוך התפעלות רבה, והדגיש לחוד כל נס ונס שארע לו, שרואים בם יד ההשגחה הפרטית, ושוב אין תגובה. יותר לא יכול היה להתאפק, פנה אל רבו ושאלו: רבינו, האין הוא רואה כאן שרשרת של ניסים והשגחת ה'?

פשיטא! הפטיר ר' ליב, אינני מבין את התפעלותך מה חידשת לי בזה, הרי כך לימדונו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים ח:): "שלוחי מצוה אינן ניזוקין, לא בהליכתן ולא בחזירתן"!!

"וְשָׂכַר אֶל תְּשֻׁתָּהּ" (י, ט)

השיכור תפילתו תועבה

כתב בספר "ילקוט חמישאי" בשם ספר "שערי אהרון". שהנה הגמרא במסכת עירובין (סד.) אומרת, שהשיכור תפילתו תועבה. וניתן למצוא רמז לדין זה בפסוק: "ושכר אל תשת", הוא ר"ת: ואם שתה כדי רביעית אסור להתפלל, והטעם הוא: כי תפילת שיכור תועבה.

דָּרַשׁ דָּרַשׁ מִשָּׁה וְהִנֵּה שָׂרָף (י, טז)

התורה שבעל פה משלימה לתורה שבכתב

דרש דרש. איתא במסורה שכאן הם חצי התיבות שבתורה, וכדאיתא בקידושין (דף ל.) כי "דרש דרש" הוא חצי התורה בתיבות, כלומר "דרש" מכאן ו"דרש" מכאן. ויש להבין, מה נרמז בדבר זה?

ונראה לפרש בס"ד, כי ידוע שהתורה שבכתב ושבועל פה הכל אחד, ואין אחד מהם נפרד מהשני כלל, כי אי אפשר לזה בלא זה. שכן צפונות התורה שבכתב מתגלים ע"י התורה שבעל פה, ולכן התורה שבכתב בלי התורה שבעל פה - אינה תורה שלימה. רק הוא כמו חצי ספר, עד שבאו חז"ל ודרשו את התורה והאירו עינינו וגילו מסתורין שלה. ופעמים אף היו עוקרים דבר אחד מהתורה, כמו בענין מלקות שכתוב בתורה (דברים כה, ג): ארבעים יכנו, ובאו חכמים ופחתו מכה אחת, והכל ע"י הופעת רוח קדשם שהופיע להם השם יתברך לראות שורש כל דבר הכתוב בתורה לאמיתתו, והיה יכולת בידם לעשות זה.

נמצא כי שלימות התורה שבכתב תלויה בתורה שבעל פה. ולכן, האומר אין ק"ו זה מהתורה, או שחולק על מאמר אחד מחז"ל, כאילו כופר בתורה ובמשה רבינו ע"ה, שכן הכל תלוי בדרושי חז"ל. וזהו שרמזה התורה בתיבות: דרש דרש - את חצי התיבות שבתורה. כלומר, שקודם שדרשו אותה חכמים הנקראים משה כאמרם ז"ל "משה שפיר קאמרת" הרי אינה אלא חצי תיבות. כי חצי, פירושו 'חלק', כלומר, שהתורה חלקית ואינה שלימה, ורק ע"י דרושי רז"ל נשלמה התורה להיות נקראת ספר שלם, וע"י זה והנה שר"ף, ר"ת: שישים רבוא פירושים (דגל מחנה אפרים)

לדרוש התורה גם בחצי ימיו האחרונים

עוד יש לבאר דהנה בגמ' (יבמות דף סב:) אמרו למד תורה בילדותו ילמד תורה בזקנותו, לימד תלמידים בילדותו ילמד תלמידים בזקנותו, שנאמר (קהלת יא, ו) "בבוקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך". ולפי זה אמרו המפרשים, שאפשר לומר כאן עוד רמז: שאם דרשת את התורה בחצי ימך הראשונים כמו כן תדרוש בחצי ימך האחרונים. (דרש יהודה)

דרוש וקבל שכר

עוד יש לרמז שאעפ"י שדרשו את התורה, ודרשו עליה טעמים וסודות באותן דורות שעמדו לפניך, גם אתה דרוש וקבל שכר על זה, "סלסלה ותרוממך" (משלי ד, ח). (רבינו אפרים ז"ל)

וַיִּקְצַף עַל אֶלְעָזָר וְעַל אֵיתָמָר בְּנֵי אֶהֱרָן הַנּוֹתָרִים לְאָמֵר (י, טז)

ע"י הכעס נתעלמה ההלכה

ויקצוף על אלעזר ועל איתמר, וכיון שכעס נתעלמה ממנו הלכה. אמר רב הונא: בשלשה מקומות כעס משה ונתעלמה ממנו הלכה, בשבת, בכלי מתכות, ואונן, שאונן אסור בקדשים. (ויק"ר שמיני יג, יא)

התרחקותו של רבי ישראל מסלנט ממידת הכעס

בספר "תנועת המוסר" (ח"א עמ' 383) מסופר על התרחקותו הגדולה של רבי ישראל סלנטר ממידת הכעס: כאשר רבי ישראל גר בברלין, היו נוהגים כמעט כל יהודי רוסיה ופולניה שהזדמנו לשם לבקר אותו, כדי ליהנות מזיו קלסתר פניו או לקבל ממנו עצה ותושיה. פעם אחת, כשנכנס הרב ד"ר אהרמן לחדרו, מצאו במצב רוח מדוכא מאד, כששאלו לסיבת הדבר, סיפר לו רבי ישראל שזה עתה ביקרוהו שני יהודים מקובנה, וסיפרו לו על שינויים שעומדים להכניס בבית המדרש בקובנה, מקום תלמודו בעבר, והוא רואה כי משנויים אלו עלולים להיות תוצאות בלתי רצויות. הרב אהרמן חזר ושאל האם יש בדברים אלה כדי להצטער על כך, ענהו בשלילה, אלא שעקב זה בא לידי התעוררות של כעס. שאלו הרב אהרמן: האם התבטא כלפי האורחים בביטויים שיש בהם משום עלבון? ענה לו הרב: חלילה, אף אחד

חוץ ממני לא הרגיש בזה. ובכן, מה הדבר שמדאיג כל כך את ליבו? שאל שוב הרב אהרמן. וכי מה אתה שואל? תמה רבי ישראל, האינך יודע שכל הכועס כאילו עובד עבודה זרה, וכל מיני גהינם שולטים בו?

מעודו לא ראה את רבי ישראל כועס או מתרעם, אם כי היה רגשן מאד ובעל נפש סוערת, הוא עקר מליבו כל שורש של טינה ותרעומת, עד כדי כך שלא בא כלל בגבולו, אם מישהו היה גורם לו רעה או מקניטו לא רק שהיה מעביר על מידותיו ומוחל, אלא היה מזדרז באותו רגע לגמול לו טובה. שיטתו היתה שזו מצות עשה מהתורה והלכת בדרכיו (דברים כח, ט) שחייב האדם ללכת ולהדבק במידותיו של הקדוש ברוך הוא, והרי השם יתברך, בשעה שמכעיסים אותו, לא די שמאריך אפו, אלא שבאותו רגע הוא נותן חיים לאדם, וממלא את כל צרכיו ומשאלותיו.

עת לכעוס

קרה פעם בשנת תר"ט בעת מגיפת החולירע בוילנא, כאשר רבי ישראל פעל גדולות ונצורות להצלתם של אלפים מישראל, ותוך כדי התלהבותו נכשל במידת הרוגז, והיה אותו צדיק זוכר מקרה זה כל ימיו ומתמרמר על כך, נחמתו היחידה היתה שאותו רגע בא לו מתוך אחריותו העמוקה בעניני פיקוח נפשות שהוא מסר נפשו עליהם. כדי שנקבל מושג מהו אותו כעס שנכשל בו רבי ישראל, מן הראוי לפרסם את המעשה כולו:

בשנת תר"ח תר"ט התפשטה מגיפת חולירע בוילנא, והפילה חללים רבים. מיד נרתם רבי ישראל לפעולות הצלה. הוא יסד ועד שנטל עליו את כל תפקידי העזרה, שכר בית חולים מיוחד בן אלף וחמש מאות מיטות, בהשפעתו לא לקחו הרופאים שכר לא מעני ולא מעשיר, כמו כן גייס כשישים או שבעים אברכים לומדי תורה שיגישו עזרה לחולים, אותם הדריך בצורה נחרצת שבשבתות לא ישתמשו בגויים אלא יעשו בעצמם את כל המלאכות בשביל החולה, כגון להחם מים חמים, לסוכו ולשפשפו, כנפסק בשולחן ערוך (אורח חיים סימן שכח) בדיני פיקוח נפש.

והנה, באחד מלילות שבת, חלה נכדו של אחד מנכבדי וילנא בשם רבי יוסף חלפן, ובהתאם להוראת רבי ישראל עשו האברכים בשבילו את כל המלאכות הדרושות, בקעו עצים, הבעירו אש וכו', עד שהוציאוהו מכלל סכנה. כעבור כמה ימים, בא רבי יוסף להודות לרבי ישראל על ששליחיו הצילו את נכדו. אמר לו רבי ישראל, מה לך להודות לי? ה' רצה ונתרפא החולה.

המשיך הזקן ואמר: אבקש סליחה, אף כי איני ראוי להגיד, אך ברצוני להעירו כי האברכים שלו שהם מפאר עירנו - מחללים שבת יותר מהצורך. רבי ישראל שחשש פן יתרשלו האברכים בהצלתם בשבתות, שכן הדבר נוגע לחיי אלפי איש, יצא הפעם מגדרו, הן בקצפו והן בסיפור שבח על עצמו, וגער בזקן בנויפה: הדיוט שכמותך! האתה תלמדני מה מותר ומה אסור? אני ארגנתי את האברכים והבטחתי וערבותי להורים שלהם שהמחלה לא תדבק בהם ושחזירים בריאים ושלמים, וכן היה, שכולם חזרו בריאים ושלמים - התוכל גם אתה לעשות כן?! מיד חלץ רבי יוסף את נעליו, ישב לארץ ובקש מחילה, אותו כעס בודד זכר רבי ישראל כל ימיו. (תנועת המוסר ח"א עמ' 182)

"דַּבְּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחֵיהָ אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ" (יא, ב)

אין דבר טמא יורד מן השמים

כתב בספר "ילקוט חמישאי" בשם ספר שמע שלמה, דהנה בגמרא מסכת סנהדרין (נט:), מספרת הגמרא על רבי שמעון בן חלפתא שהיה הולך בדרך, ופגע באריה שבא לאוכלו. אמר רבי שמעון בן חלפתא (תהלים קד, כא) "הכפירים שואגים לטרף", ואז ירדו מן השמים שתי חתיכות בשר, נטל את החתיכות, והאחת נתן לאריה, ואילו את החתיכה השנייה לקח ובא לבית המדרש לשאול האם מותר לאכול חתיכה זו. ענו החכמים ואמרו לו: "אין דבר טמא יורד מן השמים".

וזהו שרמזה התורה "זאת החיה אשר תאכלו.. אשר על הארץ" - כי דוקא בארץ יש בהמה וחיה טהורה ויש בהמה טמאה, אבל בשמים - "אין דבר טמא יורד מן השמים".

"זאת החיה אשר תאכלו" (יא, ב)

כיצד יש דמות אריה במרכבה

דבר פלא כותב הגאון רבי יהונתן אייבשיץ ב"יערות דבש" (חלק ב', דרוש ד):

לפי האמת, האריה טהור וכשר הוא, שאם לא כן - איך הוא הוכשר להיות מארבעה פנים שבמרכבה? אלא ודאי, כי מעיקרו צריך היה האריה להיות כשר, אלא שהתורה פסלה את האריה לאכילה, משום שאוכל כל מיני חיות

טמאות ומתפטם באיסור. וכפי שכתב הרמב"ם ב"מורה נבוכים", בטעם איסור אכילת בהמות טמאות. ויעזיין שם ב"יערות דבש", שביאר ע"פ זה ענין הדבש שרדה שמשון מגוויית הארי, (שופטים יד, ח), אף שלכאורה נטמא הדבש מנבלת הארי. עיי"ש.

ובספר "עבודת הקודש" למהר"מ אבן גבאי (חלק ס"ת פ"ג) כתב ליישב זאת, כי הם טורפים ומתלכשים בלבוש קדוש. ועוד תירץ, שהטעם בזה הוא להראות שגם הסטרא אחרא נכנעים לקדושה.

"זאת החיה אשר תאכלו" (יא, ב)

ללמוד תורה בחיות והתלהבות

הנה, סופי תיבות זאת החיה אשר תאכלו, הם אותיות תורה. ובא לרמז על ההכנה אשר בני ישראל מכינים את עצמם לקבלת התורה. כי עיקר עסק התורה צריך להיות בבחינת 'זאת החיה', כלומר בחיות אלקות, כי כשעוסק סתם בתורה בלי שום טעם וחיות, לימוד הזה אינו שוה כל כך, כי כשם שצריך האדם לזכך חומר וגופו בגשמיות - כן צריך לזכך עצמו גם ברוחניות.

הקורקבן הכשר

בספר "הכל לאדון הכל" (עמ' 142) מספרת בתו של רבי יעקב הרמן, מחלוצי עולם התורה בארצות הברית, על מסירותו של אביו לקיום מצוות. אורחים רבים היו אוכלים על שלחנו, ומידי שבת וחג היו מכינים בבית עבור כולם אוכל רב. רבי יעקב הרמן לא היה עתיר נכסים, אך הוא היה רחב לב ביותר.

היה זה בליל הושענא רבא, אבא הלך לבית הכנסת, שם נשאר ללמוד במשך כל הלילה. שעת חצות קרבה, ואמא עדיין עסוקה היתה בהכשרת עשרים וארבעה עופות בקבוצות של ששה עופות. ישבתי מסתכלת באמא, בהמליחה את העופות במטבח החמים והשקט, ותנועות ידיה המתמשכות של אמא הפילו עלי תרדמה. בשנתי הרגשתי כי מושכים בי, ושמעתי קול הבא ממרחקים "קומי רוחמה, קומי". נאבקתי בקורי השינה כדי להתעורר ולמצוא את אמא רכונה עלי. מה השעה? שאלתי מנומנמת. עכשיו אמצע הלילה - ענתה אמא, והיא המשיכה: זה עתה שמת במקום את כל הקורקבנים שגמרתי להכשיר, ושמתי לב כי באחד מהם עלולה להיות שאלה. מילותיה של אמא המשיכו תוך כדי אנחה: הם כולם מעורבבים עכשיו, כך שאם קורקבן זה טרף, כל העופות יחשבו... אמא לא סיימה את המשפט, מהפחד שמא ח"ו תתממש המחשבה הנוראה.

"רוצי אל אבא ב'תפארת ירושלים', ובקשי ממנו ללכת אל הרב סקיינדר לשאול את השאלה. אל תשכחי לומר לאבא, שאין לי כל מושג לאיזה עוף מתוך עשרים וארבע העופות שייך הקורקבן", המשיכה אמא. מחזיקה את הקורקבן בשקית קטנה לחה. מיהרתי ברחוב החשוך והאפל, כשצעדי עונים כהד לדאגה שבליבי. בשנת תר"צ, לא חששה אמא לשלוח נערה בגילי הצעיר לבדה באמצע הלילה, שכן רחובות ה'איסט-סייד' היו בטוחים לחלוטין.

כשהתקרבת לבית הכנסת המואר, שמעתי קולות רבים מתרוננים בלימוד. מיהרתי לתוך הפרוזדור, תוקעת את ראשי דרך הדלת המסתובבת. אבא ישב בקדמת בית הכנסת, כשספר פתוח לפניו. אחד מהאנשים זיהה אותי ומיהר לעברי. "עלי לומר משהו לאבא", עניתי מהר. הוא ניגש אל אבא, טפח בעדינות על כתפו ולחש לו דבר מה.

אבא רץ אלי כשהבעת שאלה על פניו. "או, אבא, אמא גמרה רק עכשיו להכשיר את כל עשרים וארבעה העופות, והיא ערבבה יחד את כל הקורקבנים, ומצאה שאלה על אחד מהם, והיא לא יודעת לאיזה עוף הוא שייך, והיא אמרה שתלך מיד לרב סקיינדר לשאול שאלה". אמרתי כל זאת בנשימה אחת. אבא חטף את כובעו, ויחד עברנו ביעף דרך הרחובות השקטים והמנומנים. הגענו לרחוב 'הנרי' תוך כמה דקות. אבא נשא את עיניו לקומה הראשונה בה גר הרב סקיינדר, אור בקע מחדר המגורים, עלינו על קצות אצבעותינו, ואבא נקש בעדינות בדלת. הרב סקיינדר פתח את הדלת בעצמו, "שלום עליכם רב יעקב הרמן" - הוא לחץ את ידי אבא בחמימות.

אשתי הכשירה עוף ומצאה שאלה על קורקבן זה, קבע אבא את העובדה. בהביטי באבא בתדהמה, רציתי לומר לו שהקורקבן התערב בעשרים וארבעה אחרים. מבטו המזהיר של אבא הבליע את המילים בגרוני. וכך, בשעה שהרב סקיינדר בחן ובדק והפך את הקורקבן, מצד אל צד. היה גורלם של עשרים וארבעה העופות מונח על כף המאזניים.

רעדתי בעמדי שם. ומה יהיה אם זה טרף, כל העבודה הקשה של אמא תרד לטמיון. מה יאכלו כל אורחנו בחג, זה עלה כל כך הרבה כסף. פניה החיוורות של אמא העייפה צפו לנגד עיני וערפלו את ראייתי. העפתי מבט באבא.

הוא עמד שם זקוף וישר, כחייל המצפה לפסק דינו של המפקד, לאחר זמן מה שנראה לנצח, הרים הרב סקיינדר מבטו והכריז: "כשר, כשר". מילות הרווח וההצלה צלצלו באוזניי.

לאחר מכן אמר אבא: רבי, אם היית פוסק כי הקורקבן טרף, הייתי זורק עשרים וארבע עופות. אשתי איננה יודעת לאיזה עוף שייך קורקבן זה.

הרב סקיינדר נתן באבא מבט מוכיח: אח, אח, רבי יעקב, מדוע לא אמרת לי? אם נזק גדול כרוך בענין, הייתי בוחן את השאלה בצורה אחרת. "לעולם איני מחפש היתרים", ענה אבא. אימרה שהיתה שגורה על פיו ומיושמת במעשיו. עם הקורקבן הארוז שוב בשקית החומה הקטנה והלחה, מהרנו אבא ואני במורד המדרגות. "רוצי מהר הביתה, ואמרי לאמא שהקורקבן מאה אחוז כשר. תדאגי שאמא תלך לישון. אני חוזר לבית הכנסת".

כמו ציפור במעופה עפתי דרך הרחובות הרגועים, רגלי מהדהדות לקצב המילים: כשר, כשר, כשר, כשפרצתי לכניסה, לא יכולתי לשלוט בעצמי וקראתי בקול: "אמא, אמא, כשר, הוא כשר".

גברת פרידמן שכנתנו מהקומה הראשונה יצאה במרוצה מביתה: "רוחמה, מה אתך? מדוע את כה מרעישה עולמות בשעת לילה זו ומעירה את כולם?" שאלה. "הקורקבן כשר" מלמלתי. אמא שמעה אותי ומיהרה לקראתי, נפלתי לתוך זרועותיה מוציאה אותה כמעט משיווי משקלה, "זה בסדר אמא זה מאה אחוז כשר". אמא פרצה בדמעות. לעת הזאת כבר שמעו שכנינו את המהומה ומיהרו לכניסה, סקרנים לשמוע מה קרה. על כוס קקאו מתוק וחם ועוגיות הקינמון הטעימות של אמא עם הצימוקים, סיפרתי לשכנינו את סיפורו של הקורקבן הכשר.

"כֹּל מִפְּרֶסֶת פְּרֶסֶה וְשִׁסְעַת שִׁסְעַת פְּרֶסֶת מְעַלֵּת גְּרָה בְּבִהְמָה אֲתָה תֹאכְלוּ" (יא, ג)

ספר התורה שגילה את קלונו של החוטא

ואספר לפני הקורא מעשה נפלא ששמעתי מהגבאי של ביהכ"נ "אבוהב" בצפת אדון פרג' ז"ל. שסיפר לנו כי הוא הכיר וראה בעיניו את המעשה הבא.

כידוע, בישיבת "פורת יוסף" תכב"ץ, היה לוקח כל שנה מורנו ראש הישיבה הגאון הגדול כמוהר"ר יהודה צדקה זצוק"ל את הבחורים שלמדו בשיעור שלו לעשות שבת בצפת, ושם היו מתפללים בביהכ"נ "אבוהב". וכאשר הגענו לצפת הלכנו לבית הכנסת, והרב ביקש מהגבאי שיראה לנו הספר תורה של מהר"י אבוהב זצוק"ל. הגבאי הסכים, אבל ביקש שקודם נלך לטבול במקוה האר"י, ואח"כ יראה לנו.

כאשר חזרנו מהמקוה הראה לנו את הספר תורה ושמחנו מאד, ובקשנו אם אפשר שהשבת נקרא בספר תורה הזה, ענה לנו, כי יש להם תקנה שלא מוציאים כבר הספר תורה של מהר"י אבוהב, כי אם במועדים שסימננו כש"ר, ר"ת כיפור, שבועות, ראש השנה. כששאלנו מה הסיבה, ענה לנו - אספר לכם מעשה מוזעזע, כדי שתדעו נפלאות ה' ותשמרו עצמכם. וזה מה שאני ראיתי כאן בבית הכנסת.

ביום שבת אחת בפרשת שמיני, הוציאו הספר תורה של מהר"י אבוהב. והיה אדם אחד יקר, שהיה סוחר שבא לצורך סחורתו לכמה חדשים, כאשר חזר מהנסיעה, כבדו אותו בשבת בעליה לתורה כנהוג, בכדי לברך ברכת הגומל. לאחר שבירך את הברכה הראשונה, קרא החזן בתורה, וכשהגיע לפסוק "כל מעלה גרה בבהמה" וכו', קרא: כל מעלה "נדה", הציבור החזירו אותו, אבל גם בפעם הנוספת הוא קרא: כל מעלה נדה. שאלו אותו: מה קרה? מדוע אתה קורא נדה ולא גרה? והוא השיב שכך כתוב בספר תורה.

עלה הרב לראות, ואכן ראה כי במקום 'גרה' כתוב 'נדה'. בינתיים, התרחק אותו אדם שעלה לתורה, ואז ראה הרב שכתוב 'גרה'. ביקש ממנו הרב שיתקרב, וברגע שהתקרב נהפכו האותיות שוב ל'נדה'. משהתרחק שנית, שוב נהפכו לגרה.

זעק הרב ואמר לו: תאמר, מה עשית ומה מעשיך? הסוחר התבייש מאד, והודה בפני הקהל, כי הוא לא היה בביתו כמה חדשים, וכששב לביתו התברר כי רעייתו עדיין לא טבלה, והוא לא הצליח להתגבר על יצרו, ועשה המעשה. וכל הקהל געה בבכיה, והיהודי עשה תשובה, ומני אז קבלו עליהם לא להוציא הספר תורה רק ימים אלו. באותה שבת היתה לנו שמחה גדולה מאד, אחר שלמדנו ממעשה זה להזהר מאד בכל פרטי ההלכה. ה' יחזירנו בתשובה שלימה. אמן.

סימני כשרות רומזים לעם ישראל

סימני טהרה אלו הם רמז לישראל. שתי פרסות, לומר שנחלים העולם הזה והעולם הבא. מעלת גרה, לרמז שכמו שהבהמה לאחר גמירת אכילתה מחזירה המאכל לפיה ואוכלת כבתחילה, כך ישראל לאחר גמר אכילתן הפירות בעולם הזה - הקרן קיימת לעולם הבא. אבל החזיר שבו נכשלו האומות, כתיב בו: והוא גרה לא יגר, כלומר, הם אוכלים בעולם הזה ואין להם חלק לעולם הבא.

ואפשר לומר עוד, מפריס פרסה, הם ישראל שמוציאים שני מיני הוצאות ומפזרים ממעותיהם. האחת לכבוד שבתות וימים טובים והכנסת אורחים, והשניה לצדקה לעניים ולתלמידי חכמים, ויהיו לרצון לפני ה'.

מעלת גרה - שדברי התורה נרמזו באכילה ושתייה, כמו שאמרו (קהלת רבה פ"ב, א) שכל אכילה ושתייה שבקהלת רומז לדברי תורה, וכן ישראל, אף על פי שלמד תנ"ך ומשנה וגמרא צריך לחזור עליהם, ואז יהיו בפיו כדבש למתוק, והוא כמו המעלה גרה. (נחל קדומים)

"כֹּל מִפְּרֶסֶת פְּרָסָה וְשִׁסְעַת שִׁסְעַת פְּרֶסֶת מְעֵלֶת גְּרָה בְּבִהְמָה אֲתָה תֹאכְלוּ. אַךְ אֵת זֶה לֹא תֹאכְלוּ" וגו'
(יא, ג-ד)

ארבע בהמות טמאות כנגד ארבע גלויות

התורה מביאה ארבע בהמות טמאות, מחמת שיש להם סימן אחד או שניים של טהרה, כמו שכתוב: "אך את זה לא תאכלו את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפריס... ואת השפן כי מעלה גרה הוא ופרסה לא יפריס... ואת הארנבת כי מעלת גרה הוא ופרסה לא הפריסה... ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ושסע שסע פרסה והוא גרה לא יגר... מברשם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו טמאים הם לכם".

ונשאלת השאלה, הלא יש הרבה מאוד בעלי חיים בעולם שהם טמאים, ומדוע ראתה התורה לציין דוק את הארבעה הללו? והנה, מצינו במדרש (שמעוני רמז תקלו): "משה ראה את המלכויות בעיסוקן [בשעבודן] את הגמל זו בבל, ואת השפן זו מדי, ואת הארנבת זו יון, ואת החזיר זו מלכות רביעית [מלכות אדום] ששקולה כנגד שלושתן". ויש להבין, מדוע גלות אדום, האחרונה, היא הקשה מכולן, עד שהיא שקולה כנגד כל שלושת הגלויות שהיו לפנייה? ומיישב על כך ה"אבני נזר", שהנה אם נתבונן בארבעת בעלי החיים הטמאים הללו, נראה שלשלוש הבהמות הראשונות - הגמל והארנבת והשפן, יש סימן טומאה גלוי לעין, "אינם מפריסים פרסה", ולכן הם טמאים. ואילו סימן הטהרה שלהם, שמעלים גרה, נסתר הוא. לעומתם, אצל החזיר הסימנים הפוכים, סימן הטומאה שלו - שאינו מעלה גרה, מוסתר, ואילו סימן הטהרה שלו - מפריס פרסה, גלוי לעיני כל.

ועל זה אומר המדרש (ויק"ר יט): "ואת החזיר כי מפריס פרסה", ולמה נמשלה גלות אדום לחזיר? לומר לך מה חזיר בשעה שרובץ מוציא את טלפיו כאומר 'ראו אני טהור', כך מלכות אדום מתגאה וחומסת וגוזלת ונראית כאילו שהיא 'מצעת בימה', וכאילו דנים משפט אמת".

וכותב רבנו בחיי: ובמדרש הזכיר כאן ארבע חיות אלה, בארבעה פסוקים, כל חיה וחיה בפסוק בפני עצמו, לרמז על ארבע מלכויות שהיו בזמנים חלוקים, כל גלות בפני עצמה. אבל במשנה תורה (דברים יד, ז) הזכיר שלשתן בפסוק אחד, ככתוב: "את הגמל ואת הארנבת ואת השפן", והזכיר הרביעי בפסוק בפני עצמו, ככתוב: "ואת החזיר כי מפריס פרסה וגו'". והיה זה לרמז, כי השלש גלויות, אף על פי שהיו זמניהם חלוקים, היו כאילו הם מחוברים, לפי שזמנם מועט וקצר, אבל הגלות הרביעי הזכירו בפני עצמו בין בפרשה זו בין במשנה תורה, להורות כי הוא גלות אדום בפני עצמו ושקול כנגד כולם.

טומאת אדום מוסתרת בתוכם

ובספר "פנינים משולחן הגר"א" מובא בענין זה בשם הגאון מוילנא, על הכתוב בגמרא (יומא ט). "רבי יוחנן ורבי אלעזר אמרו: ראשונים [אנשי בית ראשון], שנתגלה עוונם - נתגלה קיצם, כי ידעו מתי תהיה גאולתם, ככתוב (ירמיה כט) "כי כה אמר ה' כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם והקימותי עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה". אחרונים [אנשי בית שני], שלא נתגלה עוונם - לא נתגלה קיצם [-לא ידוע כמה זמן תמשך הגלות]. אמר רבי יוחנן: טובה ציפורן של ראשונים מכרסן של אחרונים".

וצריכים להבין מה כוונתו של רבי יוחנן, שהציפורניים של הראשונים טובה מכרסם של אחרונים. ומבאר הגר"א: כי הראשונים, שנמשלו בעבודה זרה שפיות דמים וגילוי עריות, ופשעיהם היו גלויים, נענשו במידה כנגד מידה, בשלוש גלויות בבל, מדי ויון - שנמשלו לשלוש הבהמות הטמאות - גמל שפן וארנבת, שסימן טומאתן גלוי וידוע, ולכן נתגלה קיצם. אבל "אחרונים שלא נתגלה עוונם", אותן דור שחי בימי בית שני שהיה בו שנאת חינוס, וכלפי חוץ הראו עצמם כצדיקים, ובסתר היו בעצם רשעים - נענשו מידה כנגד מידה, ונמסרו לגלות אדום שנמשלה לחזיר, וסימן טומאתו שאינו מעלה גרה, ומוסתר הוא בתוכו, ולכן גם לא נתגלה קיצם.

וזהו שאמר רבי יוחנן: "טובה ציפורן של ראשונים", כלומר הראשונים שעשו עבירות בגלוי, ונענשו בשלוש גלויות, והוגלו אצל עמים שנמשלו לגמל שפן וארנבת, שטומאתם בפרסה שהיא הציפורן, הנה טובים הם מ"כרסן של אחרונים" - שעשו עבירות בסתר, ולקו בגלות אדום שנמשלה לחזיר, שסימן טומאתו הוא שאינו מעלה גרה, והוא נמצא בכרסו.

והנה, על עשו כתוב (בראשית לו, ט): "ואלה תולדות עשו אבי אדום", אבי אותה אומה שנמשלה לחזיר. ענין זה פותח לנו פתח להבין את הכתוב (בראשית כה, כו): "ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחות בעקב עשו, ויקרא שמו יעקב", ומפרש רש"י: "הקב"ה הוא שקרא את שמו יעקב, משום ש"וידו אוחות בעקב עשו". הרי שיש כאן דבר שראוי להבינו לעומקו.

ואומר האבני נזר', כי ידוע מהחכמים שיעקב ועשו הם זה לעומת זה, קדושה מול טומאה, אמת מול שקר ורמאות. יעקב אבינו דבוק היה במידת האמת ככתוב (מיכה ז, כ): "תתן אמת ליעקב", לעומתו עשו - הוא אדום, והוא היצר הרע "יודע ציד", יודע בפיו לצוד ולרמות את הבריות, כמו החזיר המראה את טלפיו כאומר: 'ראו הנני מפריס פרסה - טהור אני'. וזהו: "וידו אוחות בעקב עשו", כאילו מזהיר אותנו: אין זה סימן טהרה אלא חזיר הוא, ה"צד ציד בפיו" ומסתיר בפיו את סימן הטומאה שאינו מעלה גרה, ומנסה לרמות ולהפיל אתכם בלשונו בפח הטומאה.

סימן הטהרה של עשו - מעקב יעקב

ונשאלת השאלה, מדוע זכה עשו שיהיה לו סימן אחד של טהרה בטלפיו - ברגליו? מבאר ה"ישמח משה", כי עיקר היניקה שקיבלו אחד מהשני הוא באותו רגע של הלידה כאשר אחו יעקב בעקב עשו, שעל ידי אחיזה זו קיבל יעקב חלק רע מעשו, ולעומתו קיבל עשו מאחיזה זו חלק טוב מיעקב, וזה סימן הטהרה שהיה לו בטלפיו - ברגליו. וזהו הטעם שקרא הקב"ה ליעקב אבינו בתואר "יעקב" על שם "וידו אוחות בעקב עשו", כי זהו עיקר חשיבותו של יעקב שבגללו הוא ראוי לקבל שכר, מכיוון שבאמת יש בידו גם חלק רע מאחיזתו בעקב עשו, ואף על פי כן, הוא מתגבר על חלק רע זה והוא כולו טוב.

מוטל עלינו להוציא את החלק הטוב מעשיו

מוסיף השל"ה (תורה אור פרשת בא) על הכתוב 'לא תישאר פרסה' וזה לשונו: 'לא תישאר פרסה', זה רומז על שר של עשו הוא אדום. והנה יש בו סימן קבוע המראה שיש בו אחיזה בקדושה, כי ידוע שעשו נקרא חזיר, שנאמר (תהלים פ, יד): "יכרסמנה חזיר מיער", והחזיר פושט טלפיו, וסימנו: "וידו אוחות בעקב עשו", כי בפרסות עשו יש סימן טהרה - מפריס פרסה הוא, על זה אמר "לא תישאר פרסה כי ממנו ניקח לעבוד את אלהינו". והוא כדרך שאמר בענין שר מצרים (שמות י, כה): "גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות ועשינו לה' אלהינו", עד כאן. דהיינו, שלא רק שמוטל עלינו להוציא את הרע שקיבלנו מאחיזתו של יעקב אבינו בעקב עשו, אלא גם את חלק הטוב של עשו, את ניצוצות הקדושה שבו, וצריכים להוציאם ולהעלותם לקדושה.

על פי האמור, יתכן לפרש את הכתוב (דברים לב, לה): "לי נקם ושילם לעת תמוט רגלם", שכל זמן שעדיין יש בתוך ישראל יניקה מהחלק הרע של עשו, וכן יש בעשו ניצוצי קדושה - עדיין לא הגיע זמן הגאולה. אבל, כאשר תיפסק הקדושה שקבלו דרך רגלם, "לעת תמוט רגלם", יבוא גם סופם "כי קרוב יום אידם", במהרה בימינו.

"אֵךְ אֵת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֶּרָה וּמִמַּפְרִיטֵי הַפְּרָסָה אֵת הַגְּמָל" (יא, ד)

מדוע עשה הקב"ה דדים לאיש

"את הגמל" לאסור את החלב של הגמלה (נאקה) דהיוצא מן הטמא טמא. (בכורות ו:)

הגמרא בשבת (נג: מספרת, מעשה באחד שמתה אשתו והניחה בן לינק, ולא היה לו שכר לשלם למניקה, ונעשה לו נס ונפתחו לו דדין כשני דדי אשה, והניק את בנו.

והנה, בגמרא ברכות (לא: מובא, כי חנה אמרה: רבונו של עולם, כל מה שבראת באשה לא בראת דבר אחד לבטלה... דדים להניק בהן וכו'.

ולכאורה, הרי הקב"ה לא עושה דבר לבטלה, וא"כ מדוע עשה גם לאיש מקום שני דדים, והלוא אין לו צורך בהם. ודוחק הוא לומר, שעשה כן רק בשביל אותו האיש שהניק את בנו.

ומציאה מצאנו בתשב"ץ בספרו "מגן אבות" (הוצ' מכון הכתב, עמ' 430) המיישב זאת וז"ל:

"...ונאמר, כי היו באדם שני דדים בחוזה בעבור רחבו, והיו שנים לפי שהם שני צדדים ימין ושמאל. והיו בנקבה גדולים בעבור הגידול והניקה. והיו באנשים בעבור שהיו לו למחסה ולמסתור על הלב, שהיו הנקבים אשר בו להוציא העשן המתלהב בלב. ויתרבה לפעמים בהם חלב באנשים השמנים לריבוי המותר...". עכ"ל.

הרי לך שאין דבר בעולם שנברא לבטלה!

אגב, יש להוסיף בענין זה, שבילקוט שמעוני (אסתר תתג) איתא, כי מרדכי לא מצא מינקת, ונעשה לו נס והניק את אסתר, שנאמר (אסתר ב, ז): "ויהי אומן את הדסה". והרמ"ע מפאנו כתב, שאותו חסיד היה גלגולו של מרדכי, ולכן אירע אצלו אותו הדבר שאירע למרדכי.

אומנם במדרש תהלים (כב, כג) מובא, שאשתו של מרדכי הניקה את אסתר. ודבר פלא איתא במדרש תהלים (מזמור י') על הפסוק (תהלים י, יד): "יתום אתה היית עוזר" - רומוס ורומילוס מתה אמם, ונודמנה להם זאבה והניקתן, וכשגדלו נעשו מלכים גדולים. (להתעדן באהבתך)

"אך את זה לא תאכלו" (יא, ד)

המאכלים מתעבים ומשקצים את הנפש הטהורה

כותב האברבנאל: איסור המאכלים שאסרה תורה, אינם מפני בריאות הגוף ורפואתו, וחלילה מלהאמין כן, לפי שאם הדבר כן, היה ספר תורת האלוקים במדרגת ספר מספרי הרפואה. וגם עינינו רואות, כי האומות האוכלות בשר החזיר, השקץ, ושאר בעלי חיים טמאים, כולן הן חזקות. אולם תורת האלוקים לא באה לרפא את הגוף ולדאוג לבריאותו, אלא לדאוג לבריאות הנפש ולרפא תחלואיה, לכן אסרה התורה את המאכלים, לפי שהם מתעבים ומשקצים את הנפש הטהורה.

מוסיף על כך בעל "עקדת יצחק" רבי יצחק עראמה זיע"א: כשם שהכפרי אוכל מאכלים גסים והוא בריא, ואילו בן העיר לא הורגל במאכלים אלה ומזיקים לו, כך ישראל: לפי זוך נפשותינו, שהן נאצלות מתחת כסא הכבוד, לא נוכל לסבול את הטומאות המזיקות לנו, לא כן הגויים, בשבילם הכל טוב, כי נפשם מגושמת, ולא אכפת להם מטומאות. (פרפראות לתורה).

אל תמצוץ את העצמות

חייל יהודי בצבא הרוסי, נכנס אל ר' ישראל מאיר מראדין, ה"חפץ חיים" והתמרמר לפניו: אני שרוי בקרב הנכרים, ואין לנו מאכלים כשרים, ובצבא מכריחים אותי לאכול נבילות וטריפות.

אמר לו הרב: לפעמים אתה אנוס לאכול, מטעם פיקוח נפש, ואנוס רחמנא פטריה, אבל בבקשה ממך, אנא למעט בהנאה, כשאתה אוכל מבשרם, אל תמצוץ את העצמות...

רב אחד דרש פעם לפני החיילים היהודים, לפני הליכתם לצבא, בהאי לישנא: "חיילים יהודים! - אולי יאנסו אתכם לאכול טריפות? זאת עשו, תשפכו בכל פעם מהתבשיל שלוש כפות בחוץ ואחר כך תאכלו, כדי שיהיה לכם לזכרה

שאכלתם טריפה, וכאשר ירווח לכם, תשובו לאכול רק מאכלים כשרים... (זכרון יעקב ח"א, עמ' 215)

מעשה נורא מעונש האוכל מאכלות אסורות

אספר לכם מעשה נורא. היה יהודי אחד, אשר לפני כמה שנים היה לוקח אותי לבת ים, הוא היה גר באחד הישובים ומתפקידו היה מפקד גדול בצבא. באחת הנסיעות, סיפר לי מעשה נורא אודות חומרת מאכלות אסורות. וכה היה המעשה:

היה לו חבר רופא שגר ברמת הגולן שמשמש כרופא, ויש לו משפחה וילדים. בין הילדים יש לו בת שבאותו זמן הייתה בגיל 20, והיתה יפה כחמה ברה כלבנה, אין כמותה ליופי, וטובת שכל ומשכילה ומידות טובות. יום אחד,

לא עלינו נתגלה באזון שלה נמק, הביאו לה את טובי הרופאים, וכל מה שניסו הרופאים לרפאות את האזון - לא עלה בידם ולא הצליחו לרפואתה.

לבסוף, בלית ברירה, היו צריכים לחתוך לה חצי אוזון. אלא שבכך לא תם הענין, לאחר כמה חודשים התגלה נמק נוסף באזון השניה, ובלית ברירה חתכו לה חצי אוזון גם מהאזון השניה. אלא שלא עבר זמן רב, והוכרחו לחתוך לה את כל האזון הראשונה, ולאחר תקופה - גם את האזון השניה, הנמק לא עצר, והמשיך לראש האף. עד שבעצת ידידים - שלחו את הבדיקות שלה לגרמניה שם יש מומחים עולמיים בתחום זה.

לאחר מאמצים ובדיקות מרובות, גילה אחד הרופאים את מקור הבעיה ואמר: כי יש חיידק נדיר המצוי רק בגופם של החזירים, וחיידק זה לא עלינו חדר לגופה, הרופא התפלא מאוד ושאל לאבי הנערה, האם אתם אוכלים חזיר? הרי יהודים אתם ואסור לכם לאכול ומה לך ולאכילת חזירים? ואכן, מספר האבא, כי לא עלינו היה לו תחביב לשוטט בשדות רמת הגולן ולצוד חזירים, והיה הורגם ואוכל אותם עם בני ביתו. וכך הגיע למצב אשר בתו המיוחדת קבלה חיידק שאין לו רפואה, ולא עלינו, האבא היה צריך לחתוך ממנה בכל פעם חתיכה אחרת בגוף, ה' ישמור ויציל.

וזה מה שאמרה התורה, כי מלבד חולי הנפש של האדם נעשה גם פגם בגוף, כי כל אדם שנפגע בנשמה - נפגע בגוף, ולכן ניוקה אותה בחורה, והעוונות הללו הם אבי אבות הצרות, ה' יחזיר אותנו בתשובה שלמה.

”וְאֵת הָאֲרֻנְבֶת פִּי מַעֲלַת גְּרָה הוּא וּפְרָסָה הוּא וּפְרִיסָה הוּא לְכֶם” (יא, ו)
הארנבת - זכר או נקבה?

כתב רבי אליהו הכהן מאיזמיר זיע"א במדרש תלפיות (דף עב. ענין הארנבת וכת היענה), כי הארנבת לא נמצא במינה זכר, כלומר זכר מוחלט, כי הארנבת טבעו שחודש הוא זכר, ורוב הזמן הוא נקבה. וזה נודע לנו באמת. והוסיף, כי זהו הטעם שעונשו של החוטא במשכב זכור להתגלגל בארנבת, כמו שכתב האר"י זלה"ה. (ועיין אבן עזרא).
וכעין זה כתב רבנו בחיי, לבאר הטעם שכתוב "הוא" וקרינו "היא", משום שהארנבת היא אנדרוגינוס דהיינו שיש לו כלים לזכר ולנקבה והם מולידים ויולדים. וכן כתב בספר "התשבי" (אות הגימ"ל - גלגול) דהבא על הזכר נשמתו תתגלגל בארנבת לפי שהוא רובע ונרבע. (אוצרות התורה)

הארנבת זו יוון

”ואת הארנבת כי מעלת גרה היא”, ואת הארנבת זו יוון, אמו של תלמי המלך ארנבת שמה. כי מעלת גרה היא שמקלסת לקדוש ברוך הוא. אלכסנדר מוקדון כד הוי חמי לשמעון הצדיק, אמר: ברוך ה' אלהי שמעון הצדיק, כי מעלת גרה היא שמגדלת צדיקים. אלכסנדרוס מוקדון כשהיה רואה את שמעון הצדיק היה עומד על רגליו, אמרו לו: מפני יהודי אתה קם? אמר להם: בשעה שאני יוצא למלחמה דמותו אני רואה ונוצח. מעלת גרה, שגררה אחריה מלכות. (ויק"ר שמיני יג, ה)

”וְאֵת הָאֲרֻנְבֶת” (יא, ו)

כיצד הפכה ה"ארנבת" ל"צעירת הרגלים"

הגמרא במסכת מגילה (ט). מספרת: מעשה בתלמי המלך שכינס שבעים ושנים זקנים, והכניסם בשבעים ושנים בתים, ולא גילה להם על מה כינסן. נכנס אצל כל אחד ואחד ואמר לו: "כתוב לי תורת משה רבכם". נתן הקב"ה בלב כל אחד ואחד עצה, והסכימו כולם לדעת אחת, ושינו מן הלשון שנאמרה בתורה בכמה וכמה מקומות.
לדוגמא, בפסוק הראשון בתורה כתבו 'אלוקים ברא בראשית', והיה זה בכדי שלא יאמר שתי רשויות הן ח"ו, ו"בראשית" ברא את אל' ח"ו. וכן: 'אעשה אדם בצלם ובדמות', שכן בגלל לשון הכתוב: 'נעשה' - פקרו המינים. וכן במקומות נוספים.

בין השאר, שינו בפסוק שלפנינו, ובמקום "את הארנבת" כתבו "את צעירת הרגלים", זאת מפני שאשתו של תלמי - ארנבת שמה, וחששו החכמים שתלמי יפגע מכך, ויאמר ששחקו בו היהודים והטילו שם אשתו בתורה.

ומדוע כינו אותה "צעירת הרגלים"? רש"י מפרש: "לפי שידיה קצרות וקטנות מרגליה". אולם היו שהקשו על דבריו, שאם ידיה של הארנבת הן הקצרות - היה להם לכתוב "צעירת הידים" ולא "צעירת הרגלים"?

הגאון רבי יוסף חיים מבבל (בן יהודע מגילה ט): מצא פתרון לתמיהה זו:

אשתו של תלמי היתה משונה בידיה, שהיו קצרות במיוחד שלא כדרך בני אדם, ומשום השינוי הזה קראוה כאשר נולדה בשם ארנבת, שכן דרכם היתה לקרוא את הילד הנולד על שם המאורע שאירע בזמן לידתו, או על שם חידוש הנמצא בו בעצמו. וכמו השם "יעקב" - שנקרא על שם שאחו בעקב עשו, והשם "עשו" - על שם שהיה כולו כאדרת שיער. ואפשר, שגם אותה אומה של אשת תלמי היו קוראים את הארנבת בשם "ארנבתא" בלשון תורה, ולכן לא יכלו החכמים לכתוב את השם ארנבת, שכן אז היה תלמי טוען ששחקו בו והטילו את שם אשתו לתורה. ומן הדין היה אפוא לאור זאת, שהיו כותבים "את צעירת הידים" כאמור, אלא שגם אז היה תלמי מזדעק נגדם, שהרי קיצור הידיים היה בדיוק מומה הגופני של אשתו, אשר זיכה אותה בתואר "ארנבת", ולפיכך שינו וכתבו "צעירת הרגלים"...

"ואת החזיר" (יא, ז)

האם החזיר יהא מותר לעתיד לבוא?

"ואת החזיר - זו אדום וגו'. ולמה נקרא שמה חזיר? שמחזרת עטרה לבעליה, הדא הוא דכתיב (עובדיה א, כא): 'ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו והיתה לה' המלוכה". (ויקרא רבה, סוף פרשה יג)

שמו של החזיר, כפי העולה ממדרש זה, מרמז על מלכות אדום שנמשלה לחזיר, על שם שמחזרת עטרה לבעליה, דהיינו שהיא עתידה לבנות את בית המקדש שהחריבה. ויש נוסחאות שבהן נאמר: "שעתידה להחזיר העטרה ליושנה", וכוונת הדברים נתבאר על ידי רבנו בחיי (בפסוק שלפנינו): "והענין, כי שני מקדשים נבנו על ידי ישראל: בית ראשון בנה שלמה שהוא מזרע יהודה, בית שני בנה זרובבל שהיה גם כן מזרע יהודה וכו', אבל הבית השלישי עתידה אומה זו לבנותו, וזהו שאמרו 'עתיד להחזיר העטרה ליושנה - לפי שהוא החריבו'".

במדרש תנחומא מובא נוסח שונה: "למה נמשלה מלכות זו לחזיר? שעתיד הקב"ה להחזיר עליהן מידת הדין". כאן טעם השם שונה, ועדיין הכוונה למלכות אדום.

אלא שנמצאו נוסחאות אחרות למדרשים, ובהן נאמר: "ולמה נקרא שמו חזיר? שעתיד הקב"ה להחזירו לישראל לעתיד לבוא". ועל יסוד נוסח זה, כתב רבנו בחיי, "ההמון מבינים שהחזיר יהיה טהור לישראל". רבנו בחיי דוחה הבנה זו, ומבאר שכוונת המדרש על כוחו של החזיר שמסמל את כל המיצר לישראל, כח שלילי זה, הוא שלעתיד לבוא ישוב עם שאר הכוחות לעזור ולתמוך בישראל. עד כאן מדברי רבנו בחיי.

גם הרדב"ז בתשובותיו (חלק ב', סימן תתכח) מבאר שכוונת המדרש אינה כפשוטה, אלא שלעתיד לבוא יהיו אוכלים משמנים כאילו הותר בשר חזיר, ולא שיתיר להם חלילה חזיר עצמו. עוד כתב הרדב"ז על דרך הסוד, שיש שר אחד למעלה ושמו "חזיראל", והוא קטיגור על ישראל, ועתיד הקב"ה להחזירו לישראל, שיהיה להם סניגור. וכך פירש גם הריטב"א (קידושין נ. ד"ה תשעה), והוסיף כי אין צורך בהחזרתו של החזיר עצמו לישראל, שכן ב"ספר הטבעים" כתב ש"הצרעת והנגעים בחזירים הרבה בטבע", ועל כן פירש הריטב"א, שהמדרש מתייחס לאדום שנמשלה לחזיר ולא לחזיר עצמו.

גם הרקנאטי בפרשתנו פירש כך, וכן כותב בעל "פענח רזא" (דברים יד, ח), כי "ואת החזיר" הוא בגימטריא שעיר ואדום, וכן הוא אותיות "אחזי תורה", לומר שאותן שאחזו התורה וקיבלוה - הם שיאכלו את החזיר הזה, כלומר את אדום שנקראת חזיר.

ביאור אחר הובא בספר "מקור חיים" (פירוש על ה'אבן עזרא') בשמו של ר' שם טוב בן פלקירא, שפירש בכוונת המדרש, כי לעתיד לבוא יתגלה לחכמים הטעם שבגללו אסרה התורה את החזיר לישראל.

בספר "לוית חן" (להרב אריה יהודה ליב, עמוד 99) פירש, על פי מה שמצינו בחז"ל שדגי הים גלו, ועתיד הקב"ה להחזירם לנו. והרי אמרו (חולין קט). שבמוחא דשיבוטא יש טעם חזיר, וזו כוונת המדרש.

ואילו הגאון רבי שמואל יפה אשכנזי, בעל "יפה תואר" (על מדרש רבה), הביא מדרש זה (ויקרא רבה, פרשה יג, סי' ג') ופירש, שכוונתו על חזיר עצמו, שיהיה מותר לעתיד לבוא, אולם הוא תמה עליו, ומשום כך כתב שמדרש זה לא היה ולא נברא!

הצד השווה בכל הביאורים שהובאו עד כה: שלדעת כולם אין כוונת המדרש כפשוטו - שהחזיר עצמו יהיה מותר באכילה לישראל לעתיד לבוא.

תוספת מעניינת נמצאת בספר "נוטריקון" לבעל "פרי מגדים", שביאר כי משום כך הסבו את שמו של החזיר ל"דבר אחר" (שבת קכט:) - כדי להעלים מהמון העם את הטעם המובא במדרש לשם חזיר - "שעתיד הקב"ה להחזירו לישראל", אשר ממנו ניתן להבין כאילו יהיה היתר לחזיר. ובכדי למנוע טעות מלב ההמון, שינו את שמו ל"דבר אחר"...

אולם כמה מן המפרשים תפסו את דברי המדרש כפשוטם: כך סבר הרמ"ע מפאנו, בספרו "עשרה מאמרות" (מאמר חקור דין, חלק ב' פרק יז), שפירש את המדרש כפשוטו - שלעתיד לבוא יותר החזיר באכילה, על ידי שהקב"ה ישלים לו סימני טהרה.

כך פירש גם ה"אור החיים" הקדוש על הפסוק שלפנינו: "והוא גרה לא יגר - פירוש: תנאי הוא הדבר, כל זמן שהוא לא יגר, אבל לעתיד לבוא יעלה גרה ויחזור להיות מותר, ולא שיישאר בלי גרה (ובכל זאת) יותר - כי תורה לא תשונה". (שלל רב)

"אֵת זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בְּפִי" (יא, ט)

לימוד לקח מהדגים

ידוע מה שדרשו רז"ל (בראשית רבה צו, ג) שישראל נמשלו לדגים. ולכן כמו שהדגים בים מכוסים במים, כך אדם צריך להסתיר את מעשיו הטובים. והתורה נמשלה למים (בראשית רבה מא, ט), לומר שהאדם ילך למקום שעוסקים בתורה כדגים שהם חיים במים. ויהיו בו בכל יום שני סימני ישראל, שהם: שמירת אות ברית קודש, ואות תפילין. ובשבת ניתוסף לו אות שמירת השבת, שלא יזלזל לדבר בה דברי חול, כי (תהלים לג, ו) בדבר ה' שמים נעשו. וצריך שמירה וזהירות בדיני שבת שהם כהררים התלויים בשערה, וכל השפע והברכה בימי השבוע הוא מיום השבת. וזהו "כבוד שב"ת" ר"ת כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין.

אין שמות לדגים בלשון הקודש

הנה, לא מצינו שמות לדגים בלשון הקודש, וכתב בספר "כלי חמדה" להגאון רבי מאיר דן פלאצקי זצ"ל (פרשת בראשית אות ב') בשם מדרש תלפיות (ענף אדם הראשון) בשם ספר "סודי רזי", שכתב בזו הלשון: החיות המימיות אינן מקבלות טומאה, כי אדם הראשון לא קרא להן שם. עכ"ל. ועיין בתוספות חולין (סו, ד"ה כל שיש) לחד תירוצא, הסובר כי מהפסוק (בראשית ב, יט) וכל אשר יקרא לו האדם - יש לרבות אפילו דגים. (מוסר חכמים)

"וְאֵת אֵלֶּה תִּשְׁקְצוּ מִן הָעוֹף" (יא, יג)

העופות הטהורים רבים על הטמאים

תני אבימי בריה דרבי אבהו: שבע מאות מיני דגים הן, ושמונה מאות מיני חגבים, ולעופות אין מספר. עופות, כ"ד הוו!?! אלא: ולעופות טהורים אין מספר. תניא, רבי אומר: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורות - לפיכך מנה הכתוב בטהורה. גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעופות טהורין מרובין על הטמאין - לפיכך מנה הכתוב בטמאין. מאי קמ"ל? כדרב הונא אמר רב, ואמרי לה אמר רב הונא אמר רב משום ר' מאיר: לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה. (חולין סג)

"אֵת כָּל עוֹרֵב לְמִינוֹ" (יא, טו)

הטעם שדוקא העורבים כלכלו את אליהו

יש לשאול, למה צוה לעורבים לכלכל את אליהו (עי' מלכים א יז, ו) והוא עוף טמא, ולא צוה על ידי עופות טהורים. הטעם, לרמוז לאליהו כי בזמן שישראל עושים רצונו של מקום ניזונים מהמזון המשובח, והתמצית לעכו"ם. ובזמן שאין עושין רצונו של מקום - עבדים נוטלים חלק בראש מארץ ישראל. וזה הרמז לאליהו שאין עושים רצונו של מקום, כי עוף טמא כלכל אותו. (עבודת הקודש לר"מ אבן גבאי, חלק התכלית פי"א)

"וְאֵת בֵּת הַיַּעֲנָה" (יא, יז)

בת היענה רומזת לביטול מחשבות זרות

כתב בסידור יעב"ץ (מעמדות ליום ראשון, על המשנה בפ"ז דכלים):

הנה נא שמעתי, היהודים בארצות תוגרמ"א תולים ביצת הנעמית (של בת היענה) בבית הכנסת, כדי לעורר אדם על הכוונה ולא יביט הנה והנה, והוא מועיל שהאדם לא יחשוב מחשבות זרות בתפילה, כי בת היענה מחממת ביצותיה

בהסתכלות שלה עליהם, ומוציאה בדרך זה אפרוחים. ומכאן נלמד, כמה חוש הראות פועל עם עוצם ההבטה וההסתכלות, וזה ענין נאות לתפילה. עכ"ל.

והנה, ישיבתנו הקדושה נמצאת סמוך ונראה לבית הכנסת "עדם" לעדת החלבים, ושם יש להם ממול ארון הקודש תלויה ביצת בת היענה, והחכמים שם אמרו, כי הטעם שתלו זאת הוא משום שהדבר מועיל שלא יהיו מחשבות רעות בתפילה.

ובספר "יפה נוף" הביא מה"מדרש תלפיות" (ענף בעלי חיים) עוד בענין זה: שכאשר בת היענה מסתכלת על הביצים, אסור שיפסיק שום דבר בינה וביניהם, ואם בשעה שהיא מסתכלת על הביצים, מזדמנת איזו חיה לשם ומפסיקה ראייתה בינה ובין הביצים, אז בת היענה תהרוג את אותה חיה, משום שע"י אותו הפסק - נעשים הביצים מוזרות, ולא נולד מהם אפרוח.

וזהו טעם נוסף לכך שנהגו לתלות ביצים אלו בבית הכנסת, והוא בכדי להראות לכל, שהאופן שהתפילות תעלנה למעלה ותתקבלנה, הוא ע"י שלא יהא שום דבר המפסיק בינו לבין אבינו שבשמים, ורק האדם עומד כנגדו, ומדבר עמו לנוכח - ברוך אתה ה'. עכ"ד.

"וְאֵת הַקָּאֵת וְאֵת הַרְחֵם" (יא, יח)

העוף שיבשר את הגאולה העתידה

בגמרא (חולין סג.) מצינו: "אמר ר' יוחנן: למה נקרא שמו 'רחם'? כיון שבא רחם באו רחמים לעולם [רחמים הוא המטר. רש"י]. א"ר ביבי: והוא דיתב על מידי [-שיושב על משהו] ועביד שרקרק" [-כשהוא מצפצף, נשמע כאומר 'שרקרק', וכאשר הרחם עושה כן - יבוא הגשם]. ומוסיפה הגמרא: "וגמירי, דאי יתיב אארעא אתא משיחא [כלומר: קבלה היתה בידי חז"ל, שכאשר הרחם אינו עומד, אלא יושב על הארץ ומצפצף - סימן בשורה הוא שהמשיח עומד לבוא], שנאמר (זכריה י, ח): "אשרקה להם ואקבצם". עד כאן מדברי הגמרא.

וביאר המהרש"א, כי מה שאמרו שכאשר הרחם יושב על משהו ומצפצף - יבוא מטר לעולם, יתכן שזהו בטבע, שעוף זה יודע את הזמן שבו הגשמים באים לעולם והוא מבשר על כך, וחז"ל למדו זאת מנסיון, שראו בעיניהם שכאשר העוף מצפצף - בא הגשם. אבל מה שבישיבתו על הארץ הוא מבשר את הגאולה, ודאי אין זה בדרך הטבע אלא בנס, ולכן לגבי זה אמרה הגמרא "וגמירי", כי היתה להם קבלה על כך ולא שראו זאת מן הנסיון.

ורמז נפלא לדברי חז"ל אלו - מצא המהרש"א בפסוק (ישעיהו נב, ז): "מה נאוו על ההרים רגלי מבשר", והיינו ש"רגלי מבשר" הוא רגליו של עוף זה, המבשר על המטר כשאינו יושב על הארץ, ועל כך אומר הנביא: "מה נאוו", כאשר יהיו "על ההרים רגלי מבשר", כלומר: כאשר הוא יושב על הארץ, שאז הוא "משמיע ישועה". ואף המשך הפסוק מוסב על עוף זה: "קול צופיד", שהוא העוף המצפצף, "נשאו קול יחדו ירננו" - לא אמר "רננו" בלשון עבר, אלא "ירננו", כי הנביא מתייחס לגאולה העתידה במהרה בימינו!

"וְאֵת הַחֲסִידָה" (יא, יט)

מי מתגלגל בחסידה

כתב רבי מנחם ציוני (ציוני, סוף פרשת שמיני) וז"ל: ובענין החסידה מצאתי סוד כמוס, כי יש בו סוד הגלגול. ועוד אדבר על זה במנאף ובמנאפת אשר מתו בחטאם ולא קבלו עונשם, יתגלגלו במין עוף זה הנקרא החסידה, כי עת ינאפו מין בשאינו מינו טובלות הם במים, מה שלא נמצא בשאר עופות מינים טובלות, ומעשרים גוזליהם. ולא על חנם קוראתו התורה 'חסידה'. מצורף לזה אמרם ז"ל (סנהדרין לו:): "אע"פ שבטלו ארבע מיתות בית דין, דין ארבע מיתות בית דין לא בטלו, והם יהרגו ולא נודע מי הכם. ואעצור במילים כי נכון הוא. עכ"ל.

"לְכֹל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרֶסֶת פְּרֶסֶה וְשִׁסַּע אֵינְנָה שִׁסַּעַת וְגֵרָה אֵינְנָה מַעֲלָה טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל הַנִּגְעַ בָּהֶם יִטְמָא" (יא, כו)

המתגלגל בבהמה שהורה והמתגלגל בבהמה טמאה

קבלו חכמי הקבלה, כי הבהמות שהורות נבראו מן החסד. על כן הזהיר הכתוב והתיר עשרה מיני בהמות שהורות הרומזות לעשרה מאמרות: שור, שהן כשבים, ושה עזים, איל, צבי ויחמור, וכו'. אבל בהמות טמאות מוצא

אצילותם הוא ממדת הדין, ואם יאכל אדם מהם - ישוב למדתו, וימצא נפש הבהמות את מינה. וכל מי שאוכל ממאכלות אסורות נדבק בסטרא אחרא, ורוח טומאה שורה עליו, ומראה עצמו שאין לו חלק ונחלה באלוקי ישראל.

וטעם מעלת הגרה ומפריס פרסה הוא סוד כמוס למקובלים אחרונים המאמינים בגלגול הבהמות. אמרו, שאם יעשה אדם עבירה אחת יותר על זכויותיו, יתגלגל בבהמה טמאה. זהו שנאמר: וגרה איננה מעלה טמא הוא לכם, שאין לו גרה על זכויותיו. ואם מעלה על זכויותיו - יתגלגל בבהמה טהורה. ורק אם חטא בעבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, באלו השלשה אפילו מעלה גרה - יתגלגל בטמאה אם לא חזר בתשובה.

וזה סוד, שפ"ן, גמ"ל, חזי"ר. שפן - שפנה לעבודה זרה. גמל - שבא על העריות שנאמר (משלי יא, יז): גומל נפשו איש חסד, וכתוב בעריות חסד הוא. וסוד החזיר - שנאמר (תהלים פ, יד): יכרסמנה חזיר מיער, המחזיר דבר בארץ. ובאלו השלשה, אפילו הם בינונים, שהוא סוד מפריס פרסה - יתגלגלו בטמאות הנזכרים. זהו שנאמר: אך את זה תאכלו ממעלה הגרה וממפריסי הפרסה. ולפיכך אסרה תורה, כי כל האוכל מהם כאילו אוכל בשר חבירו הנטמע בעבירות, וברוך הוידע האמת. ובמיתתם בידי אדם, יש בו סוד שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין לז): אף על פי שארבע מיתות בטלו, דין ארבע מיתות לא בטלו, והנסתרות לה' אלוקינו. (דברים כט, כח). (מוסר חכמים)

עבירות פנימיות וחיצוניות

וכתב רבי יוסף ג'קאטיליה בספרו "שערי צדק" (דף יב,): וזו לשונו: ודע עוד, כי יש עבירות הנוגעים בהיכל הפנימי, כגון גילוי עריות וחילול שבת ושאר כיוצא בהם. ויש עבירות הנוגעות חוץ להיכל כגון אכילת שקצים ורמשים ובהמה חיה ועוף ודגים טמאים, שהעובר [עבירות] כאלו, מקלקל את השורות ומשבר את הצינורות ומביא צלם בהיכל, וסימן (בראשית ב, יז): ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו. ודע כי לכך נקראים הצדיקים על היותם מעמידים כל הדברים הפנימיים במקומם מבפנים וחיצונים מבחוץ, ואין דבר יוצא מגבול שלו, ועל דרך זה נקראים צדיקים. עכ"ל.

"וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא בְּשֶׁרֶץ הַשָּׂרֵץ עַל הָאָרֶץ" (יא, כט)

בארבעה דברים נתקשה משה

אמרו במדרש (שמות רבה פרשה טו, כח): בארבעה דברים משה התקשה עד שה' הראה לו. בשקלים, שכתוב (שמות ל, יג): "זה יתנו" - שהראה לו מטבע של אש. ובמנורה, שכתוב (במדבר ח, ד): "וזה מעשה המנורה". ובקידוש החודש, שכתוב (שמות יב, יב): "החודש הזה לכם ראש חדשים". ובשרצים, שכתוב: "וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ", וסימנך מש"ה: מ' - מנורה, ש' - שקלים, שרצים, ה' - החודש.

"וְכָל כְּלֵי חָרֶשׁ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ" (יא, לג)

תקנה להולך אחר תאוות לבו

נראה בס"ד לדרוש הפסוק, ע"פ מה שאמרו רז"ל שאם הלך בתענוגי עולם הזה והתעדן בשרו מהם, תשובתו היא ע"י שימרק גופו בתענית וסיגופים. וזהו שאמר: וכל כלי חרס אשר יפול מהם אל תוכו, רצונו לומר, גוף האדם שהוא כדמיון חרס הנשבר שהיום כאן ומחר בקבר, אם ח"ו רדף אחר תענוגי והבלי עולם הזה, וכל אשר בתוכו כבר נטמא ע"י המאכלים והבלי העולם, וא"כ תשובתו היא: ואותו תשבורו, שישבור ויסגף גופו עד שיתמרק השומן שניתוסף לו ע"י המאכלים. שכל תענוגי העוה"ז הבל וריק, ואין צריכים המאכלים לאדם, כי אם שיאכל בכדי שיהיה בריא לעבודת השם יתברך. ורק בשבת ויום טוב יוסיף באכילה ושתייה, והכל הולך לקדושה. (ילקוט המוסר ואבני השהם)

"כָּל הוֹלֵךְ עַל גַּחֲוֹן" (יא, מב)

הנחש נטפל למי שגדול בתורה

אמרו בגמרא (קידושין ל): וא"ו של 'גחון' הוא חצי אותיות של ספר תורה. ולכאורה צריכים להבין, במה זכה ה"הולך על גחון" - הנחש, שיופיע בדיוק באמצע התורה?

ומובא בשם הגר"א, לפרש את דברי הגמרא (ב"ק כג,): "ארס נחש בין שיניו הוא עומד". והביא הגר"א רמז בזה: אם יעמוד ה"שטן" תחת ה"נחש", היינו כאשר נציב את אותיות ש' ט' ו' תחת האותיות נ' ח' ש', יהיה "שן" מימין ו"שן" משמאל, ובאמצע "חט". וזהו שאמרו: "ארס נחש" הוא החטא הנמצא "בין שיניו" של הנחש, והוא היצר הרע, שמשית את האדם לחטוא. וכך אמרו חז"ל (סוכה נב,): "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו". ככל שהאדם גדול יותר

בתורה, כך היצר נטפל אליו בחזקה רבה יותר ומנסה להסיתו. לכן, דווקא באמצע התורה, במקום שבו מתגלה גדולתה ועמקותה של התורה שם נמצא ה"הולך על- גחון"!

מה הם ק"נ טעמים המטהרים את השרץ

והנה בגמרא מסכת עירובין (יג:) מסופר, שהיה תלמיד ותיק ביבנה שהיה מטהר את השרץ בק"נ טעמים, ואמר על כך רבינא: אני אדון ואטהרנו ע"י קל וחומר, ומה נחש שממית אנשים וע"י כך מרבה טומאה בעולם - הוא עצמו טהור, [היינו לאחר שמת הנחש הוא טהור, כיון שרק שמונה שרצים מטמאים. רש"י], שרץ שאינו ממית ולא מרבה טומאה, לא כל שכן שיהיה טהור?! והקשה הגר"א מוילנא בספרו "קול אליהו": מה בא רבינא לחדש, והלוא אותו תלמיד היה לו ק"נ טעמים, ואילו רבינא הביא רק טעם אחד. ועוד, מדוע אותו תלמיד לא ביאר לנו על כל פנים חלק מהטעמים שלו, עיי"ש.

ותירץ הגר"א, כי הנה על מלאכת המשכן נאמר (שמות כז, יח): "אורך החצר מאה באמה, ורוחב חמישים בחמישים", והטעמים והנגינות על פסוק זה הם "קדמא ואזלא" ואח"כ "מונח רביעי" [לנוסח בני אשכנז]. ובכך רמזה התורה על הנחש, שבתחילה היה הולך על ארבע "קדמא - ואזלא" והיה מתקדם והולך על רגליו, כי היה ערום ומהיר מכל החיות. אמנם אח"כ נעשה "מונח רביעי", כבר היה הולך על גחון, והוא מלשון (תהלים קלט, ג) "ארחי ורבעי", כי היה הולך על עפר. ונרמז כל זה דוקא בפסוק הנ"ל המדבר על המשכן, כפי המבואר בכתבי האר"י ז"ל שקודם הקמת המשכן, היה הנחש בבחינת הולך על רגליו כאשר היתה זוהמת הנחש, ואילו לאחר מעשה המשכן - נעשה בבחינת הולך על גחון.

וזו כוונת הגמרא שאותו תלמיד היה מטהר את השרץ בק"נ טעמים, כלומר שעשה את הק"ו של רבינא מהנחש, ע"י "הטעמים" והנגינות שבתביות הפסוק, אלא שהחכמים לא הבינו את דבריו. עד שבא רבינא ופירש כי כוונתו לרמז לקל וחומר מהנחש. והדברים נפלאים. ודו"ק. (נפלאות מתורתך)

"כל הולך על גחון" (יא, מב)

וי"ו רבתי אמצע התורה באותיות

וי"ו אריכא ואמצעית התורה באותיות. רמז לתורה שהיא נתנה בו' בסיון, והיא נקראת (איוב יא, ט) ארוכה מארץ מדה. לכן וי"ו באמצע התורה, כי ראויה היתה התורה לינתן בסוף אלפים מבריאת העולם, לולי שאמר אברהם במה אדע. ואם היתה ניתנת לאלפים, היתה באמצע העולם, לבד מימות המשיח. כמו שאמרו רז"ל (עבודה זרה ט). [ב' אלפים תוהו] ב' אלפים תורה.

וי"ו אריכא - ו' סדרי משנה, ו' קצוות, ו' ימי בראשית, ו' אלפים הוא העולם, והכל בזכות ווי העמודים שבתורה. וכן ו' אריכא הוא כנגד: תורת ה', פקודי ה', עדות ה', מצות ה', יראת ה', משפטי ה' (תהלים יט). וכן שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד הם ו' תבות, וגם ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ו' תבות. (רבנו אפרים; מושב זקנים)

לברוח מתאוות העולם

ורבנו החיד"א בספרו דברים אחדים (דרוש א' לשבת תשובה) כתב לבאר דהנה יסוד המים, ממנו המשכת התאוה הכללית לכל התענוגים, כי כן המים מצמיחים כל תענוג, ובו היצר הרע על תאוות אכילה ושתיה, לעשות בתי מרוח וכל ימיו כחגים. ומי שהורגל בזה, אם ישמע שיש יין טוב מהגויים, לרוב תאוותו שוטה ושותה, וכן לרוב תאוותו יתאוה למאכלות אסורות, ומרעה אל רעה יצא לעריות אשר שנה ה', כי היצר הרע משאירו רעב. והעולם חשבו שאינו אסור כי אם גוף העבירה, אבל כל מין הנאה אף קטנה, מדבר שאינו שלו, הוא אביזרא דגילוי עריות ויהרג ואל יעבור, כמפורש בש"ס והפוסקים.

וזה רמז בכל הולך על גחון, שההולך אחר בטנו - בטן רשעים תחסר (משלי יג, כה), וזה יבוא לו מפני שהולך על ארבע קליפות היצר הרע שבארבעה יסודות, עד כל מרבה רגלים - הוא כינוי לעריות, שילכד בתאוות העריות. ועל כל כיוצא בזה אמרו ז"ל (פסחים מט:): הם שרץ ובנותיהם שרץ, וזהו שאמר: לכל השרץ השורץ - הם בניו ובנותיו.

לא תאכלום, על דרך (שמות ב, כ): קראן לו ויאכל לחם, לא תזדווגו עמהם, כי שקץ הם. ולרמז זה בא הוי"ו דגחון גדולה כשתיים, לומר כי וי לו בעולם הזה - כי אכילה גסה ותאוות העריות מוציאין את האדם מן העולם, ווי לו

לעולם הבא. והוא חציין של אותיות התורה, כי העושה זה עובר על חצי התורה, שהם מאכלות אסורות ועריות ושאר עבירות התלויות בזה.

"כל הולך על גֶּחֹן" (יא, מב)

ביאור נפלא בדברי רש"י

כל הולך על גחון, זה נחש, ולשון גחון שחיה שהולך שח ונופל על מעיו (רש"י).

ויש לדקדק, שהרי בפרשת בראשית (ג, יד) כתיב: על גחנך תלך, ולמה לא פירש זאת רש"י ז"ל שם, שהרי הוא קודם לפסוק הזה.

ועוד יש לדקדק, מדוע לא פירש רש"י על גחון - "בטנו" (שהוא על כלל הבטן, בעוד ש"מעיו" הוא מה שבתוך הבטן), והוא גם כן לשון קרא, כמו "מעיו" שהוא לשון הכתוב.

ומוכא בשם רבנו הגר"א (ספר רש"י עמ' לה) שאמר בזה דבר נפלא:

בתחילת התורה כתיב (בראשית א, א) "בראשית ברא אלקים" שהם סופי תיבות "אמת", וכדכתיב (תהלים קיט, קס) 'ראש דברך אמת' (עי' ב"ר א, ז). ואמרו בדברים רבה (א, י) "א"ר ראובן ומהו חותמו של הקדוש ברוך הוא? אמת. ולמה אמת? כי אמת יש בו שלוש אותיות, אל"ף ראשון של אותיות, מ"ם אמצעית, תי"ו סופן.

והכי נמי הופיע רוח הקודש בבית מדרשו של רש"י ותורת אמת היתה בפיו. ונרמז בפירושו זה, דהיינו כי בתחילת פירושו פתח "אמר ר' יצחק" הרי אלף בתחילתה. ופסוק "הולך על גחון" שהוא חצי התורה באותיות (קידושין ל). פירש רש"י: "מעיו", הרי מ"ם באמצעיתה. ואילו בסוף התורה פירושו חותם בפסוק (שמות לד, א): "אשר שברת, יישר כחך ששברת", הרי תי"ו בסופה, העולים אותיות "אמת".

"אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם" (יא, מג)

להיזהר מההרגל הרע

כתב החפץ חיים בספרו דבר בעתו (פרק ב') צריכים להיזהר לכל יכנסו מאכלות אסורות בפיכם, אמנם בתחילה יהיה קשה עליכם לאכול אותם, ותגעלו מהם עד להקאה ממש. ברם, מי שניסה, ואכל פעם ופעמיים ושלוש, הריהו מתרגל לדבר ואינו מרגיש כלל עד ששוקע בטומאה, "ונטמתם בהם".

משל לסוחר שהיתה לו חנות של בושם, וכשנכנס פעם לחנות של בורסקי - לא היה יכול לעמוד שם אף רגע, מסרחון העורות. לימים ירד מנכסיו, והוכרח להיות בורסקי. מתחילה לא היה מסוגל לסבול ריח העורות, אבל לאט לאט התרגל לריח זה ולא הרגיש יותר בסירחון. כן הוא העניין, מי שאוכל נבילות וטריפות, מתרגל בהם, ולבו מיטמטם, וסופו שאינו מרגיש כלל בסירחון הנבילה.

הטמא מאבד כל טובה שבעולם

תלמיד האר"י הקדוש המהר"ם פאפירש זצ"ל מספר: כשנפטר רבי משה קורדובירו - הרמ"ק זצ"ל, הלך האר"י הקדוש ללוותו, והצטרפו אליו תלמידיו הגדולים. לפתע פנה האר"י אל הסובבים אותו ושאל: מי מכם רואה איזה שהוא דבר? מכל הנוכחים, רק בחור צעיר אחד כבן חמש עשרה ניגש אל האר"י ואמר לו: אני רואה. מה אתה רואה בני? שאל האר"י. אני רואה עמודא דנהורא סביב מיטתו של הרמ"ק, השיב. האר"י הקדוש התפעל מאד מהבחור הלז, ואמר לו: בני, אתה תבוא אל ביתי, אני אהיה לך לאב ואתה תהיה לי לבן, ואלמד אותך תורה. כפי הנראה רצה לקחתו לחתן לבתו. למחרת, משהגיע הבחור אל האר"י, הביט בו האר"י וראה ברוח קדשו שנטמא באותו לילה בטומאה היוצאת מן הגוף. נזף בו ואמר לו: את המדרגה שלך איבדת - צא מביתי! איני רוצה לראות עוד פניך.

ממעשה זה רואים אנו, אומר הגר"א לופיאן בספרו "לב אליהו", מה יכולה מחשבה אחת שאיננה טהורה לגרום. איזה עולם נפלא איבד הבחור ההוא, כמה אור אלקי ניטל ממנו. קודם החטא היה בדרגה נפלאה, ראה את העמודא דנהורא, דבר שתלמידי האר"י לא זכו לו, והאר"י רצה לקחתו לבן לגדלו בביתו. מי יודע עד כמה היה הולך האיש הזה הלך וגדול במעלות רוחניות נשגבות, עולם נפלא אבד ממנו בין לילה. נורא ואיום.

"אֵל תִּשְׁקְצוּ אֶת נִפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשְּׂרָץ הַשְּׂרָץ וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדְשֵׁתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת נִפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשְּׂרָץ הַרְמֵשׁ עַל הָאָרֶץ" (יא, מג-מד)

זהירות ממאכלות אסורות

דרשו רבותינו (יומא לט.) תנא דבי רבי ישמעאל: עבירה מטמטמת לבו של אדם שנאמר "ונטמתם בם", אל תקרא "ונטמתם" אלא "ונטמטם". היינו, שהלב נעשה אטום לדברים של קדושה.

בשום איסור שבתורה אין אנו מוצאים ביטויים כה חריפים כמו שאנו רואים בפרשת שמיני בענין מאכלות אסורות, שמונה פעמים מוזכרות בפרשת שמיני המילים "טמא" ו"טמאים", ועשר פעמים המילים "שקץ" ו"תשקצו". ומשמע מכאן, שמאכל אסור - משוקץ ומתועב הוא עד למאוד, ויש להתרחק מאכילתו כמפני סכנת אש.

וכבר כתב הרמח"ל על כך בספרו "מסילת ישרים" (פי"א) כי המאכלות האסורות מכניסות טומאה ממש בליבו ונפשו של האדם. המאכלות האסורות, מלבד עצם איסור אכילתם שהם דברים טמאים, הם גורמים נזק לאוכל בכך שלבו נעשה מטומטם. הרמ"א (שולחן ערוך יורה דעה סי' פא סעי' ז) פוסק, שאין לתת לתינוק לאכול דברים אסורים כי זה יזיק לו לכשיגדל. והש"ך מוסיף, שיש אף למנוע את הקטן מלאכול דברים האסורים, משום ש"מטמטם הלב וגורם לו טבע רע".

ועד כמה חמור העניין - נלמד מדברי הירושלמי (חגיגה פ"ב ה"א). שם מסופר על אמו של אלישע בן אבויה, שבזמן שהייתה מעוברת, עברה פעם לפני מקום של עבודה-זרה והריחה אוכל אסור והתאוותה לאותו אוכל ואכלה ממנו. ואותו האוכל האסור היה מפעפע בגופה כארס של נחש. והנה לאחר שגדל בנה אלישע בן אבויה ונהיה לגדול בתורה, ואף היה מן הארבעה שנכנסו לפרד"ס, עד שהיה לרבו של רבי מאיר בעל הנס, בכל זאת נשאר בו הארס של אותה אכילה, למרות שלא היתה זו אכילה שלו אלא של אמו. ואף שהיתה זו אכילה של היתר, שכן שנינו (יומא פב:) מעוברת שהריחה והתאוותה לאיזה מאכל, מאכילים אותה אפילו ביום הכיפורים. בכל זאת נתערב הארס בדמו ובנפשו, ונולד עמו וגדל עמו עד שהבשילו פירותיו ונעשה "אחר"! היינו שכפר בתורה רחמנא ליצלן.

רואים מכאן, כי במאכלות אסורות ההשפעה היא כמו של קרינה, שהיא מזיקה פנימה, אך האדם לא חש אותה בעצמותו או בבשרו. אלא שרק לאחר זמן ניכרות תוצאותיה. אדם שאכל מאכל שאינו כשר אינו חש בסכנה האורבת לו, הוא אינו מרגיש כי הוא ביצע איזה שהוא איסור, אך אל יתפלא אז אם יראה את בניו מנבלים את פיהם, או שמוחם אטום מלקלוט דברי קדושה.

מסופר על רב אחד שנזדמן לרגל עסקיו לעיר רחוקה, וכשהרעב הציק לו חיפש מסעדה כשרה. כשהגיע למסעדה מסויימת, פקפק והיסס אם לאכול שם, כי הרגיש שבעל המסעדה ריק ופוחז. אמר לו בעל המסעדה: "יהודי חביבי, אל לך להסס בכשרות, הבט למעלה וראה את תמונתו של הבבא סאלי התלויה על הקיר, והרי זה סימן שהכל כשר". ענה לו הרב: "אם היה להיפך, שתמונתך הייתה תלויה על הקיר, והבבא סאלי היה בעל המסעדה הייתי מסכים לאכול..."

וידוע מה שכותב הרמב"ם (אגרת תחיית המתים), שהמאכלים אותם אוכל האדם ומכניסם לגופו, יוצרים בגופו דם. ואותו הדם זורם אל הכבד ומשם ללב. ובלב עובר הדם תהליך זיקוק, כאשר החלק הנקי מועבר אל המוח שבו נמצאים כלי המחשבה ושם מקום שכלו של אדם. ולכן, יהודי ירא שמים שנוהר בשולחנו שלא יעלה עליו מצרך שכשרותו מפוקפקת, וכל סעודותיו מכילות רק מאכלים המותרים באכילה, אותם מאכלים כשרים יוצרים בגופו דם כשר ומזוכך, אשר בכוחו לעדן את המוח ולהשפיע לו מחשבות טהורות וקדושות. ובכך הוא מסוגל להשיג את האלוקות גם בהיותו עלי אדמות, ומוחו הנקי מדם טמא יכול לרדת לסוף דעתם של רבותינו, ולהבין לאשורם את מאמריהם. וככל שנוהר יותר ממאכלים, בה במידה מתקדשים יותר רמ"ח איבריו ושכלו מתקרב יותר אל השכל האלוקי שבתורה הקדושה.

לפיכך, התנאים והאמוראים ששמרו על גופם מכל משמר ונוהרו מלהתגאל במאכלות אסורות, האיר שכלם באור יקרות. רוח הקודש שרתה עליהם להבין מעשה מרכבה, ולדעת לפרש כל מאמר סתום בתורתנו הקדושה. וזאת, משום שעל נשמתם שרתה רוח אלוקית בעקבות דקדוקם במה שהכניסו לפיהם.

המאכלות האסורות שורשם בג' הקליפות הטמאות

בפרשתנו הוזהרנו מפני המאכלות האסורים, המטמטמים את הלב ומטמאים את הנפש. והמעין בספר ה"תניא" (פ"ז) ראה, כי המאכלות האסורות שורשם בג' הקליפות הטמאות אשר אין להן תקנה, והאוכלן - עושה עצמו מרכבה לסיטרא דמסאבא, רחמנא ליצלן.

וכך אמרו בזהר הקדוש בפרשתנו: רבי יוסי פתח ואמר, כתוב: "כל עמל האדם לפיהו". מקרא זה מדבר על השעה שדנים את האדם בעולם הבא. שעיקר הדין והסבל שם הוא מה שנוקמים ממנו "לפיהו". בעוון הפה, שלא שמרו מלאכול דברים אסורים, וטימא נפשו, ולא דיבק עצמו בצד החיים, אלא בצד השמאל. ועל כך נאמר "וגם הנפש לא תמלא" - לא יסתיים דינה, אלא תהא נידונה בגיהנם לעד ולעולמי עולמים. נורא הדבר, רחמנא ליצלן!

וממשיך הוזהר הקדוש ואומר: רבי יצחק אמר: כל מי שנשטא במאכלות אסורות, כאילו עובד עבודה זרה שהיא תועבת ה', וכתוב [במאכלות אסורות] (דברים יד, ג): "לא תאכל כל תועבה". כשם שהעובד לעבודה זרה יוצא מצד החיים, יוצא מרשות הקדושה ונכנס ברשות האחרת, כך מי שנשטא ומסתאב באותם המאכלים, יוצא מצד החיים ומרשות הקדושה, ונכנס ברשות האחרת. אבל אין לך דבר העומד בפני התשובה.

וסיימו בזהר הקדוש: רבי אלעזר היה יושב לפני רבי שמעון בר יוחאי אביו. אמר לו: שנינו שהקדוש ברוך הוא עתיד לטהר את ישראל, ממה שכתוב (יחזקאל לו, כה): "וזרקתי עליכם מים טהורים - וטהרתם", ומכיון שייטהרו - יתקדשו!

האמונה בתחיית המתים

אנו מתפללים יום יום מחיה המתים, וטרם ראינו נפטר אחד שקם לתחיה. אלא יחזקאל הנביא ראה גם ראה את תחיית העצמות היבשות בבקעת דורא (יחזקאל לו). ובהגיע המועד לעתיד יקיצו וירננו שוכני עפר, כמובטח לנו על ידי נביאינו הקדושים (יחזקאל יב) שדבר אחד מדבריהם אחר לא ישוב ריקם! וידוע שהאמונה בתחיית המתים היא אחר מי"ג העיקרים של היהדות, שבלעדיהן אין אנו נחשבים יהודים, חלילה. וכן הגמרא מוכיחה את תחיית המתים מפסוקים בתורה הקדושה (סנהדרין ז:).

הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל ("איש צדיק היה") שהיה אבי האסירים וידיד לוחמי המחתרות - רבים מהם חילונים - הורה בצוואתו שיחרטו על מצבתו את בקשתו האישית מכל מי שיפקוד את קברו, שיאמר בפה מלא: "אני מאמין באמונה שלימה שתהיה תחיית המתים בעת שיעלה רצון מאת הבורא יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד ולנצח נצחים!" ובכך זיכה אלפי יהודים באמונה שלימה באחד מי"ג העיקרים!

תשובתו של הרמב"ם למי שלא האמין

אמנם יתכן, חלילה, שהחיסרון באמונה זו הוא הרבה יותר עמוק, ואז יש לחפשו במקום אחר! גם זאת למדנו מדברי הרמב"ם זצ"ל, עקב מעשה שהיה. וכך סיפר הבעל שם טוב הקדוש לנכדו, שהביא את הדברים בספרו "דגל מחנה אפרים" (פרשת עקב):

בני עיר אחת שאלו במכתבם לרמב"ם, מהו המקור לאמונה בתחיית המתים, שכן ליבם היה מפקפק בה. הם הוסיפו וכתבו, שהראיות שחז"ל מביאים מן הפסוקים - הלוא ניתן להבין את הפסוקים גם אחרת, אי לכך הם מבקשים ראייה ניצחת.

הרמב"ם ביקש מתלמידו - רבי שמואל אבן תיבון שישבם, וכך הוא כותב להם: דעו, שמהמאכלים שהאדם אוכל מתהווה דמו, והדם מגיע ללב, ומשם למוח. לכן, מי ששומר עצמו ממאכלות אסורים, הדם שלו צלול וטהור, ויש לו לב טהור ומוח טהור, והאמונה הזכה מתיישבת בליבו ובמוחו. אבל, מי שנשטא במאכלות אסורות הדם שלו נעשה עכור, ליבו אטום ושכלו חשוך מלקבל את אור האמונה והדביקות בבורא, ונופלים במוחו ובלבו כל מיני ספיקות ופקפוקים.

לכן, התנאים והאמוראים שמרו עצמם שלא להתגאל במאכלות אסורים, ועל ידי כך זכו לרוח הקודש, לפרש את הפסוקים בדרך האמיתית וללמוד מהם את כל הלימודים הנצרכים, ולהתקשר בבורא בדביקות נפלאה. ואילו אתם, שנפלתם לספיקות, ואינכם רואים שהכתובים מנבאים לנו על תחיית המתים, וכי כל דברי חכמים כשלהבת אש - ודאי נטמאתם ונתטמטמתם במאכלות אסורים, ומשם נטמא לבכם ומוחכם, ואין לכם תקנה, כי לא תוכלו לקבל את האור הגדול ומתיקות נופת צוף דברי חז"ל!

וכך מסיים רבי שמואל אבן תיבון במצות הרמב"ם זצ"ל: "והואיל והעיוז פניהם ויצאו לחוץ - פתאום יבוא עליהם הכורת, וכרות יכרתו אותם וכל אשר להם". וכך עלתה להם, כי לא היו ימים מועטים עד אשר בא עליהם מלך גדול והרג אותם ובזז כל אשר להם!

רחמנא ליצלן.

נוראים הדברים! כמה יש להיזהר שלא להיטמא במאכלות אסורים, כמה יש להקפיד על הכשרים מעולים! אוכלים פה ושם, ומרעילים את הנשמה. ומבלי משים מעמעמים את האמונה, מחשיכים את הרגשות, מאמצים השקפות זרות - ומי יודע לאן זה יוביל!

נשמור בהקפדה על השולחן היהודי - ונחזיר לעצמנו את הנשמה היהודית. במלא אורה, זיוה וזהרה!

מעשה מבת הש"ך שנזהרה ממאכלות אסורות

מסופר על הגאון רבי שבתי כהן זצ"ל הלא הוא בעל הש"ך (המכונה כך על שם ספרו "שפתי כהן") שבזמנו פרצה מלחמה בין אוסטריה לבין צרפת.

הש"ך התגורר באוסטריה, ומשגברה המלחמה כבשו חיילי צרפת את עירו. את העיר הרסו, את הרכוש בזזו, ואת התושבים שלא הספיקו להימלט - רצחו בדם קר.

גם אל ביתו של הרב פרצו החיילים הצרפתים. הרבנית, בראותה את החיילים צמאי הדם, צנחה ארצה ומתה מרוב פחד. נותר הרב לבדו עם בתו בת החמש.

הוא הרים את הילדה על כתפיו, חמק מהחיילים הבוזים את הרכוש, ונמלט אל היערות אשר מחוץ לעיר. חשב הרב כי נחלץ מן הפח, אך לא ידע כי נקלע הוא היישר אל הפחת: מעברו השני של היער באה פלוגת חיילים נוספת! לא ידע הש"ך אנה יפנה, והחל רץ לאשר נשאו אותו רגליו. תוך כדי מנוסתו נשמטה בתו הפעוטה מעל כתפיו. אך הרב שנס במהירות עצומה ופחד רב - כלל לא חש בדבר. הוא המשיך במרוצתו, ואילו הילדה הקטנה נשארה מושלכת על אדמת היער.

לא חלף זמן רב, ואל המקום בו היתה מוטלת הפעוטה התקרבו חיילי צרפת ובראשם המלך. כבר מרחוק הבחינו בילדה הממורת בבכי. "הביאו הנה את הילדה הזאת!" הורה המלך לחיילים. הילדה הובאה לכרכרת המלך, ושם הרגיעו אותה. משפסקה הפעוטה מבכיה, הבחינו המלך וחייליו כי יפת תואר היא.

בהגיע שעת הארוחה, ציוה המלך להגיש לילדה ארוחה דשנה, אך למרבה הפלא, סרבה הילדה לגעת במזון. "מדוע אינך אוכלת? ודאי רעבה את!" - אמר לה המלך. - "יהודיה אני" - השיבה הפעוטה בקול צלול - "ואסור לי לאכול מאכלים שאינם כשרים!". - "אל תכריחו אותה לאכול אם איננה רוצה" - הורה המלך למשרתיו. וילדה הוגשו פירות וירקות בלבד, אשר רק אותם הסכימה לאכול.

מאז אותו יום נשארה הילדה ברשותו של המלך, וכששב המלך לארמונו - החליט כי הילדה שמצא ביער תגדל בביתו, ותהיה כאחות לבתו היחידה.

בת המלך היתה בת גילה של בת הש"ך, ושתי הילדות גדלו יחדיו, כאילו היו אחיות. כל אשר ניתן לבת המלך - ניתן גם לילדה שנמצאה ביער. רק בדבר אחד היה הבדל בין השתיים: לבת הש"ך הניחו לאכול רק מאכלים שהיא הסכימה לאכלם, ואילו הילדה הקטנה ידעה בדיוק מה מותר לה ומה אסור לה לאכול!

חלף זמן מה, והנה באחת הלילות הקיצה בת הרב בבעתה, כי קרבה אל מטתה של בת המלך והבחינה בנחש הכרוך על צוארה של הילדה הנמה את שנתה! "הצילו! הצילו!" - זעקה בת הרב - וקולה הלך מקצה הארמון ועד קצהו, "נחש! נחש על בת המלך!". לקול זעקותיה נחרדו המלך ומשרתיו. הם באו במרוצה לחדרה של הילדה, הרגו את הנחש - וכך ניצלה בת המלך ממות!

גיבורת המאורע לא היתה בת המלך, כי אם בת הרב - זו אשר הצילה את הנסיכה ממות. המלך והמלכה העריכו עד מאד את המעשה הנפלא שעשתה, וחיבתם לילדה שנמצאה ביער גברה והלכה.

כשגדלו מעט הילדות, הובא אל הארמון מורה, כדי שילמדן ויקנה להן דעת, והשתים למדו בהתמדה רבה. באחד הימים הבחין המורה, כי בת הרב אינה טועמת מן המאכלים המוגשים לשולחן. "מדוע אינך אוכלת ממאכלי המלך?" - פנה אל הילדה בגערה - "כנראה, מרוב רוע לב את מסרבת לטעום מן המאכלים". לשמע הדברים פרצה בת הרב בבכי קורע לב, כה פגעו בה דבריו של המורה.

בערב, בעת הסעודה, סיפרה בת המלך לאביה על שהמורה העליב היום את חברתה. קרא המלך למורה ושאלו בכעס: "מדוע דברת קשות עם הילדה?" ניסה המורה להצטדק, אך המלך לא קיבל את דברי ההתנצלות, והטיל עליו עונש. כך חלפו להם השנים, ושתי הילדות הגיעו לשנתן השנים עשרה. הידידות ביניהן הלכה והתהדקה מיום ליום.

היה זה לילה אפל. לפתע פילח אור עז את החשכה. שריפה פרצה בארמון המלך, והלהבות התנשאו השמימימה. החדר בו ישנו בת המלך ובת הרב היה באגף בו פרצה השריפה. בת הרב הקיצה בבהלה משנתה העמוקה, היא ראתה כי החדר בו היא נמצאת אפוף בלהבות, ובלי לחשוב פעמיים, קרבה אל החלון וקפצה בעדו החוצה. מוכת הלם החלה הילדה לרוץ לאשר נשאו אותה רגליה, וכך הגיעה לעבר המדבר הגדול והשמים.

"הי ילדה, לאן את רצה?" - שמעה פתאום קול. באחת עצרה הילדה ממנוסתה והביטה נכחה. באפילה הצליחה להבחין בכמה דמויות מבעייתות הניצבות מולה. הבינה הילדה כי נקלעה במרוצתה אל חבורת שודדים אלימים, ומי יודע מה זוממים הם לעולל לה...

חשבה הילדה לרגע ורעיון צץ במוחה. "קחוני נא עמכם העירה" - שמעה את עצמה אומרת לשודדים הניצבים לפניה - "ושם תוכלו למכור אותי בכסף רב!". ההצעה קסמה לחבורת השודדים, וכשהילדה עמהם, שמו פעמיהם לעיר הסמוכה והציעו את הילדה למכירה.

"**השמעתם?**" - עברה שמועה בקרב יהודי אותה העיר - "נערה יהודיה שבוייה עומדת למכירה!". "יש לפדותה, ומיד!" - החליטה הקהילה, ושלחה אנשים לקנות את הילדה מידי השודדים. אותם שודדים קוו להתעשר ממכירת הילדה שמצאו במדבר. ומשכך הם דרשו בעבורה הון עתק: חמש מאות דינרים של זהב! "ואם הסכום הזה לא יגיע לידינו" - אימו, "נהרוג אותה!".

מצות פדיון שבויים היא מצוה שעם ישראל מקיים בכל מחיר - ואכן, נמצא עשיר מבני הקהילה שהסכים לפדות את הילדה בחמש מאות דינרים.

חלפו כמה שנים, בת הש"ך גדלה בקרב יהודי אותה קהילה, וברבות הימים החליט אותו עשיר שפדה אותה מידי השודדים להשיא את הנערה לבנו, ואכן, נישאו השנים למזל טוב.

שוב חלף זמן, ופורענות נוראה התרגשה ובאה על יושבי העיר ההיא: שר נכבד הגיע לעיר ובידו צו מאת המלך, המתיר לו לעשות ביהודים ככל העולה על רוחו, גור אפוא השר על היהודים לשלם לו סכום כסף עצום. "גם אם נאסוף את כל הכסף שברשותינו, לא נצליח לאסוף את מחצית הסכום הזה!" - התחננו היהודים על נפשם - אך השר סרב לשמוע את דבריהם. רוצה הוא את הסכום שדרש - ואם לאו, פורענות גרועה מזו תתרגש על יהודי העיר. עצובים ונדכאים התכנסו היהודים בבית הכנסת, הם צמו ובכו והתפללו לה' שיפר את רוע הגזרה.

כששב באותו ערב בעלה של בת הש"ך מבית הכנסת, היו פניו עצובות מאד. ביקשה אשתו לדעת את אשר ארע, והוא סיפר לה דברים כהוייתם. שמעה בת הרב את דברי בעלה ואמרה: "יודעת אני לכתוב בלשוונות רבים. אולי אכתוב מכתב למלך, ואצליח לבטל את רוע הגזירה?"

"**אינני** מאמין שתצליחי בכך" - השיב לה בעלה - "השר אשר גזר עלינו את הגזרה הקשה - חתן המלך הוא, וברור שהמלך לא יבטל את דברי חתנו!" אך כששמעה זאת האשה, נדלק שביב תקוה בקרבה: אפשר כי השר הנו בעלה של בת המלך, איתה גדלה יחדיו משך שנים רבות, ואותה הצילה פעם ממות בטוח...

"**יודעת** אני מה אעשה" - אמרה אפוא לבעלה - "לא אכתוב מכתב למלך, אלא אלך לביתה של אשת השר ואשוחח עימה, ובעזרת ה' אצליח לבטל את רוע הגזירה..."

בבוקר יום המחרת, לבשה בת הרב את מיטב בגדיה והלכה אל בית השר. בפתח הודיעה כי תופרת היא במקצועה, ובאה להציע את עצמה לעבודה. ואכן, שמחה אשת השר לקראת התופרת, והחלה משוחחת עימה בענייני בגדים ותפירה... תוך כדי שיחה, גלשו השתים גם לנושאים אחרים, ואז אמרה בת הרב: "היודעת את מי אני?". אשת השר הביטה לעברה. "אני היא בת הרב, אשר גדלתי בבית אביך, ובליל השרפה קפצתי מבעד לחלון ונמלטתי".

"**האמנם** את היא זו?" בתחילה סרבה בת המלך להאמין בכך: היא קמה ובחנה את פניה של ה"תופרת". "אכן, זו את!" התרגשה וחיקקה את ידידתה משכבר הימים. "אך אמרי לי, מה עלה בגורלך? בטוחים היינו כי נשרפת למות... הוי, כמה הצטערנו על מותך, הוי, כמה התאבל עליך אבי המלך. והנה - מצאתי אותך בחיים!"

סיפרה לה בת הרב את קורותיה - כיצד נמלטה מהארמון הלוהט אל המדבר השמם, וכיצד לקחה שוודים בשבי, ובהגיעם לעיר מכרוה ליהודים. "וכעת, מתגוררת אני בעיר הזאת" - סיימה בת הרב את דבריה - "אלא שצרה גדולה התרגשה על קהילתנו". "איזו צרה? ספרי לי!" ביקשה ממנה חברתה. "אחד משרי המלך בא הנה וגזר עלינו, היהודים, גזירה קשה. ועתה, מבקשת אני להתחנן לפני אותו שר שיבטל את רוע הגזרה..."

"מיהו זה ואיזהו אותו שר?" - שאלה בת המלך, ובטרם קיבלה תשובה הבינה בעצמה: השר, שגזר גזירה כה קשה על היהודים אינו אלא בעלה... היא פנתה לחברתה: "אל תחששי. אני אתלווה אליך בדרכך אל בעלי השר, ואשתדל לעזור ככל האפשר כדי שיבטל את הגזירה".

בבוקר יום המחרת התייצבו שתי החברות - בת הרב ובת המלך - בלשכתו של השר. "הרואה אתה את חברתי זו?" הצביעה בת המלך על רעותה, "זוהי חברתי היקרה והמסורה, יחדיו גדלנו בארמון המלך בשנות ילדותנו!"

הביט השר על האורחת, והבין כי לא לשוא היא באה אל לשכתו. "ומה בקשתך?" - שאל אותה. ובת הרב השיבה: "באתי הנה כשליחתם של בני קהלתי. אתה, אדוני השר, הטלת עלינו לשלם לך סכום כסף עצום, בשום פנים ואופן לא נוכל לאסוף את הסכום הרב הזה. אנא, חוס ורחם עלינו ובטל את הגזרה הקשה!" השר, שאהב מאד כסף ושלמונים לא הגיב, קשה היה לו לוותר על סכום נכבד שכזה, ואפילו למען חברתה הטובה ביותר של אשתו...

"**אדוני השר**" - המשיכה בת הרב בראותה את הבעת פניו - "אם תענה לבקשתי אתן לך עצה שהודות לה תפיק רווחים רבים יותר מאלו שחשבת להפיק מיהודי קהילתנו: שלח להודיע למלך שאני עודני בחיים - בריאה ושלמה, והבשורה הזו כה תשמח את המלך, עד שבשמחתו כי רבה ישלח לך מתנות רבות - והללו יעלו בערכן על כל הסכום שדרשת לקבל מהיהודים".

עצתה הנבונה של בת הרב נשאה חן בעיני השר, חיש שיגר למלך הודעה כי בת הרב עודנה בחיים. ואכן, בדיוק כפי שאמרה בת הרב - שלח המלך לחתנו, כתמורה על הבשורה הטובה, מתנות לרוב! בשמחה ובהודיה לה' חזרה בת הרב אל שכונת היהודים והודיעה: ברוך ה', הגזרה הקשה בוטלה. שוב לא יאלצו היהודים לאסוף את שארית כספם... אכן, בשורה טובה מזו לא יכלה להביא עימה לאחיה!

חלפו שנתיים ימים מאז אותו מאורע, ובאחד הימים בא רב אורח אל העיר ונשא דרשה בבית הכנסת. כל בני הקהילה נאספו בבית הכנסת להאזין לדרשה, וגם עזרת הנשים התמלאה מפה לפה. בין הנשים המאזינות היתה גם בת הרב, אלא שקולו של הרב הדורש נשמע באזניה מוכר משום מה, מתי שמעה בעבר קול זה? מיהו בעל הקול? לפתע נזכרה! וזכרונותיה הולכינה שנים רבות אחורנית, אל הימים שבהם היתה ילדה קטנה, פעוטה של ממש... קולו של הרב הדורש נשמע באזניה דומה עד מאד לקולו של אביה...

עוד באותו היום אמרה לבעלה: "הזמן את הרב האורח לסעוד בביתנו", ואכן, הרב נענה להזמנה. בזמן האוכל שוחחו המסובים על אודות נושאים שונים, והנה סיפר האורח, כי בת קטנה היתה לו, ובימי המלחמה, בעת שנמלט מעירו אל היער, נעלמה הילדה ואיננה. "בת חמש שנים היתה אז בתי" - סיים האורח את סיפורו בקול רועד - "ומאז נעלמו עקבותיה".

עתה, לא היה ספק בלב בעלת הבית: האורח היושב ליד השולחן אינו אלא אביה! "אבא!" - פרצה בהתרגשות - "אני היא בתך! אני היא אותה ילדה קטנה שהלכה לאבוד בעיר!". כשנודע בעיר כי אותה אשה, שנפדתה בהיותה נערה משבי השוודים, אינה אלא בתו של השר, אמרו בני העיר: "אין זה פלא שנסים שכאלו ארעו לה - הרי בכל השנים, ואפילו בהיותה פעוטה, הקפידה על מאכליה ולא טימאה עצמה במאכלות אסורות".

טמטום הלב שנולד מאכילה אסורה

היה זה בשנת תקצ"א, כאשר התאכסן הגאון רבי עקיבא איגר בעיר לומזא, והנה הגיעה לפניו אשה בוכיה ושמה עטיל הגבאית. מיד בהכנסה אל חדרו של הצדיק, פרצה עטיל בככי גדול, ובין יבבותיה עלה בידה אך בקושי לספר את סיפורה:

תשעה בנים לה, כולם עילויים ובעלי מוח אשר שמם נודע לתהילה. אך אבוי! בנה הקטן, משה נח - מוחו סתום לגמרי, והוא אינו מצליח לקלוט מאומה מדברי התורה הקדושה! בכל שאר המקצועות - חריף הוא ומוכשר כאחיו, ואולי אף עולה עליהם... אך כשמגיעים הדברים ללימוד התורה - נאטם מוחו לחלוטין, ואפילו מילה אחת אינה חודרת אליו!

הקשיב רבי עקיבא איגר לדברים, ומיד השיב ואמר לאשה: "הנה, גדולי הפוסקים כתבו, כי יש להזהר מאד שאפילו תינוק לא יטעם מאכל של איסור מכיון שהדבר פוגע בנפשו, ומתוך כך נעשה מזגו רע וראשו נסתם ללימוד התורה הקדושה! חוששני, כי בנך הקטן טעם מאכל של איסור, ומשום כך נסתם מוחו בפני התורה, ועתה אין עצה אלא שיעמול בתורה עמל רב מתוך הדחק - אולי תעלה לו ארוכה!".

כאשר שמעה עטיל את דבריו של הגאון רבי עקיבא איגר, מיהרה אל ביתה וסיפרה דברים כהווייתם לבעלה, ר' הירש לייב. "כלום יעלה על הדעת? הלא אין נכנס אל ביתנו מאומה מבלי שכשרותו נבדקת היטב!" טען האב. אולם עטיל, שהאמינה בכל נפשה ומאודה בדבריו של הצדיק - העלתה השערה: "אולי אירע פעם שבננו זה, משה נת, אכל מאכל של איסור אצל אחד מחבריו?".

על אתר, נקרא משה נח אל החדר, והוריו שאלו את פיו: "האם יתכן שאכלת פעם מאכל כלשהו אצל אדם זר מחוץ לבית?", אך הילד השיב נחרצות בשלילה: "לא ולא! הלא יודעני כי אינכם מרשים לי לאכול מאומה מחוץ לבית, וכיצד אמרה את פיהם?" טען. אולם ההורים לא הרפו: "אנא, נסה להזכיר! אולי אירע פעם כדבר הזה, בשנים עברו?" הם הפצירו בו, ובסופו של דבר, עלה בזכרונו של הילד מעשה, והוא החל מספר:

"כשהייתי בן חמש, באחד מימי החנוכה - חזרתי עם חברי מהחיידר, ובדרכנו, עברנו ליד המלון שבמרכז העיר בשעה בה התקיימה במקום חתונה. היינו רעבים ועייפים, והנה לפתע יצא לקראתנו אחד המחותרים, הכניס אותנו אל בית השמחה, והחיה את נפשנו במרק עדשים ובמנת בשר עוף!" סיפר הילד, וההורים כבר החלו מבינים כי דברים בגו...

עוד באותו היום, ניגש ר' הירש לייב אל בעל המלון, יהודי כשר וירא שמים ושמו רבי אליעזר טרונק, ושאלו, האם יוכל לברר אודות חתונה שהתקיימה לפני עשר שנים בימי החנוכה... ואכן, בדיקה מהירה בפנקסי החשבונות העלתה, כי ביום שני של חנוכה לפני עשר שנים בדיוק - התקיימה במקום חתונתו של אדם בשם יקותיאל אלפרט בזיווג שני...

כעת, שם ר' הירש לייב את פעמיו אל ביתו של אותו יקותיאל אלפרט, וברר אודות זהותו של השוחט ששחט את העופות לחתונה המדוברת, וכשהוא מצוייד בשמו של השוחט - מיהר לגשת אל ביתו, ולברר האם במקרה זכור לו מאורע כלשהו הקשור לשחיטת העופות לחתונתו של יקותיאל הלז, לפני כעשר שנים...

והנה, אך שמע השוחט את השאלה מיד חוורו פניו. הוא סיפר לר' הירש לייב, כי שלושים שנה קודם לכן, כאשר גירש יקותיאל את אשתו הראשונה בעיר ראנווע - יצא לעז על הגט שפסול הוא, אולם יקותיאל זה לא שת ליבו, ולפני כעשר שנים נשא אשה נוספת, מבלי שיתן גט כשר לאשתו הראשונה.

"אני עצמי לא ידעתי על כך" - סיפר השוחט - "עד שניגש אלי אחד מזקני חב"ד כשבועיים לאחר החתונה עליה ביררת, והוכיחי על שהעזתי בעד בצע כסף לשחוט את הבשר לחתונה זו... הוא סיפר לי, כי בשעתו, היה הגאון רבי שניאור זלמן מלאדי, בעל התניא - ראש הפוסלים את הגט, והוא אף כתב מכתב ובו גזר בגזירת חרם על השוחטים שלא ישחטו לחתונתו של יקותיאל זה שום בהמה ועוף עד שיגרש את אשתו בשנית בגט כשר, ואם יעברו וישחטו - תהא שחיטתם נבלה!".

כעת, הכל כבר היה ברור... ר' הירש לייב עמד נפעם לנוכח חכמתו הרבה של רבי עקיבא איגר אשר הצליח להבין מיד את הסיבה הגורמת לראשו של משה נח להיחסם בפני דברי התורה, והוא אף הבין כי לא נותרה כל ברירה כי אם להידרש לעצתו של הצדיק, ולעודד את הנער להתייגע ולעמול בתורה מתוך הדחק - עד אשר יפתח ליבו כאולם...

ואנו על פי דרכנו למדנו, מה גדולה וחמורה הסכנה שבמאכלות אסורות, לפגוע בנפשו של האוכל ולסתום את ליבו בפני דברי התורה! (ירושלים של מעלה ח"א עמוד פ"ח)

"כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדְשְׁתֶּם וְהֵייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשְּׂרָץ הַרְמֵשׁ עַל הָאָרֶץ" (יא, מד)

על ידי אכילה כפי התורה, זוכים להבנה בתורה

מפסוק זה למדים אנו כי מניעת מאכל אסור, ושמירה על מאכל כשר, גורם לתוספת קדושה באדם. "והייתם קדושים" כיצד? בזה ש"לא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ". וכן כתב ה"אור החיים"

הקדוש (יח, ב): השומר עצמו ממאכלות אסורות גובר בו הרצון להתקרב לה' לתורתו ולמצוותיו. ע"ש.
 ואמר על כך ה"ח"תם סופר": זאת החיה אשר תאכלו - סופי תיבות תורה. לומר לך שעל ידי אכילה כפי דרך התורה, זוכים להבנה בתורה, וח"ו להיפך.

"כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי" (יא, מד)

קדושתו למעלה מקדושתכם

אפשר לרמוז על פי מה שפירש הגאון מהר"ר נפתלי כ"ץ זצ"ל בפרשת קדושים תהיו כי קדוש אני, קדושתו למעלה מקדושתכם. שהנה, בתרגום יונתן על הפסוק (ישעיהו ו, ג), קדוש קדוש קדוש, כתב: קדיש בשמי מרומא עילאה, קדיש על ארעא עובד גבורתה, קדיש לעלם ולעלמי עלמיא. וזה שנאמר: קדושים תהיו, שתי קדושות אפשר להשיג, והם: בשמי מרומא - כמשה רבנו חנוך ואליהו. ועל ארעא - לעשות נפלאות כמשה רבנו והנביאים והחסידים. יכול תגיעו לקדושה שלישית שהיא 'לעלם', והיא קדושתו של קוב"ה? תלמוד לומר: כי קדוש אני, קדושתו למעלה מקדושתכם, שהוא חי וקיים ונשגב ה' לבדו. זה הוא תורף דבריו בקיצור.

"לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר וּבֵין הַחַיָּה הַנֹּאכְלֹת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֹאכַל" (יא, מז)

טיב העובר ניכר כבר מרחם אמו

הביא בספר "ילקוט חמישאי" בשם ספר "זר סופרים", חידוש ששמע מהגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל. שהנה במסכת יומא (פב). מספרת הגמרא על אשה מעוברת שהריחה ריח מאכל ביום הכפורים, ובאו לפני רבי ושאלו אם לתת לה מאכל, ואמר שילחשו לה באוזן שהיום יום כיפור, וכן היה שלחשו לה, ופסק העובר מתאוותו. קרא עליו את הפסוק (ירמיהו א, ה): "בטרם אצרך בבטן ידעתך" ויצא אותו העובר שלימים נודע בשם "רבי יוחנן". ושוב היה מעשה באשה מעוברת שהריחה ביום הכיפורים, ובאו לפני רבי חנינא ואמר להם שילחשו לה, אך גם לאחר שלחשו לה לא נרגע העובר, קרא עליו את הפסוק (תהלים נח, ד): "זורו רשעים מרחם", ויצא אותו עובר מי שלימים היה "שבתאי אצר פירי", שהיה אוצר פירות בכדי להפקיע את השערים.

וזה הרמז שרמזה התורה: אם אתה רוצה להבדיל מיהו טהור ומיהו טמא, כלומר מיהו הצדיק ומיהו הרשע - "ולהבדיל בין הטמא ובין הטהור" - הסימן הוא: "בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל". כי ידוע ש"חיה" בלשון חז"ל הכוונה ליולדת, וזה רמז הכתוב שאם האשה המעוברת רוצה לאכול - יצא ממנה רשע, אבל אם האשה המעוברת לאחר שלחשו לה לא תאכל יצא ממנה צדיק.

"לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר" (יא, מז)

תלמידי רבי עקיבא תקנו הריגת שכם

אמרו רבותינו ז"ל (סוטה פ"א משנה ז) במדה שאדם מודד בה מודדין לו, בין באכילה, בין במצוה, בין בעבודה. וצריך לעשות הבדלה בין סטרא דקדושה ובין סטרא דמסאבא, כמו שעשה הקב"ה לישראל שהוציא אותם ממ"ט שערי טומאה, ואמר להם שיספרו חמשים יום ויקבלו את התורה. כמו שכתוב (ויקרא כג, טו) וספרתם לכם ממחרת השבת. ואלו הימים הם זמן דין, ואין אנחנו מתעסקים בענייני שמחה וששון ובנישואין ובתספורת, משום שמתו בהם תלמידי רבי עקיבא מפני שלא נהגו כבוד זה בזה.

ואמרו רבותינו ז"ל, שמדת הדין היתה מקטרגת על שהרגו בני יעקב את אנשי שכם אחר שמלו כל זכר, והקב"ה נקם את נקמתם שאנשי שכם באו בגלגול תלמידי רבי עקיבא, ורבי עקיבא עצמו היה גלגול חמור בן שכם שלמד תורה אחר ארבעים שנה. ואמרה לו רחל אשתו בת כלבא שבוע: לך ולמד תורה. אמר לה: אני מתבייש, שאני כבר בן ארבעים. אמרה לו: לך ושכור לי חמור. הלך ושכר חמור. מה עשתה, נתנה על גבי החמור עפר, וזרעה עליו איזה זרעים עד שצמח בו עשב. ושלחה את רבי עקיבא ללכת עם החמור לשוק, ובאו אנשים להסתכל בפלא והיו מצחקים הרבה. כך עשה שבוע ושתיים, ואט-אט פחתו הסקרנים עד שכבר לא באו לראות. אמרה לו בת כלבא שבוע: מעתה תלמד, שגם אם יבואו וילגלו עליך שהלכת ללמוד בגיל ארבעים שנה, יהיה זה רק בתחילה, אך אחר כך כבר לא יבואו.

והתלמידים שלו נפטרו מפסח ועד עצרת בלילות ולא בימים, ומתו במיתת אסכרה [שחונק את הגרון עד שמת] ולא במיתת אחרת, מפני שאנשי שכם שהיו נימולים היו עובדי עבודה זרה בצנעה, והקב"ה גזר עליהם גזרה שימותו בר מינן באסכרה שמתחילה בכטן ומסיימת בגרון. ומיתתם היתה מהשקיעה ועד הנץ החמה, והנשים היו מתעסקות לתפור תכריכים לכל המתים, ומטעם זה הנשים אינן עושות מלאכה בלילי ספירת העומר.

ומפני זה אנחנו חייבים לספור אלו הימים שיפרישו בין חול לקודש ובין סטרא דקדושה לבין סטרא מסאבא, וזהו שאמר: להבדיל בין הקדש. ומטעם זה אנחנו קוראים באלו השבתות שבין פסח לעצרת מסכת אבות ולא מסכת אחרת, מפני שאם אדם מקיים דברי אבות ונוזקין, די לו בזה שינצל מן הדין, כמו שאמרו בגמרא בבא קמא (ל). האי מאן דבעי למהוי חסידא וכו' ליקיים מילי דאבות [מי שרוצה להיות חסיד וכו' יקיים דברי אבות]. וכמו שהאבות נותנים תוכחות לבנים, כך פרקי אבות כולם דברי תוכחות ומוסרות. ומפני זה קוראים מסכת אבות, כדי שתגן עלינו זכות אבות העולם ותנצל השכינה מהגלות, ויבוא משיח צדקנו. (אהבת חיים בשם כסא רחמים)

ימי העומר דרוש א'

במצות "ואהבת לרעך כמוך" ואהבתו הגדולה של רשב"י לחברייא קדישא

איתא בגמ' יבמות (דף ס"ב) שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לר' עקיבא מגבת ועד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה. והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם והם: ר"מ, ר' יהודה, ר' יוסי, ר' שמעון, ור' אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה. **תנא:** כולם מתו מפסח ועד עצרת. אמר ר' חייא בר אבא ואי תימא ר' חייא בר אבין כולם מתו מיתה רעה, מה היא? אמר רב נחמן אסקרא. ע"כ.

חברייא קדישא

ולכן ראינו בתלמוד ירושלמי נדרים (דף ט' ע"ב) שאמר ר"ע לתלמידיו הנ"ל, והזהיר אותם שלא יהיו כמו הראשונים אלא יקבלו עליהם מצוות ואהבת לרעך כמוך, שזה כלל גדול בתורה כי ר"ע ידע גודל ערכה של אהבת ישראל, ועתה מובן מדוע רשב"י קרא לתלמידיו "חברייא קדישא" כי קיבל מרבו את דבריו וידע שזה התכלית, ולכן רצה להשריש בלב תלמידיו שכולם חברים ואוהבים בלב ובנפש אחד את השני, ולכן כתוב באידרא שרשב"י אמר לחברים "אנן בחביבותא תליא מילתא" ודו"ק.

ב"פ אהבה גימ' הוי"ה

ומשום כך ישב רשב"י י"ג שנה במערה, כמנין אהב"ה גי' י"ג שכיון בזה לתקן את מידת אהבה שלא יהיה שנאת חנם. וכן י"ג גימ' אח"ד לרמוז להיות באהבה כלולה בלב אחד כאיש אחד.

ובזה רמזו מה שאנחנו אומרים בתפילה הבוחר בעמו ישראל "באהבה" ב' אהב"ה, ואהבת לרעך כמוך, אהבה גימ' י"ג ואהבה של חברים אלו הרי פעמיים באהבה, אז יהיה חיבור לשם הוי"ה ב"ה כי פעמיים י"ג גימ' הוי"ה ב"ה.

החברייא קדישא תיקון לפגם תלמידי ר"ע

ומכיון שראה בזאת רשב"י שסיבת הסתלקותם של כ"ד אלף תלמידי ר"ע היות ולא נהגו כבוד זה בזה, לכן כאשר נתעלה מאד והיו לו תלמידים קדושים וזהיר אותם מאד על אהבה ואחיה ושיהיו מאוחדים ביחד ויקיימו כולם הלכה למעשה את דברי ר"ע שאמר, "ואהבת לרעך כמוך" ובתרגום יונתן תרגם: "דמן אנת סני לך לא תעביד ליה" וכדי להפגין את הדבר מאד קרא ר"ש לתלמידיו "חברייא" להראות ולהודיע ולהשריש שכולם חברים ואוהבים זה לזה כאיש אחד בלב אחד נאמנים ואוהבים, וכל אחד שמח בגדולתו של חברו. ובזה רמזו מה שכתוב ב"פתח אליהו" מאן דאפריש חד מן חבריה כאילו אפריש בך, ורמזו מי שעושה פירוד בין אדם לחבירו כאילו ח"ו מפריד בשם הוי"ה ב"ה.

אהבת חברים

וכמו שראינו שתמיד היה ר"ש והחברייא באהבת נפש ואילת אהבים, ובכל עת שנפגשו יחד היו משוחחים בסתרי תורה מתוך אהבה נאמנה ואחדות הלב, ומובא בזה"ק (ה"ב דף ק"צ) כשהיו באים החברים לפני ר"ש היה אומר להם בואו בנים קדושים, בואו אהובי המלך, בואו אהובי, בואו האוהבים אלו את אלו.

ומובא שם שר' אבא אומר כל אותם החברים שאינם אוהבים אלו את אלו מסתלקים מן העולם קודם שמגיע זמנם, ובימיו של ר"ש שררה אהבה נפשית ביניהם, כי היה ר"ש אומר החברים שאינם אוהבים זל"ו גורמים לעצמם שלא לילך בדרך הישר וגם עושים פגם בתורה, כי התורה אהבה ואחזה ואמת יש בה וכו'.

בין איש לאשתו

וכנראה שרשב"י הלך בקו זה תמיד ובפרט כאשר האדם היה צריך ישועה כמובא במדרש רבה שיר השירים (פרשה א פסקה ל): תמן תנינן נשא אדם אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל אמר רבי אידי מעשה באשה אחת בצידן ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה אתון גבי ר' שמעון בן יוחאי בעיין למשתבקא דין מדין אמר להון חייכון כשם שנודווגתם זה לזה במאכל ובמשתה כך אין אתם מתפרשים אלא מתוך מאכל ומשתה הלכו בדרכיו ועשו לעצמן יום טוב ועשו סעודה גדולה ושכרתו יותר מדאי כיון שנתיישבה דעתו עליו אמר לה בתי ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית וטלי אותו ולכי לבית אביך מה עשתה היא לאחר שישן רמזה לעבדיה ולשפחותיה ואמרה להם שאוהו במטה וקחו אותו והוליכוהו לבית אבא בחצי הלילה נער משנתיה כיון דפג חמריה אמר לה בתי היכן אני נתון אמרה ליה בבית אבא אמר לה מה לי לבית אביך אמרה ליה ולא כך אמרת לי בערב כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבית אביך אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך הלכו להם אצל רבי שמעון בן יוחאי ועמד והתפלל עליהם ונפקדו ללמדך מה הקדוש ברוך הוא פוקד עקרות אף צדיקים פוקדים עקרות והרי דברים קל וחומר ומה אם בשר ודם על שאמר לבשר ודם שכמותו אין לי חפץ בעולם טוב ממך נפקדו. ישראל המחכים לישועת הקב"ה בכל יום ואומרים אין לנו חפץ טוב בעולם אלא אתה עאכ"ו שהקב"ה לא יעזוב אותנו ותהיה לנו ישועה הוי נגילה ונשמחה בך, ע"כ.

א"כ כאשר נתן להם רשב"י את הסגולה הגדולה של אהבה ואחזה אזי זכו לפרי בטן.

ועפ"ז גם יתבאר מדוע ניתן רק לרשב"י זיע"א לפרש ולגלות סודות התורה מה שלא ניתן לשום תנא, כי ידוע שבדאי התנאים היו בקיאים בסודות התורה אלא שהיו לומדים אותו בצנעה גדולה. אלא מכיון שראו מן השמים שרשב"י יש לו אהבה גדולה מאד לתלמידים ורוצה שגם הם יהיו בקיאים בסודות התורה כמוהו ואפי' יותר ממנו, לכן מן השמים הסכימו שסודות התורה יתפרשו על ידו, וזכה מה שלא זכה אף חכם.

דעלך סני לחברך לא תעביד

ובגמ' שבת (דף ל"א) איתא מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה על רגל אחת דחפו באמת הבנין. בא לפני הלל אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה על רגל אחת אמר לו: דעלך סני לחברך לא תעביד ואידך זיל גמור.

השאלה ידועה, וכי אדם שמקיים מ"ע של ואהבת לרעך כמוך האם בזה קיים כל התורה כולה? ויש לזה כמה וכמה תירוצים.

א. הרי השונא הגדול של האדם הוא יצה"ר שהוא מוליך את האדם שולל וגורם לו לעשות חטאים ועוונות, לכן את היצה"ר הזה לא תתחבר עמו, שח"ו לא יהיה חבר שלך וז"ש דעלך סני שהוא יצה"ר לחברך לא תעבוד לא תעשה אותו לחבר שלך, ואז יוכל לקיים כל התורה כולה, כי אם מכניעים את היצה"ר אפשר לקיים כל התורה.

ב. כי מי שאוהב את חברו עליו לשמור עצמו מכל חטא ועוון, שהרי חטאי האדם גורמים רעה לא רק לעצמו אלא לכלל העולם כולו כי אם עושה עבירה אחת מכריע את העולם ח"ו לכף חובה, לכך אמר לו הלל ואהבת לרעך כמוך זה כל התורה כולה, שצריך האדם ללמוד כל התורה כולה כדי לקיים מצוות ואהבת לרעך כמוך, כדי שלא יעבור על התורה ויגרום נזק לחברו ולעולם כולו.

ג. ביאור נוסף כתב בספר "סמא דחיי" שהאדם הרי חייב לקיים כל התורה כולה, והרי קשה עליו לקיים כל התורה שהרי יש מצוות שלא שייכים אליו כמו מצוות השייכות לכהנים, ובכור, או ששייכים רק כאשר יש מקדש, וכו' א"כ כיצד יוכל לקיימם? יש לזה שלשה אפשרויות:

(א) ע"י שלום ואהבה לכל ישראל, א"כ כל ישראל גוף אחד ויחד מקיימים כל המצוות. (ב) ע"י התורה שכל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה, כמ"ש ונשלמה פרים שפתינו א"כ כשעוסק בהלכות אותה מצוה כאילו קיים אותה.

(ג) ע"י גלגול, דאם היה בגלגול ראשון ישראל יהיה בגלגול שני כהן וכו', עד שיקיים את כל התורה כולה. וז"ש הגוי להלל למדני כל התורה כולה על רגל אחת, כלומר בפעם אחת שלא אצטרך לבא בגלגולים אלא עתה בגלגול זה.

השיב לו הלל "ואהבת לרעך כמוך" ואז על ידי מצוה זו יחשב לך כאלו קיימת כל המצוות כולן כי כל ישראל נחשבים לגוף אחד, כך שכולם יקיימו את כל המצוות.

והוסיף ואמר "ואידך" כלומר עוד עצה "זיל גמור" כלומר לך ועסוק בתורה כי ע"י לימוד ההלכות יהיה נחשב כאילו קיימת גם המצוות שלא הזדמן לך לקיים.

ד. ע"פ מש"כ במסכת אבות (פרק א') על שלשה דברים העולם עומד על התורה, ועל העבודה, ועל גמילות חסדים. ואותו גוי בא לפני שמאי ואמר לו שאין לו כח עתה לעסוק בכל השלשה העמודים של העולם אלא רק על רגל אחת, שהוא עמוד של גמ"ח, ולכן הקפיד שמאי ואמר לו העולם עומד על ג' רגלים שלשה עמודים וכו'.

אמנם כאשר בא אצל הלל קרבו ואמר לו טוב אתה אומר, תקיים רק גמילות חסדים שכלול בו ואהבת לרעך כמוך, וידע שע"י רגל זו יתקרב מעצמו גם לעמודים של התורה והעבודה.

שלא לפגוע בשום יהודי

בא וראה מעלת האדם שמקפיד שלא לפגוע באף יהודי ובשום חבר, אלא מכבד כל אחד ואחד מחבריו ואינו מבזה אף יהודי, בגמ' ירושלמי (דמאי פ"א ה"ג) מסופר על ר' פנחס בן יאיר שהלך לבית הוועד [בית המדרש] ועימו היו כל תלמידיו והיה נהר גינאי זורם, אמר לו גינאי מדוע את מונע אותי מבית הוועד?

חלק לו הנהר מימיו ועבר, אמרו לו תלמידיו יכולים אנחנו לעבור? אמר להם מי שיועד בעצמו שלא ביזה אדם מישראל מימיו יעבור ולא ינוק, וכך היה.

והנה תלמידי ר"ע גדולי תורה היו, תלמידי ר' פנחס בן יאיר גדולי תורה היו, ולא ביקשו לעבור הנהר אלא כדי להתלוות לרבם לעלות וללמוד בבית הוועד, אבל לימוד התורה צריך להיות עם נותן התורה, המבזה אדם מבזה "צלם אלהים" א"כ מבזה בן של המקום, והמבזה את המלך מה לו ולתורתו, מה חפץ למלך בלימוד שהלומד מבזהו, מדוע יעשה לו נס, ויאפשר לו ללמוד את תורתו, יכבד כל אחד את חבריו את צלם אלהים ונזכה לקבלת התורה, ואפי' ילד קטן צריך לכבד וק"ו את בניו ואת אשתו.

ויעוד איתא בחז"ל מעשה והורה רבן גמליאל לזמן שבעה מגדולי הדור לעליית בית דין כדי לדון בעיבור השנה, כשעלה מצא שהם שמונה חכמים - אמר מי שעלה שלא ברשות ירד. עמד שמואל הקטן ואמר אני הוא שעליתי שלא ברשות, ולא להצטרף עמהם לעבור השנה עליתי אלא ללמוד הלכה למעשה ביקשתי.

אמר לו רבן גמליאל שב בני שב, ראויות כל השנים להתעבר על ידך, אלא אמרו חכמים: אין מעברים את השנה אלא במזומנים.

ובאמת לא שמואל הקטן היה אלא בשביל שלא לבייש את אותו שעלה שלא ברשות. ור"ג הבין זאת ודיבר עם המזומנים בד"ת ולא דן בעיבור השנה וקבע להם למחרת.

וכן היה עם רבינו הקדוש שהיה לומד עם החכמים והריח ריח שום, אמר מי אכל שום יקום ויצא, קם ר' חייא הגדול ויצא, עמדו כולם ויצאו, שאל ר' שמעון את ר' חייא אתה הוא שציערת אתמול את אבא אמר ח"ו אלא שלא לבייש מי שאכל שום.

מוטב שיפיל עצמו לכבשן האש

הגמרא במסכת כתובות מביאה מעשה נפלא, בשכונתו של מר עוקבא התגורר עני מרוד והרב היה תומך בו כל ערב שבת, והיה מכניס לו המעות דרך הסדקים שבדלת, יום אחד אמר העני אראה מי נותן לי את הכסף, באותו היום אחר מר עוקבא לבא ובאה אשתו של מר עוקבא לבית המדרש ומשם הלכו שניהם לבית העני כשהרגיש העני אותם שרוצים להכניס את הכסף רצה לראות מי הם ומיד ברחו מר עוקבא ואשתו והגיעו לשביל שאין לו מוצא והיה שם תנור של נחתום ונכנסו לתוך התנור הבוער באש כדי שלא יראה אותם העני ויתבייש ונעשה להם נס ולא נשרף גופם. רואים שממש עדיף שיפיל אדם עצמו לתוך כבשן האש ולא ילבין פני חבריו ברבים.

מספר ר' נפתלי מרופשיץ: כאשר הייתי תינוק והייתי לומד בחדר אמר הרבי שני יודי"ן הם כוונה לשם ה', ואני כאשר ראיתי ניקוד השוא כזה: קראתי ג"כ בשם ה', מיד תיקן אותי הרבי שלזה קוראים שוא. שאלתי את הרבי מה הבדל זה שני נקודות וזה שני נקודות, ומדוע לזה קוראים שוא ולזה שם ה'.

ענה לי הרבי: שיש הבדל גדול שכאשר השני נקודות אחת ליד השניה זה מורה על שם ה', אמנם כאשר הם אחת מעל לשניה זה רק ניקוד בלבד, ואני המשכתי כן ביחס לאדם כשאחד יש לו תחושת עליה על חבריו ורומס אותו

תחתיו אינו אלא ניקוד ואפסיות, משא"כ כשמשוה עצמו לזולתו ואינו מתגאה עליו הרי השכינה שרויה ביניהם ועליהם. וזהו כשיש שני יודיין ר"ל שני יהודים אחד ליד השני ואוהבים זל"ז שכינה ביניהם. ואם לאו אלא ח"ו יהודי מעל חבירו זה סימן של סוף פסוק.

מעלת האחדות

וידוע מה שדרשו חז"ל (תנחומא פ' צו סי' י') חבור עצבים אפרים הנח לו (הושע ד, יז), אם עם ישראל מחוברים ומאוגדים אף הבורא יתברך מאריך אפו ומניח להם, ואפי' אם יוצאים למלחמה נוצחים, כמו שראינו בדורו של אחאב ואיזבל שכל כך חטאו והחטיאו את ישראל, מ"מ הואיל ולא היה ביניהם לשון הרע ושנאה היו מנצחים, והראיה שאפי' אחאב הרשע שהרג את כל נביאי ה' חוץ מאותם שהחביא עובדיה, והיה עובדיה צריך לכלכל אותם ולוה כסף מיורם בן אחאב לא סיפר לאביו שרדף אחרי נביאי ה', ולא גילה את אשר ידע על עובדיה שפעל נגד אחאב אביו, ואדרבא ניסה לעזור לעובדיה בהלואה, ואילו אצל שאול במולכו אמר רב הונא כבן שנה שלא טעם טעם חטא, ובכל זאת הואיל והיו בדורו הולכי רכיל ומספרי לשה"ר, שספרו לו על נוב עיר הכהנים וכו', בעבור זה לא הצליח במלחמה. נמצינו למדים שאחדות בעם ישראל מהוה בטחון, נצחון וקיום.

מהי אהבה אמיתית

מורנו ראש הישיבה רבי יהודה צדקה זצוק"ל לימד אותנו את פירוש הפסוק "ואהבת לרעך כמוך" שאם אדם עשיר מרחם על עני ונותן לו מתנות, וצדקה, אין זה מראה שהוא אוהב אותו, אלא מפני שהוא מרחם על העני ומרחם ג"כ על עצמו כי יודע שהוא מזכה אותו לעוה"ב, וכן אם האדם מכבד איזה אחד שהוא חשוב ממנו או עשיר ממנו אין זה מראה על אהבה. אמנם האהבה האמיתית היא שהאדם יאהב את חבירו הדומה לו שהם באותה דרגה לא מכובד ממנו ולא פחות ממנו. שלא משיג ממנו שום תועלת, ובכ"ז אוהבו הוא גדר אהבה אמיתית וזה הוא כמוך הדומה לך. ובדרך רמז אמרו עה"פ "כלו הפך לבן טהור הוא" אם את תיבת "כלו" תהפוך יהיה אותיות "ולך" שהוא ר"ת ו'אהבת ל'רעך כ'מוך - לבן טהור הוא, אותו אדם צדיק וישר הוא.

ואהבת לרעך כמוך - אני ה'

כתוב בפרשת קדושים (יט, יח) "ואהבת לרעך כמוך - אני ה'". הקב"ה אומר: אם אתם אוהבים איש את רעהו באמת "אני ה'" כביכול מבקש תקחו אותי לתוך החבורה שלכם, ולכן אם יהודי אוהב את חבירו כמוהו יש כאן אהבה כפולה, אהבה גי' 13 כפול 2 = 26 ואז אני ה' יעלה מזה שם הוי"ה. כמו אותו מעשה שהיה בשני חברים שהיו מסורים ונאמנים זה לזה בלב ונפש, פעם העלילו על אחד מהם עלילת שוא, הועמד לדין ונידון למות, החבר הנאמן לא חסך כל מאמץ להציל את חבירו אך מאמציו עלו בתוהו, וכשרצו להעלות את חבירו לגדרום לא יכל לסבול ורץ בכל כוחותיו וצעק עצרו! אל תהרגו נפש נקי חף מפשע! אני הוא האשם העלוני תחתיו. וחברו כאשר ראה זאת אמר ח"ו, התחיל ג"כ לטעון הפוך וכו', והדבר הגיע למלך ושמע המלך את אהבתם זה לזה, אמר להם המלך שגזר הדין בטל ואמר אם אתם כ"כ אוהבים זל"ז בבקשה תכניסו אותי השלישי בתוכם.

האלישי"ך הקדוש מבאר את הפסוק "ואהבת לרעך כמוך אני ה'" "אני" הוא אחד מע"ב שמות והוא שם של דין כמאמר חז"ל בכל מקום שאמר "ואני" הוא ובית דינו. וז"ש ואהבת לרעך כמוך - אז השם "ואני" שהוא דין נעשה הוי"ה חסד גמור. וזה מה שאומר התנא באבות (פ"א מ"ד) אם אין אני לי מי לי, אם אין השם יתברך בבחי' כעס עלי ח"ו כלומר ששם "אני" לא שולט עלי ואין בי ח"ו דינים מלמעלה - אז אין שום בריה בעולם שיכולה להרע לי. "מי לי", וכן מ"י זה עולם הבינה חמשים שערי בינה הם לי הם לטובתי ומשם אני מקבל שפעי.

כל התורה על רגל אחת

וזכורני שיש פירוש נפלא על מאמר הגמרא בשבת (ל"א) מעשה באותו נכרי שבא לפני שמאי ואמר לו למדני את כל התורה על רגל אחת ודחפו באמת הבנין, ואח"כ הלך להלל הזקן ואמר לו ואהבת לרעך כמוך דעלך סני לחברך לא תעביד, (עי' לעיל מה שפירשנו בכמה פנים את דברי הלל הזקן). ופירושו שאותו נכרי ידע שיש לאדם שעובד את השי"ת עליות וירידות בעבודת ה' היצה"ר עובד בכל כחו להפיל את האדם לשאול תחתית, ואמר אותו נכרי לשמאי גיירני ואני רוצה להיות יהודי שומר תורה ומצוות וללמוד את כל התורה ולקיימה, אמנם אין לי כח לעליות וירידות של היצה"ר אני רוצה לעמוד על רגל אחת בלי עליות וירידות שברגל ימין עולים וברגל שמאל יורדים אלא אני רוצה רק עליות בלי ירידות, ואז שמאי דחפו באמת הבנין אמר לו אין דבר כזה כך הקב"ה ברא את העולם, והלך לו אצל הלל הזקן והלל הסביר לו סוד הענין ואמר לו אני אשאל אותך שאלה באיזה סיבה אתה רוצה להתגייר ולהיות יהודי טוב הרי אתה גוי עשיר וטוב לך ומה אתה צריך את כל זה ומדוע יש לך התעוררות כזו גדולה להתגייר ולקיים מצוות.

אלא אני אסביר לך, איזה יהודי היתה לו ירידה בעבודת השי"ת וירד לעמקי הקליפות ושם פגש בנשמתך ואח"כ אותו יהודי למד מוסר ועשה איזה מצוות וחזר בתשובה ונתעלה ואז העלה את נשמתך ג"כ מהקליפות למקום גבוה, ולכן אתה רוצה להתגייר ולשמור תורה ומצוות זכות גדולה מאד.

ולכן כמו שאתה אוהב את עצמך ואתה שמח שאתה מתעלה ומתגייר כן צריך שתעשה כן גם לחברך ולכן אי אפשר בלי ירידות כי צריך שעוד נשמות יזכו, והסביר לו הלל הזקן שזה סוד ואהבת לרעך כמוך שכמו שאתה זכית להתעלות תן גם לאחרים לזכות להתעלות והבין אותו נכרי את הדברים וקיבל עליו ונתגייר.

ואהבת לרעך כמוך

מורנו הרב חיים ויטאל זצוק"ל, כתב בספר הליקוטים (פר' עקב פ"ח), שכל עיקר מצות ואהבת לרעך כמוך היא בין איש לאשתו, שיאהב את אשתו כגופו. שכן זה קשה ביותר לאהוב כל איש מישראל "כמוך" ולכן צריך להתחיל המצוה באנשי ביתו הקרובים אליו, כדי שיתרגל בדבר שלא לאהוב רק את עצמו, עי"ש. וכן מובא בשם החזו"א דעיקר מצות ואהבת לרעך כמוך הוא בין איש לאשתו.

ונביא מעשה נפלא להבין הפסוק ואהבת לרעך כמוך. היה היה גביר אמיד שאשתו נסעה למדינה רחוקה, לצורך טיפולים רפואיים יקרים ביותר, היא אמנם הצטיידה בסכום כסף גדול, אבל לאחר כמה שבועות התברר לה שהכסף לא מספיק כלל ואינו עונה על הדרישות, בנוסף לכך התפתחו גם כמה טיפולים רפואיים נוספים שנתגלה שהיא צריכה להם. ובסה"כ היא היתה זקוקה בדחיפות לסכום נוסף של כחמישים אלף רובל, שהיה הון עתק בימים ההם.

ישבה האשה וכתבה איגרת לבעלה על מצבה הדחוק, וביקשה ממנו לשלוח תיכף את הסכום הגדול, כדי שיספיק לכל הוצאותיה שם.

בימים ההם - בטרם עידן 'המחאות דואר' והעברות כספי מט"ח בבנקים בינלאומיים, כרטיסי ויזה וישראכרט וכל כיוצא באלו - לא היה ענין העברת הכסף למדינה אחרת מן הקלות כלל. מתחילה היה צריך להמתין עד שיימצא 'תייר' עובר אורח הנוסע לאותה מדינה. המתנה זו עצמה לקחה זמן רב, שכן מעט מאד היו הנוסעים ממדינה למדינה, ובפרט למדינות הרחוקות יותר. - בהתחשב בתנאים הקשים והסבוכים של נסיעות ימי הביניים... הרי, שמלבד כמה טיילים האוהבים להחזיק במקל הנדודים, לא נמצאו הרבה אנשים שיחפצו לצאת למסעות שכאלו...

לאחר שכבר נמצא אדם הנוסע אכן לאותה מדינה. שוב צריך הרי לברר היטב את מידת מהימנותו של האיש, אם ניתן לסמוך עליו... לא אחת נפלו עסקים שכאלו בידי שלוחים מתחזים, שלקחו את כל הממון לכיסם... וברחו ונעלמו כמי שבלעה אותם האדמה.

ומשכבר נמצא האיש הנאמן, שיהיה מוכן ליטול על עצמו את האחריות להעברת הכספים, היה זה האחרון גובה בשכרו סכום הגון ומפולפל, ומוריד לעצמו נתח הגון באחוזים גדולים מן המשלוח, מחמת גודל האחריות והעול הכבד שבמלאכה.

משקיבל העשיר דנו את המכתב לידי, החל מיד בחיפושים קדחתניים אחר שליח נאמן הנוסע לאותה מדינה רחוקה, שיהיה מוכן להעביר סכום עצום כזה של חמישים אלף רובל, שנצרך לשלוח עבור אשתו. לאחר שבירר וחיפש הדק היטב, עלה בידו בסייעתא דשמיא למצוא שליח נאמן ידוע ומקובל, הנוסע בדיוק לאותה מדינה. הוא נפגש עימו וביקשו להירתם למלאכת בלדרות זו, ולהעביר מיידית את הכסף לאשתו שמעבר לים.

השליח הסכים עקרונית ליטול עימו את משלוח הכסף באחריות מלאה, אבל בעיה לא קטנה צצה לפני גישתם לחתימת החוזה. כאשר שמע השליח את השכר שמציע הגביר עבור הטרחה, לא הסכים לכך בשום אופן - הוא היה ידוע כבלדר יקרן ביותר! הוא ניצל כמובן את העובדה שקשה מאד למצוא בלדרים אחראיים בתחום זה, ושהאנשים לחוצים ביותר להעברת הכסף מיידית, והרשה לעצמו להעלות את מחיר נתח האחוזים שיווריד לעצמו עבור העסקה עד מאד.

גם לאחר שהעלה הגביר את השכר עד אלף רובל, עדיין טען האיש שהאחריות והעול הכבד שבשמירת סכום עצום שכזה בדרכים שווים יותר מזה. ככל שניסה הגביר לשדלו, ולהעלות את שכרו יותר ויותר, הוא עדיין התעקש שאין זה משתלם לו...

כשראה העשיר שאינם מסתדרים על המחיר, הציע לו לפתע הצעה נפלאה ומיוחדת, קח איפוא את מעטפת הכסף בידך, ותן לה לאשתי מתוכה כמה שתמצא!!! - ליותר מזה כבר לא היה השליח יכול לצפות, וכמובן סגר

עימו על אתר את העסקה. הגביר ערך עימו שטר מפורש, חוזה כתוב וחתום, בו נאמר מפורשות שהגביר שולח בזאת מעטפה של חמישים אלף רובל ביד שליח זה, והשליח יתן מתוכה לאשה כמה שהוא רוצה!

השליח שמח מאד על המציאה העסקית הגדולה שנפלה בחלקו, הוא הגיע במהרה אל אותה מדינה, ולפי הכתובת שהיתה בידו מצא את האשה, פתח בפניה את המעטפה והראה לה את החוזה הכתוב וחתום בידי בעלה, שבו נאמר מפורשות שיתן לה מתוך המעטפה איזה סכום שירצה. - אם כן איפוא מודיע השליח לאשה בדרמטיות, אני רוצה לעצמי ארבעים ושמונה אלף רובל! ולך אתן אלפיים רובל בלבד...

האשה נדהמה והתבלבלה לגמרי, מה קורה כאן? כיצד זה יכול להיות? הרי היא זקוקה נואשות לסכום הגדול של הכסף! כיצד זה השאיר בעלה הפיקח ביד השליח הברנש הזה את החלטת גובה סכום האחוזים שיעביר לה?

מרוב תסכול ובלבול, לא ידעה האשה את נפשה והזמינה את השליח לבוא עימה לדין תורה אצל רב העיר. השליח הסכים לגשת לדין תורה בהיותו סמוך ובטוח בחפותו ובזכותו, הוא הופיע בחדר בית הדין שבביתו של הרב בצעדים בטוחים ושלווים, הוציא מחיקו את שטר החוזה כתוב וחתום בידי הבעל והניחו על גבי השולחן.

לאחר שנבדקה כשרותו של השטר ונאמנותו של האיש, נמצא הכל תקין, בחקירות ודרישות שבבית הדין, נמצא אכן האיש דובר אמת, שכן כך כתב הבעל מפורש בשטר שחור על גבי לבן: "תן לה כמה שאתה רוצה".

החידה היתה כאן סתומה ביותר, מדוע יעשה איש חכם שטות שכזו, להשאיר את החלטת גובה סכום הנתינה בידי השליח, הרי ברור שיקח את הרוב המכריע לעצמו... מה מסתתר כאן מאחורי סיפור זה? ומה פשר השטר המשונה שהאיש חתם עימו?

לאחר שלא מצאו הרב והדיינים שום מענה לחידה הסתומה שלפניהם, ביקש הרב להשאיר אצלו את החוזה ומעטפת הכסף, כדי לעיין בדין סבוך זה, ולחזור אליו למחרת, ואז יפסוק להם משפט דין אמת.

למחרת כאשר חזרו הצדדים אל בית הדין, כדי לשמוע את פסק הדין. שאל הרב שוב את השליח כמה אתה רוצה בדיוק? - ענה השליח: ארבעים ושמונה אלף רובלים! ואת השאר - אלפיים רובל - אתן לאשה!

פסק לו הרב בחיוך מנצח: הוצא נא איפוא סכום זה שאתה רוצה בו ארבעים ושמונה אלפים טבין ותקילין ותן לאשה! - הלא כך כתב הבעל במפורש בשטר שלפנינו: "תן לה כמה שאתה רוצה". כלומר אותו סכום שאתה בעצמך רוצה בו, זה הסכום שעליך לתת לאשה!!!

המוסר השכל הנלמד מכאן הוא: צורת הקיום הנכונה של מצות "ואהבת לרעך כמוך", תן לשני את מה שאתה רוצה וחפץ לעצמך.

כמים הפנים לפנים

שלמה המלך אמר: "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", דהיינו, כפי הערך שיאהב, את חברו, כן יוסיף חברו אהבה אליו. לכאורה יש להתבונן מדוע, לא הביא דוגמא ברורה יותר לרואה עצמו במראה? אלא, המסתכל במראה יכול לעמוד בקומה זקופה ולראות את עצמו. אבל, הרואה את עצמו במים אינו יכול לראות אלא אם כן משפיל קומתו ומתכופף למול המים. וזה שדימה שלמה אהבת רעים "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". ומובא במדרש על הפסוק "ואהבת לרעך כמוך" - השפל לרעך, וביאר בספר דברי אליהו, שהאותיות הסמוכות ל"רעך" הם "שפל", וזה שאמר המדרש, כיצד תוכל לקיים את מה שאמרה תורה "ואהבת לרעך כמוך"? השפל לרעך, היינו תשפיל עצמך נגדו ואז תוכל לאהבו.

רבינו האר"י כותב שנכון לומר קודם התפילה הריני מקבל עלי מ"ע של "ואהבת לרעך כמוך", ור' שניאור זלמן מלאדי כתב ע"ז שמצות אהבת ישראל, היא שער הכניסה לבא ולעמוד לפני ה' יתברך ולכוין בתפילתו לטובת ישראל. וכתב שם האריז"ל שצריך להזהר באהבת חברים ובפרט אלו העוסקים בתורה ביחד, וידוע שהרש"ש זיע"א עשה כתב התקשרות עם החברים שהיו לומדים איתו החיד"א ורבי יעקב אלגזי זצ"ל ובנו רבי יו"ט אלגזי זצ"ל ושאר החברים וקיבלו כל אחד ואחד לעזור אחד לשני הן בחייו והן במותו. וע"כ צריך להתחזק מאד באהבת חברים ובפרט עתה בימי ספירת העומר. וידוע שהביהמ"ק נחרב בגלל שנאת חנם ואמר ע"ז גדול אחד שהוא יבנה באהבת חנם יראו עינינו וישמח ליבנו אכ"ר.

ימי העומר דרוש ב'

יסביר בו סוד כ"ד אלף תלמידי ר"ע ומה שורש נשמתם של החמשה תלמידים שהעמיד אח"כ, והשמחה הגדולה שצריך לעשות ביום ל"ג בעומר

אמרו חז"ל במסכת יבמות (דף ס"ב ע"ב): שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, והם ר"מ ורבי יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה, תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת ע"כ.

כאשר נתבונן מה קרה לתלמידי רבי עקיבא הראשונים ומה המעלה של התלמידים האחרונים שהעמידו את העולם, נראה כי הראשונים שלא נהגו כבוד זה בזה מתו, כי אירע להם מקרה שבירת הכלים ב"מ לפי שהיו מפוזרים ומפורדים, ולא היתה ביניהם אחדות והיו בבחינת רשות הרבים כי כל אחד היה עומד בפני עצמו ולא יכל לקבל את האור של חברו היותר גדול ממנו. ועל כן אירע להם מעשה השבירה כי כולם מתו בפרק אחד.

אמנם התלמידים האחרונים הם היו בבחינת התיקון כי הם היו מאוחדים כרשות היחיד והיו מתוקנים ועומדים ברשות אחת, כי הם היו חמשה תלמידים כנגד חסד גבורה תפארת נצח והוד כמ"ש רבינו האר"י זיע"א בשער הכוונות בדרוש ל"ג בעומר, כי הם כנגד חמשה גבורות שבדעת, והיינו, לאחר התיקון. ועל כן הם העמידו את התורה כי היו מאוחדים וכוללים אחד בשני.

ובזה יובן גודל מעלת יום ל"ג בעומר שנקבע ליום שמחה לפי שפסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות. וקשה לכאורה, דאדרבא ביום זה שפסקו למות הרי היה העולם שמם באותו יום כמו שאמרו בגמ' עד שבא ר"ע לרבותינו שבדרום, והיאך קבעו יום זה ליום שמחה?

כיום בריאת העולם

אמנם על פי מה שביארנו בס"ד יובן הענין כי יום זה הוא יום גדול וקדוש כיום בריאת העולם ממש. כי ענין שבירת הכלים היה בימים שקודם בריאת העולם וכאשר נברא העולם אז התחיל בחינת התיקון, כי יום ראשון הוא חסד ויום שני גבורה ויום שלישי תפארת ויום רביעי נצח ויום חמישי הוד וכו', הרי כי ביום שפסקו מלמות תלמידי רבי עקיבא שהוא כנגד בחינת השבירה הרי כנגדו מיד מתחיל בחינת התיקון, ולכן גדול יום זה כיום שנבראו בו שמים וארץ.

יום של גילוי סודות התורה

ונבאר את הענין יותר בעומק בס"ד, והוא כי עד אותו זמן שפסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות, היו סתרי תורה בעולם נמרץ ולא היה להם כלי בית קיבול בעולם השפל, ומאותו יום שהתחיל בחינת התיקון והוא התגלות סודות התורה שהוא כתיבת ספר הזוהר הקדוש, אז נעשה להם קיום בעולם, ולכן מאז נקרא שמתחיל הזמן להתגלות אורות פנימיות התורה. ולכן עיקר ההכנה לעסק לימוד תורת הסוד הוא ענין אהבת החברים שיקיים האדם מצות ואהבת לרעך כמוך שתהיה נפשו כלולה מנפשות כלל ישראל.

לימוד הסודות בחבורה אך ורק באחדותם

ונבאר בזה מה שאמרו חז"ל במסכת חגיגה (דף י"א) אין דורשין בעריות בשלשה ולא במעשה בראשית בשנים ולא במרכבה ביחיד אלא א"כ היה חכם ומבין מדעתו. וביאור הענין ע"פ מה שנתבאר הוא, כי אין דורשין בעריות בשלשה אבל בשנים דורשים אפילו ששנים הם רבים דמיעוט רבים שנים, ולא במעשה בראשית בשנים כי מעשה בראשית הוא בחינת פנימיות משא"כ עריות הוא בחינת חיצוניות כנגד תורת הנגלה ולכן אין דורשים במעשה בראשית בשנים, והיינו כאשר הלומדים הם בחינת רבים שהם שנים ואין הם מאוחדים דאו אסור לדרוש להם בפנימיות התורה שהוא מעשה בראשית, אלא ביחיד כי בראשית בריאת העולם אז הוא בחינת התיקון שהוא ענין התגלות פנימיות התורה שאין דורשין אלא ביחיד, והיינו שיהיו הרבים מאוחדים וחשובים כאחד אז אפשר לדרוש להם בסודות התורה.

ועל פי מה שביארנו בס"ד, כי מאז שניתנה רשות לרשב"י לגלות סודות התורה הוא נקרא זמן התיקון, יובן מה שכתוב בריש אדרא קדישא: תניא אמר רבי שמעון עד אימת נתיב בקיומא דחד סמכא, כתיב עת לעשות לה' הפרו תורתך. יומין זעירין ומארי דחובה דחיק כרוזא קרי כל יומא ומחצדי חקלא זעירין אינון ואינהו בשולי כרמא לא אשגחן ולא ידעין לאן אתר אזלין כמה דיאות, אתכנשו חבריא לבי אדרא מלובשין שריין סייפי ורומחי, אזדרו בתיקונכו בעיטא בחכמתא בסכלתנו בדעתא בחיזו בידין ברגלין, אמליכו עליכון למאן דברשותיה חיי ומותא למגור מילין דקשוט וכו' וכו' קם רבי שמעון וצלי צלותיה יתיב בגווייהו ואמר כל חד ישוי ידוי בתוקפי שוו ידיהו ונסיב לון וכו' ע"כ.

והענין כבר פירשו המפרשים דרבי שמעון אמר עד אימת נתיב בקיומא דחד סמכא שהוא ענין המלכים שקודם התיקון שהיו עומדים זה תחת זה ולא בצורת קיום והוי חד סמכא, ומחצדי חקלא זעירין אינון ואינהו בשולי כרמא, כי עדין לא היה ענין התיקון שהוא התגלות סודות התורה ולכן היו התלמידי חכמים מפוזרים בשולי כרמא. אמנם עכשיו אתכנשו חבריא לבי אדרא ונהיה מאוחדים, אזדרו בתיקונכו בעיטא בחכמתא בסוכלתנו וכו' והיינו שהם עולים בדעה אחת לקבל רזין עלאין, ואז ידן יהבו לרבי שמעון כי ע"י נתינת היד שנתנו לו, הראו בזה שכולם יש ביניהם אהבה ואחוה והם מאוחדים והם בחינת רשות היחיד גוף אחד בבחינת ג' קוים, חד אריך וחד קצר וחד בינוני, אינון אזלין כחדא. ואז פתח רבי שמעון ברזי תורה לאחר שראה שיש ביניהם אחדות אז ראויים הם שיתגלה על ידם רזי תורה.

נמצינו למדים כי כדי לזכות לרזי תורה, צריכים לקבל עלינו מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך, ואז נזכה להבין בסודות התורה. ויובן בזה מה שסידר רבינו הגדול מהרח"ו זצוק"ל זיע"א בהקדמה לספר "עץ חיים" ב"ועשה טוב" כתב קודם שיכנס ישים על לבו מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך ואח"כ יכנס, וכל הקדמה זאת היא התנאים שצריך להכין האדם עצמו לעסוק בתורת הסוד, וגם בספר שער הכוונות בתחילת הספר הזהיר על מצות ואהבת לרעך כמוך שצריך לקבל האדם עליו קודם התפלה ובפרט אהבת החברים העוסקים ביחד בתורה, כי כדי להבין סודות התורה צריך לאהוב אחד את השני ואז יזכה להבין בעמקי סודות התורה, ולכן סידר זה בתחילת הספר כי סוף מעשה במחשבה תחילה, כי כאשר האדם מחשב בתחילת לימודו הרי זה עולה לו לכל זמן הלימוד.

מדוע נרמז רשב"י בתיבת בראשית

ובזה יובן מה שרמז בספר אספקלריא המאירה כי בראשית"ת הוא נוטריקון א"ור ת'ורת ר'בי ש'מעון ב'ר י'וחאי, והיינו לפי מה שנתבאר בס"ד לעיל כי בראשית הוא בחינת התיקון שהוא יום ראשון לבריאת העולם שבו התחיל תיקון ז"א והוא בחינת יום ל"ג בעומר שבו ביום ניתנה רשות לגלות רזי התורה, כי אותו יום מתחיל התיקון, כי פסקו מלמות ואז באו חמשה התלמידים של רבי עקיבא שהיו באחדות אחת והיו בחינת התיקון, א"כ נאה ויאה לרמוז בתיבת בראשית על תורת רשב"י ע"ה שהוא בחינת תיקון העולם.

ועל פי מה שביארנו שכדי להבין בתורת הרשב"י שהיא תורת הסוד, צריכים לקבל מצות ואהבת לרעך כמוך. א"כ אפשר לרמוז בס"ד ענין התורה נעוץ סופה בתחילתה: לעיני כל ישראל, בראשית. כי תחילה צריך להיות לעיני כל ישראל והיינו לאהוב כל אחד ואחד מבני ישראל כנפשו ומאדו, ואז בראשית, ואז יזכה לתיקון שהוא א"ור ת'ורת ר'בי ש'מעון ב'ר י'וחאי.

עשיית הפאות תחילת התיקון

ועם זה נבין ענין המנהג שמצינו בשער הכוונות על רבינו הארי"ז זיע"א שלקח את בנו לעשות לו פאות ביום ל"ג בעומר על ציון התנא הקדוש רשב"י ע"ה, והענין הוא ע"פ המבואר בשער המצות פרשת קדושים כי ענין הפאות הם שורש תיקוני דיקנא קדישא. וזה מובן כי תחילת התיקון שהוא ענין עשיית הפאות לילד שהוא ענין התגלות שורש התיקון יש לעשותו ביום ל"ג בעומר שבו ביום התחיל התיקון, ונכון לעשותו ע"י ציון הרשב"י ע"ה לפי שעל ידו התחיל התיקון להתגלות. ותא חזי כי עיקר האדרא קדישא שנתגלה ביום ל"ג בעומר הוא מה שגילה הרשב"י ע"ה ב"ג תיקוני דיקנא.

טעם שנפטר בח"י באייר, ונקבר במירון

והנה אמרו בסוף האדרא זוטא על רשב"י ע"ה, זה האיש מרעיש הארץ מרגזי ממלכות. יובן ע"פ מה שנתבאר כי רשב"י ע"ה התחיל ענין התיקון והוא ענין תחיית המלכים שנשברו בזמן השבירה שנפלו אל הקלי" וצריך להחיותם, אולם רשב"י ע"ה התחיל לברר מתוכם ניצוצות הקדושה ע"י גילוי סתרי תורה לזה נאמר עליו שהוא מרגזי ממלכות היינו שמעלה את ניצוצות המלכים ועי"ז הם מתבטלים. והוא רומז למלך הדר ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד, היינו, שע"י שם מ"ה החדש נתקן הניצוצין ואז נטרדים המלכים וחוזרים למקומם. ולכן מקום מנוחתו של

רשב"י הוא במירון כי מירון בגימ' הד"ר מהיטבא"ל שהוא בחינת התיקון, ולכן אע"פ שנסתלק רשב"י ביום ל"ג בעומר, עכ"ז אין זה חלילה יום אבל וצרה על סילוקו, דלאו בגריעותא סליק אלא בחדותא, אלא אדרבה יום ל"ג בעומר הוא יום שמחה כי ל"ג גי' אב"ל ונהפך לשמחה, והיינו, כיון שהתחיל לתקן את העולם בהתגלות אור תורתו הקדושה שהיא תורת הסוד, הרי נמצא כי הוא בחינת המלך השמיני שלא מת, שלא נזכר בו מיתה כי הוא חי אקרי, יום ח"י באייר כי הד"ר עם ג' אותיות בגימ' אי"ר ע"ה, והוא נקרא חדש זיו כי בו נתגלה זיו תורת הסוד.

המועדים כולם נרמזים ביום קדוש זה

והנה בדרך כלל בשנה רגילה שאינה מעוברת בפרשת אמור הוא השבוע בו יחול יום ל"ג בעומר, שהוא יום של שמחה גדולה שאין כמותה - "יום שמחת פנימיות התורה".

וכידוע שפרשת אמור עוסקת בכל המועדות כולם, חצי פרשה עוסקת בענין פסח שבועות סוכות ר"ה ויוהכ"פ, וכידוע שכאשר קוראים את ענינם בתורה הם מאירים כספירים ולכן תמיד בפרשת אמור, מאיר אור כל החגים כולם, והיא שבת מיוחדת שיש בה מלבד האור של יום שב"ק גם את האור של כל החגים כולם.

וראה פלא שיום זה יום ל"ג בעומר כולל כל החגים כולם.

א. ראש השנה - הרי כתוב שביום ר"ה כולם עוברים לפניו כבני "מרון" הרי רמז על ר"ה.

ב. יוהכ"פ - מי שיכנס לפניו בציון יראה אילו בכיות ותשובה עושים ישראל ביום זה, כמה תפילות לישועה לזכות להבנת התורה ועוד ועוד, ורשב"י עומד בתפילה על כולם והוא מליץ יושר עבור כלל ישראל.

ג. חג הסוכות - כולם יושבים שם עם אהלים בדירת עראי כדי לזכות להיות בציון הקדוש לקבל אור גדול מרשב"י זיע"א. ויש שיושבים שם לפחות שבוע ימים.

ד. שמחת תורה - השמחה שם, היא ממש שמחת התורה והיא שמחת פנימיות התורה כי ביום זה זכה רשב"י לגלות סודות גדולים ולמעשה ביום זה סיים לגלות ולהוריד לעולם כל סודות התורה, ורואים כולם את השמחה הגדולה הריקודים והשירים והתזמורות ממש שמחת תורה.

ה. חג הפסח - כידוע בשבוע של ל"ג בעומר הוא זמן פסח שני, ומובא בזה"ק שמיום פסח שני - שבעה ימים שערי שמים פתוחים, ומי שרוצה לעשות תשובה השערים פתוחים ויכול לזכות לתורה ולסודות התורה. ועוד שהרמב"ן כותב שכל ימי העומר הם נקראים ימי חול המועד דפסח.

ו. חג השבועות - כי הוא יום מתן תורה כמש"כ לעיל בו זכינו לקבל התורה - פנימיות התורה, כי משה רבינו שעלה להביא התורה הוריד ג"כ סודות התורה כמש"כ עלית למרום שבית שב"י תורת רשב"י שהוא רשב"י כל הזוה"ק, ורשב"י זכה להוריד אותה לעולם ביום ל"ג בעומר.

וכמו שאמרו בספה"ק שבתבת "שב"י" רמזים כל גאוני תורת הקבלה ראשון בקודש התנא האלהי רבי שמעון בר יוחאי. ואחריו שזכה ג"כ לגילוי אליהו ולפרש את תורת הסוד האריז"ל, שנקרא יצחק בן שלמה. ואחריו הרש"ש הקדוש ר' שלום בן יצחק, והבעש"ט הקדוש רבי ישראל בעל שם טוב.

והנה בכל שנה ושנה מתגלה הארת אותו יום כנודע. וא"כ בודאי יום זה הוא יום מסוגל לאדם לקבל הארת סודות התורה, וקודם זה, צריכים אנחנו לקבל על עצמנו מצות ואהבת לרעך כמוך כמו שביארנו, ואז הי"ת יזכה אותנו להבין ולהשכיל ולחדש חידושים אמיתיים בתורת הסוד אכ"ר.

שבחי מהרח"ו

יום פטירתו ל' ניסן

מן השמים ציוו את רבינו האר"י ללמד חכמתו למהרח"ו

כתוב באגרות הר"ש שלומל ז"ל כי הרב הגדול מהרח"ו נר"ו בטרם ביאתו של האר"י ז"ל לארץ הצבי, טרח ויגע טרחא גדולה עד מאד לעשות פירוש על הזוהר, ואיון וחקר ותיקן משלים הרבה על פי דרך הקדמות מהרמ"ק ז"ל.

וכאשר ראה הקב"ה את לבבו הנאמן עם אלהיו, וחשקו הגדול אשר חשקה נפשו להבין סתרי תורה, מיד נגלה עליו ברוח הקודש על איש אלהים האר"י ז"ל, שכבר הגיע סמוך לעת השבת פקדון רוחו אל האלהים אשר נתנה לו, וצוהו שיעלה ממצרים לארץ ישראל, וימסור כל חכמתו לתלמיד חכם אחד ששמו כמוהר"ר חיים יצ"ו, כי הוא ימלא מקומו להחיות שארית בארץ. מיד הכין לדרך פעמיו, ובא לארץ הקדושה, הוא ואשתו ובניו וכל אשר לו. והיה יושב ששה חודשים מצפה וממתין אימתי יבוא כבוד מורנו הרב רבנו חיים אצלו, ויבקש ממנו שיכניסהו בחדרי החכמה, כי לא רצה האר"י לרדוף אחריו, לקיים אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ, וכדין היה חביבה עליו, מה שאין כן להיפך.

והרב מהרח"ו לא החשיב אותו שהוא צריך ללמוד ממנו, ואדרבא הוא חשב שהוא יותר חכם בחכמת הקבלה ממנו. עד שלאחר זמן הששה חדשים עלה בדעתו לילך אל האר"י ז"ל ולתהות בקנקנו איך יפרש מאמר אחד שכבר היה מפורש אצלו, ותיכף כשבא, אמר האר"י ז"ל זה לא בא כי אם לתהות בקנקני. כיון ששאל אותו מהרח"ו נר"ו מאמר אחד, מיד התחיל כמהר"ר יצחק אשכנזי ע"ה לומר בתוכו סודות נפלאים שרמזם הרשב"י בתוכו, אשר לא שמעתן און אדם מעולם. **וכיון** ששמע כמהר"ר חיים אותם הרזים העליונים, כמעט יצאה נפשו בדברו אתו. אחר כך שאל אותו במאמר אחר, והאר"י ז"ל פתח לו פתחים של אורה, עד שדמה עצמו מורנו הרב רבי חיים יצ"ו לפני האר"י כשועל, וכלא חשיבי דמי. אחר כך התחיל לשאול אותו מאמר אחר, השיב האר"י ז"ל עד כאן תחום שבת, ותו לא, אינך ראוי לגלות לך יותר מזה.

מיד יצא מלפניו בפחי נפש, ונכנס בביתו ופשט את בגדיו ולבש שק, והשליך את עצמו מלא קומתו בתוך האפר, והיה מאפיר את עצמו באפר, וצעק ובכה בכיה גדולה עד מאד, ובקש רחמים מלפני הקב"ה שיתנהו לחן ולחסד בעיני האר"י ז"ל, שימסור לו סתרי תורה, ולן בתענית ושק, ולמחר בא אל האר"י ז"ל, ונפל על פניו, ונשק לו ידיו ורגליו, והתחיל לבכות לפניו ולהתחנן, ואמר לו, למען השם אלהי ישראל נא אל תשיבני ריקם, ואל תעזובני ואל תרחיקני ממך. אמר לו האר"י ז"ל האפר של אתמול שאפרת בה הועילה לך, ועל מנת כן נתכוונתי אתמול שלא לגלות לך עוד, מכאן ואילך אל תפחד כי אני אלמדך הכל בע"ה. וגילה לו מה שנאמר לו במצרים. ומאותו יום והלאה לא מש מתוך האוהל, והיה מוסר לו סתרי תורה שנה תמימה, והיה כותב כל מה ששמע מרבו.

רבינו האר"י מבקש ממהרח"ו לא לגלותו לשום אדם

אחר כך אמר מהר"ר חיים, הייטב בעיני ה' שיהיה אור גדול בזה העולם, וחכמי הדור לא ידעו אותו. אמר לו האר"י לא טוב הדבר אשר אתה אומר, לא תגלה אותי לשום אדם, וינעם לי ולך. ומהר"ח לא חש לדבריו, והלך וגילה אותו לקצת חביריו, עד שנתחברו לו עשרה חברים קדושי עליון. ורובי הדרושים שגילה להם היה על הזוהר, ולא היה מצטרך לא לספרי הזוהר ולא לשום ספר בעולם, אלא הכל בעל פה. ולפעמים הלך עם החברים למירון, והיה מושיב אותם על המקום ששם גילה להם הרשב"י האדרא רבא, והיה אומר בכאן ישב רבי אלעזר, בכאן ישב רבי אבא, בכאן ישב רבי יהודה, וכן כולם. והשיב כל אחד על מקומו הראוי לו כפי נשמתו. והוא בעצמו ישב במקום רבי שמעון, ור' חיים במקום רבי אלעזר, ור' יונתן במקום רבי אבא, ור' גדליה במקום רבי יהודה, ור' יוסף מערבי במקום רבי יוסי, ור' יצחק כהן אשכנזי במקום רבי יצחק, וכן כולם. והיה אומר היום האירה נשמת תנא פלוני בנשמתך, והיה אומר שהוא רואה שהאש מלהטת סביבות החברים, אלא שאין ניתן רשות לעיניהם לראות אלא לו לבדו.

רבינו האר"י ראה איך שנכנס עם מהרח"ו בניהו בן יהודע

וכן אירע מעשה שמסר למהר"ר חיים נר"ו יחוד אחד לילך לכפר אבנית, ששם קבורים אב"י ורבא, וישתטח עליהם, והם ידברו עמו וימסרו לו. וכן עשה, והלך ונשתטח על קברם, וכיוון למה שמסר לו רבו והם דברו עמו, ומסרו לו סתרי תורה. וכיון שחזר לו מהם, ובא לפני רבו, עמד הרב ע"ה לפניו, ואמר לו ברוך הבא. והושיבו על יד ימינו, ושמח עמו שמחה גדולה. ומהר"ר חיים נר"ו הוא חקרן גדול, כיון שראה שעשה לו כל הכבוד הזה, מה שלא היה רגיל לעשות לו כך פעמים אחרות, אזי אמר מהר"ר חיים להאר"י ז"ל, אדוני מורי, מה יום מיומים שעשה לי מר כל הכבוד הזה לא לחנם. אמר לו האר"י ז"ל, חייך לא מפניך קמתי, ולא לך אמרתי ברוך הבא, אלא לבניהו בן יהודע שראיתי נכנס עמך. ויהי לפלא בעיני מהר"ר חיים. ושניהם לא ידעו מאיזה סיבה נתחברה עמו הפעם נשמתו של בניהו. עד שלאחר זמן ג' חדשים שכבר היה נשכח אצלם אותו המעשה, הלכו שניהם יחד לכפר אבנית ללמוד, עמד האר"י ז"ל, אמר אני רואה שבכאן קבור בניהו בן יהודע ע"ה. ולא היה לשם לא ציון ולא היכר של קבר. נענה מהרח"ו נר"ו, חייך באותו הפעם שהלכתי להשתטח על ציון אב"י ורבא, קודם לכן ישבתי בכאן בזה המקום ממש, והייתי חוזר על היחוד שמסרת לי, כדי שיהיה רגיל בפי ובלבי לומר אותו בלי טעות. אמר האר"י ז"ל אכן נודע הדבר שמכח היחוד שזכרת על קברו בכאן, עוררת והורדת נשמתו לתוך גופו, וגם נתדבקה בך להועילך למטה בחכמה. וזה סוד כל המקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה.

עד היכן מגיע מסירת נפשו של האר"י ז"ל בשביל כמהר"ח נר"ו

ומוכרח אני להודיע למעכ"ת עד היכן מגיע מסירת נפשו של האר"י ז"ל בשביל כמהר"ח נר"ו, שפעם אחת דרש להם בשדה סוד גלות מצרים, והיה מודיע מאמר אחד של הזהר בפרשת פנחס [דף רמ"ט ע"ב] המדבר שיש אילה אחת לאחר שהיא נתעברה וכו' וכשמגיע זמן לידתה הקב"ה מזמין לה נחש אחד וכו', אמר האר"י ז"ל בכאן איני יכול לגלות סודות, מפני שיש סכנה גדולה בדבר, ולכן אמר הרשב"י בפרשת בשלח [דף נ"ב ע"ב] בהאי מלה לא תשאל ולא תנסה ה' דייקא, להיות שגם הוא מפחד נפשו מן הסכנה, וגם משה רבינו ע"ה פחד מזה המקום, דכתיב [שמות ד' ג'] וינס משה מפניו. והחכם ר' חיים הפציר בו עד בוש לרבנו האר"י ע"ה להיות שגזרו עליו שלא יעלים שום דבר ממה שישאל ממנו כמהר"ח, והיה מוכרח לגלות לו, וגילה לו הסוד, והוא כתוב אצלנו תהלה לאל [ראה שער הכוונות דף פ"ח ע"ג]. לאחר שסיים מלומר הסוד, הכה האר"י בידו על ראשו, ואמר ברוך דיין האמת.

אמרו לו תלמידיו מאי האי אדוננו מורינו, אמר להם עתה יצאה הגזירה שימות בני משה קודם ז' ימים, בעבור שגליתי לכם הסוד. כיון שהגיע לערב שבת ובאו מן השדה, הלך כמהר"ר חיים לביתו של הרב עם הרב, והלך הרב ע"ה ושאל לאשתו בנינו משה היכן הוא, אמרה זה ב' שעות שבא מבית הספר ואמר לי ראשו כבד לו והשכבתיו למטה. מיד הלך ר' יצחק אל הנער, ומהרח"ו עמו, ושם ידו על ראשו וראה שהיה שורף כמו האש. לא עברו ז' ימים, וימת הנער כדבר איש אלהים. לאחר ז' ימי האבלות שלח אחר התלמידים, ואמר להם, אל תיראו שאמנע מכם מנהגי בעבור פטירת בני משה, אילו ימותו לי כל בני וגם אני בעצמי, לא אניח ידי ולא אעזוב אתכם מללמד אתכם כל רזי התורה, כדי לתקן אתכם כהלכתו, למען תאירו את כל העולם כולו בחכמתכם. וישמחו התלמידים שמחה גדולה עד מאד כי חשבו כי כבר הם נזופים לפניו. ונשקו לו ידיו ורגליו ואמרו יחי אדוננו המלך לעולם הוא ובניו בקרב כל ישראל.

רבינו האר"י אומר למהרח"ו אם אגלה לך סוד זה אתה תתחרט חרטה גמורה ויגרם נזק גדול

ועוד יותר מזה הפלא ופלא עשה האר"י ז"ל, שאחר הדברים האלה, נודמן ששאל מהרח"ו להאר"י ז"ל הבנת התוספתא של תרין עוזלין דאיילתא עבדו קמאי רעותא דניחא לי וכו', ושמע קול דאמר אברהם ויצחק הו, וכל הענין כולו והוא מובא בזהר פרשת מצורע (דף נ"ה ע"ב). אמר לו האר"י ז"ל חייך ר' חיים שתניח אותי בכאן שלא אפרשנה לך, ויונעם לך וגם לי ולכל העולם שסוד גדול בכאן, ואינם רוצים שאגלה אותו. אמר לו מוכרח הוא שתגלה לי. חזר אמר לו האר"י, ראה שאם אגלה אותו לך, סופך שתתחרט עליו חרטה גדולה, ואני מתרה בך, אבל אני מוכרח ומצווה שלא למנוע ממך כל מה שתמצא שתשאלני, על כן אני מזהירך שתניחני מלפרש לך זו התוספתא. חזר מהרח"ו יצ"ו ואמר אני רוצה שתפרש לי אותה על כל פנים. אזי פירש לו התוספתא, וגילה לו סודות. ואחר שגילה אותם אמר שכבר יצאה הגזירה שימות האר"י באותה שנה, מחמת עונש שגליתי לך זה הסוד, ואתה בעצמך הבאת לך זה ההיזק, שאם לא היית מפציר בי כל כך לא הייתי מגלה לך, ולא היו מענישים אותי מן השמים, וכבר רמזתי לך כמה פעמים, ואתה לא רצית ליתן לבך לדברי, ולכן איני חש עלי ולא על בני ביתי, אלא עליכם אני מצטער איך אניח אתכם בלי שלימות תקנוכם. וזה הסוד עדיין לא זכינו

אליו, והוא גנוז ביד מהרח"ו, ואינו מגלה עד עת בא דברו של מלך מלכי המלכים הקב"ה. אז נתעצבו התלמידים אל לבם, ואמרו הלואי לא היינו שואלים דבר.

הרב ע"ה תמיד היה מזהיר אותם על האחווה והאהבה שיהיה ביניהם תמיד שלום אהבה ואחווה

אחר כך עשה האר"י ז"ל הסגר אחד לאלו העשרה חברים, ותיקן חדרים לנשים והטף בפני עצמו באותה החצר של ההסגר עצמו. לסוף חמשה חודשים נפלה קטטה אחת בין הנשים בערב שבת, והנשים הגידו אותן לבעליהן, ונמשך עד שגם החברים נתקוטטו, והרב ע"ה תמיד היה מזהיר אותם על האחווה והאהבה שיהיה ביניהם תמיד שלום אהבה ואחווה, ובאותו היום עברו על דבריו בעוונות. ולעת ערב יצא עם החברים לקבל השבת, וחזר לבית הכנסת סר וזעף, וישב כל זמן התפלה באנינות. ומהרח"ו כשראה אותו באותו סגנון נבהל מאד, כי לא כן היה מנהגו לעשות כן. לאחר שסיימו הקהל התפלה, הלך ר' חיים אצלו ואמר לו, רבינו למה ראיתך כל זמן התפלה הזאת באנינות ובמר נפש. אמר לו האר"י ע"ה מפני שראיתי בקבלת השבת הס"מ, ואמר זה הפסוק גם אתם גם מלככם תספו [שמואל א' י"ב כ"ה], מכאן נראה שכבר נחתם גזר דין בעו"ה, ולא נחתם אלא בעבור קטטה שנעשה היום בין החברים, שכל זמן שהיה שלום ביניהם לא היה לו בית כניסה לקטרג. וכן היה בעוונותינו הרבים באותו זמן נתבקש בישיבה של מעלה מורנו ורבינו עטרת ראשנו ז"ל, וגם ה' חברים עמו, וחי למר שבק.

בפרט מהרח"ו נר"ו כל העולם מעידין עליו שאין שני לו בכל העולם כולו

ועתה כעת קיימים עוד ג' מתלמידי החשובים יאריך ה' ימיהם ושנותיהם, מהרח"ו נר"ו, ומו"ה יוסף מערכי נר"ו, ומו"ה גדליה נר"ו. והם גדולי ישראל תהלה לאל כמותם ירבו בישראל. בפרט מהרח"ו נר"ו כל העולם מעידין עליו שאין שני לו בכל העולם כולו, ויש לו גם כן השגה ברוח הקודש, ומכיר בפרצוף, ויודע לאתדבקה רוחא ברוחא, ולדבר עם איזה צדיק של עולם שירצה [בכח היחודים והכוונות] שהם כתובים אצלו שקבל אותם מרבו אין להם מספר ואין להם חקר. ואין לך יום שאינו מחדש בתורה, וכבר כתב פירוש על הזוהר, והתיקונים, וספר יצירה, ועל כמה וכמה אגדות ומאמרי מדרשות של רז"ל, אבל הכל הוא גנוז וטמון ומכוסה אצלו, ואין כח ביד שום חכם מארץ הצבי שיכול עמו שיגלה לו סתרי תורה, והוא אומר שאינו רשאי לגלות אלא למי שיתנו לו רשות מן השמים עליו. ועתה מקרוב הוא אומר בהשגה שיש חכם אחד בחוצה לארץ בארץ אדום שימלא מקומו. ואמר, אם יהיה זכות בדור, אזי יתגלה אליו אותו החכם, ויבוא אצלו וילמוד לפניו, וימסור לו כל חכמתו, ויסמוך ידיו עליו, ויעשהו כמעין המתגבר ותנוח עליו הרוח, ואם לא יהיה זכות בדור, אז לא יזכה אותו החכם לבוא אצלו, וישאר אותו החכם בחושך מגשש כעוור בצהרים, וכל העולם כולו ישאר חשך בעבורו.

וקצת מן הספרים כמו שש מאות ניירים, נתגלה אלינו בארץ ישראל, ברוב חסדי השם שאינו מקפח שכר כל בריה, ואינו מונע הטוב מן הראוי אליו, שלאחר פטירת האר"י ז"ל לקח מהרח"ו כל הקונטרסים מיד כל החברים, ולא הניח להם שום דבר מזו החכמה, ולא החזיר אותם להם, באומרו שלא ניתן רשות לגלות עוד בעולם הזה האור הגדול, כי כבר נסתמו אותן מעינות החכמה ושערי אורה שהיו פתוחין בזמן הרב ע"ה.

ספר עץ חיים

וכך נשאר העולם ט"ו שנים בחושך אחר פטירת הרב ע"ה. ומהרח"ו לקח בין כך ובין כך כל הקונטרסים, והיה מעתיק כל החדושים שלא שמע הוא, והיה מצרף אותם עם החדושים שלמד הוא, וכתב בצדו זהו מן החברים. וסידר כל הדברים כל דבר ודבר על מקומו הראוי לו, כי בשעה שלמדו לפני הרב לא למדו תמיד הדברים על הסדר, שלפעמים גילה להם סוד אחד של תפילין בתוך הדרוש של הגדלות, או דרוש אחר בתוך הדרוש של מ"ן, וכהנה רבות. ועשה מהם חיבור אחד נאה, דבר דבור על אופניו. וחלק אותם לחלקים, והחלקים לשערים והשערים לפרקים וקרא אותם עץ החיים. והנה הוא גנוז אצלו ט"ו שנה, לא שזפתו עין רואי.

מהרח"ו עם החכם השלם כה"ר יהושע בן נון

עד שנתעורר גדול בישראל אביר הרועים כמהר"ר יהושע בן נון ע"ה, ואף כי היה לזה הרב כמעט כל חמדת ישראל, שהיה אב"ד בצפת, וראש לכל ראשי הישיבות דצפת, ועל פיו יבואו כל ההקדשות של כל הגולה, והוא היה המשביר והמספיק לכל חכמי צפת, ולכל העניים ולהאלמונות, ומלבד זה היה עשיר מופלג בממון. ואעפ"כ היה משפיל עצמו לפני מהרח"ו נר"ו

כתינוק, נושק לו ידיו ורגליו, בוכה ומתחנן לפניו שיגלה לו רזי התורה. ונתן לו מתנות למאות, והיה עומד ומשרת לפניו כעבד בפני רבו, מלבישו ומרחיצו מנעילו שופך מים על ידיו. אחר כך נזדמן שהלך מהרח"ו מירושלים למצרים, הלך גם כן ריב"ן עמו, כדי למצא חן בעיניו, ולפתותו בענין מסירת זו החכמה. אחר כך הלך ממצרים לירושלים, והלך גם כן ריב"ן. ועם כל זה לא היה יכול לפתותו, להיות שאמר כמהר"ח נר"ו שאין רשות נתונה מלמעלה עדיין. והיה ריב"ן עומד על משמרתו ומצפה לרחמי שמים.

עד שאחר כך נפל כמהר"ח למשכב, והיה מוטל על ערש דוי שנה תמימה, שלא היה יודע בין החיים למות, אז ריב"ן נתן ג' זהובים לאחיו של כמהר"ח, ושמו כהר"ר משה נר"ו, על מנת שיביא לו הספרים, ולהחזירן אחר ג' ימים. מיד הלך כמהר"מ נר"ו והשתדל ופתח בהחבא, והביא לו הספרים, אבל לא כולן. ואפשר שכך היה גזירה למעלה שלא יתגלה כולו כי אם אותו החלק לבד. ותיכף שכר ריב"ן מאה סופרים ונתן לכל אחד ששה ניירות ותיכף העתיקו אותו בג' ימים ותיכף באותה שעה חזר כמהר"ח לבריאותו, ולא היה ריב"ן יכול להשיג יותר מן אותם הספרים שלא העתיק. ומאותו היום והלאה נתפשטו הספרים בין יחידי סגולה בארץ ישראל לבד.

מהרח"ו עם מי הגיחון

הגאון חיד"א ז"ל בסה"ב "שם הגדולים" (מערכת ח' מספר 21) הביא בזה מעשה נוראה מענין נהר גיחון וז"ל, יען כתבתי לעיל דע"י מעשה הלך מהרח"ו ז"ל לדמשק, רבים שאלו והיתה הפצירה, אכתוב על ספר מעשה זה אף שאין רצוני לכתוב מעשיות, מ"מ להפצרתם אמרתי אגלה מה שקבלתי מרבני זקני עיר הקודש ירושלים ת"ו, ידוע דחזקיה המלך ע"ה סתם את מי גיחון מפני סנחריב, ועד היום ביום הששי בחצות שנסגרים פתחי שערי ירושלים, כי כל הישמעאלים הולכים בעוה"ר לבית המקדש, נשארת העיר כמעט ריקנית ומשו"ה סוגרים העיר, וההולך שם אצל שער אחד אשר הוא סמוך למגדל שומע קול מים רבים שהולכים מתחת לארץ, ובזמן שהרב מהרח"ו היה בעיר הקודש ירושלים ת"ו בא שר אחד תקיף הנקרא "אבו סיפין" וידע שמלך ישראל סתם מי גיחון, ושאל אם נמצא היום מי שיוכל לפותחו? ואמרו לו הגוים יש חכם שהוא אלהי ושמו רב חיים ויטאל ודאי שהוא יכול לפותחו, ושלה אחריו יום הששי ואמר לו גוזרני עליך שבעוד שהולך הוא לבית המקדש, פתוח תפתח את הנהר הזה שסתם מלך שלכם, והוא נצרך הרבה לעיר ועליך מוטל לפותחו; ואם אין דמך בראשך, מהרח"ו עשה קפיצת הדרך והלך לדמשק, בא אליו רבינו האר"י זצ"ל ובחלום ידבר בו הסכלת עשו, כי זה השר היה גלגול סנחריב וכן נקרא "אבו סיפין" שבערבי פירושו אבי החרבות ואתה יש בך ניצוץ חזקיה המלך, והיתה שעת הכושר לתקן ולפתוח מי גיחון, כי שלא ברצון חכמים עשה חזקיה הע"ה שהוא מהדברים שלא הודו לו, ובוה היתה אתחלתא דגאולה, והשיבו מהרח"ו לא רציתי להשתמש בשמות הקדש, אמר לו האר"י זצ"ל אלו לא נשתמשת לבא לדמשק החרשתי, אבל מאחר שנשתמשת לזה היית יכול להשתמש לפותחו והיה קדוש ה' ותיקון גדול, אמר לו מהרח"ו א"כ אחזור לירושלים לפותחו, אמר לו חליף שעתא ולא זימניה הוא ע"כ שמעתי. והביא אחר זה גם דברי הגט פשוט הנו"ל ע"ש:

מו"ר בעל קול ששון מבטל הקליפה של אבו סיפין

והגאון הרי"ח זיע"א בספר "בן יהודע" לפסחים (דף נ"ו) הביא דברי החיד"א ז"ל והוסיף וז"ל דע כי אותו השר הנקרא "אבו סיפין" הוא היה מאנשי אמונת הישמעאלים ונקבר פה עיר בגדאד, ומקום קברו הוא ידוע עתה, והוא בסוף מבואות היהודים, מלפנים היה בנוי עליו כפה גדולה, והיה חצר גדול סביבו בבנין נכבד, והיה שם קליפה שהיה מאמינים בו הרבה ומתפללים על קברו, ואותם שיש להם חולי הקדחת היו הולכים לשם ומאמינים שעל ידו תסתלק הקדחת וכיוצא, ואז ע"כ גם נשים של היהודים היו נמשכים להאמין בו, באופן שהיה לו שם גדול, והיתה מתחזקת אמונתם בו יום על יום יותר, עד שבא הרב המקובל מהר"ר ששון מרדכי ז"ל הוא הרב המחבר ספר "קול ששון" "דבר בעתו" "מוזמר לאסף" ושכר חצר אחת, כנגד מקום קבורתו של "אבו סיפין" הנו' ויתבודד שם ועשה ייחודים וכונות עד שבטל כח הקליפה שלו, ולא נשאר להם אמונה בו אפילו הגוים, ולא היה שום אדם נכנס אליו עוד, ונחרבה החצר שלו ונפלה הכיפה וכל אותו הבנין, ונשאר מקומו חרב ושמים ומלא אשפה ונתבטל לגמרי שנעשה כאחד הריקים.

והנה מזה המעשה שכתב הגאון חיד"א ז"ל נראה שהיה למעין ההוא הנקרא בשם מי גיחון שורש גדול למעלה, ואפשר שלכן קוראו בדברי הימים גיחון העליון, ולכן צוה דהע"ה למשווח את שלמה. למלך על ישראל בגיחון, מפני כי המעין הזה שורשו פתוח למעלה ויהיה לסימנא טבא, וגם כי מספר גיחון עולה מזל, רמז למזל העליון שעליו אמרו רז"ל הכל תלוי במזל ואפילו ס"ת שבהיכל, נמצא לפי דברי רבינו האר"י זצ"ל כמעשה הנו' שפתיחת נהר גיחון הוא אתחלתא דגאולה, בזה

יובן. ויתן עז למלכו וירם קרן משיחו, ע"ז גימ' גיחון, יתן פתיחתו תחלה ובו ירום קרן משיחו, כי בו יהיה אתחלתא דגאולה עכ"ד. ויען כי נדון זה אינו מעניינינו לא ראיתי להאריך בו כפי הצורך בלי"ן במקום אחר נאריך כראוי בס"ד:

ר' ניסים נחום רוצה לפתוח מי גיחון

בהקשר לזה סיפר מו"ר הגאון המקובל כמוה"ר יצחק כדורי זצ"ל שכידוע הרב ניסים נחום זצ"ל עשה בכל כוחו לקרב את הגאולה ופתח ישיבה למקובלים ועוד... ופעם אחת נתעורר ג"כ לפתוח את מי גיחון בכל מיני אופנים ואחד מהדברים שעשה קרא לאיזה אשה שאומרים הגויים שהיא בקיאה בכל מיני כוחות וראו אצלה פלאות ואמר לה תגידי לי מה את רואה כאן למטה במעיין "מי גיחון" והסתכלה בכשפיה וראתה שם איזה טס של כסף ויש בו איזה שמות שכתובים בו כל מיני דברים אבל היא לא יודעת לקרוא אותם וכל ההשתדלות לא הצליחו וכנראה עד שיבא הזמן והכל תלוי בנו אם נעשה תשובה שלימה. ע"כ.

אין לסמוך אלא על שמונה שערים שסידר מהרש"ו

והא לך מ"ש הרב הגדול מהר"י אזולאי ז"ל בשם הגדולים ז"ל, מהר"ר חיים ויטאל בישראל גדול שמו זצ"ל, והיה תלמיד בפשט מהרב מהר"ם אלשיך ז"ל, וכו', והוא קבל מרבינו האר"י זצ"ל חכמת האמת וכתב אשר שמע מפי רבו בספר עץ החיים כ"י כמפורסם. ויען אבדורי אבדור כתבי הקודש על ארבע כנפות הארץ, בכמה מיני סדרים ונוסחאות אמרתי אעלה בקצר אמיץ להודיע לבני אדם, הנה רבינו האר"י ז"ל צוה ששום אחד מתלמידיו לא יכתוב זולת מהר"ו, אך הם לחשקם בתעלומות חכמה היו כותבים, ומאלו הקונטרסים משאר תלמידים נתהוו טעויות ונוסחאות, ועוד כי מהר"ו לא נתן רשות להעתיק מכתביו לשום אחד וחלה חולי גדול וכבד ועל ידי ממון לקחו מבני ביתו ת"ר ניירים ונתנום למאה סופרים והעתיקום במהירות בעוד שלשת ימים וזו סיבה שנית לטעויות ושינויים. וזה שלשים שנה ויותר שיצאו לאור שמונה שערים מסודרים מבן מהר"ו מהר"ר שמואל, ועליהם יש לסמוך, אך אין בשערים הנ"ל מהדורא בתרא, כי מהר"ו צוה לגנום בקברו, ורבנן קדישי אשר בדור על ידי יחודים הוציאו מקברו ברשותו על ידי שאלת חלום, ובאה ליד מהר"ר יעקב צמח ומהר"ר מאיר פאפירש כ"ץ.

ולכן תמצא בספר דרך עץ החיים שסדר מהר"ם הנזכר מהקדמות וזה הספר קורין אותו הכל עץ החיים חידושים רבים ועמוקים אשר אינם בשער ההקדמות אשר סידר מהר"ש ויטאל הנז' כי לא היה ביד מהר"ש המהדורא בתרא ולכן הרוצה ללמוד בספרים היותר מדויקים ילמוד השמונה שערים שסדר מהר"ש ודרך עץ החיים שסידר מהר"ם פאפירש הנקרא ע"ח שבו המהדורא בתרא. אך לענין המהדורא קמא לשון שער הקדמות הוא יותר מיופה ומסודר, ונראה שלשון שער ההקדמות הוא מהדורא אחרת מציעתא. גם ספר מבוא שערים היה עם מה"ב, כי לא היה ביד מהר"ש הנזכר. וספר אוצרות חיים הוא סידור מהר"י צמח והוא מובלע הלשון ממש בתוך ספר דרך ע"ח להרמ"פ הנזכר. ואני הצעיר ראיתי בארץ מצרים השמונה שערים מכ"י מהר"ו עצמו, רק דמהר"ו סידר שער הפסוקים ומצות שער אחד ושער אחד אשר נמצא מטהרת יד הקדש האר"י זצ"ל עצמו. גם בסוף כל שער יש קונטרס מאשר שמע מהר"ו משאר החברים ששמעו מהרב, וזה עשאו קונטרס מיוחד בסוף כל שער, ובנו מהר"ש לקח השער אשר נמצא מכ"י האר"י, וגם הקונטרס שבסוף כל שער הנזכר וסידר ועירב הכל באחד והלך בסדר הרב אביו, רק שחילק שער הפסוקים ושער המצות לשנים והיו ח' שערים. גם ראיתי מכ"י מהר"ו כמה חבורים בכל חכמה. וספר עץ הדעת טוב דרשות על כל התורה ממנו ע"ד פרד"ס. גם חידושים על הש"ס והתוספות מכתב יד.

מתי נולד מהר"ו

ובספר החיזיונות הנזכר כתב שנולד מהר"ו שנת הש"ג ודמשק מנחתו שנת הש"פ, גם ראיתי פתקא מכתב יד מהר"ם אלשיך עצמו וכתוב בה שבכח אשר נסמך ממרן מהר"י קארו הוא סומך את מהר"ו יורה יורה ידן ידן ככל דיין מוסמך והזמן כ' אלול שנת הש"ן. וכו' ע"ש.

עוד כתב שם באות י' וז"ל רבינו האר"י זצ"ל, בישראל גדול שמו ניצוץ משה רבינו ע"ה. אפס קצה מעלותיו כתב מהר"ו זצ"ל בהקדמת עץ החיים. ועוזו נוראותיו כתובים בספר עמק המלך ומצרף לחכמה וספר שבחי האר"י. והיה לו רוח הקדש ובקי בכל חכמה. וראיתי בכ"י מהר"ו זצ"ל טופס הסכמה מרבני מצרים משנת שי"ח וחתום הרב האר"י שם. עוד

ראיתי במגילת סתריו של מהרח"ו מכ"י ממש כי כל מה שקיבל מהאר"י היה בשנה אחת וקצת ירחין והם שנת של"א ושל"ב עד יום ה' אב שנלקח ארון האלהים בעוה"ר זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

עוד כתב הרב הנז' ז"ל רבים אמרו דכשבא ללמוד עם רבינו האר"י זצ"ל היה יותר גדול בשנים מהרב ז"ל ושכך מצאו כתוב בכתבים. ואני ענית' שאני הצעיר זכיתי וראיתי ספר חזיונות ממהרח"ו ז"ל מכתובת ידו וכתוב שם שנולד שנת הש"ג, והוא כשבא אצל הרב היה בתחלת שנת של"א וכפ"ז היה לו כ"ח שנה. ובשנת של"ב יום ה' לאב נלקח ארון האלהים רבינו האר"י זצ"ל והיה בן ל"ח שנה. ובוא וראה שכל החכמה למד בשנה ועשרה חדשים והוא לפלא. אך כבר נודע שהרב השקוה למהרח"ו ז"ל מבארה של מרים בים טבריה ונתישבה החכמה בקרבו ובצירוף נשמתו העליונה והרב הקדוש המלמדו להועיל זיע"א, עכ"ל.

עוד כתב הרב הנז' (החיד"א) ז"ל וז"ל עץ החיים חיבר מהרח"ו זצ"ל בחכמת האמת ממה שקבל מרבו רבינו האר"י זצ"ל, והוא שם כולל לכל ספריו, ואחר כך פתח כמה שערים שעזר ההקדמות שער הכונות וכו', וכבר בנדפס מערכת חי"ת כתבתי מענינו, ומפני שמהרח"ו קרא שם כולל עץ החיים. לכן הרב המקובל המופלא מהר"ר מאיר פאפירש כשסידר הכתבים שהיו בידו וקבלם מרבו הרב המקובל מהר"ר יעקב צמח, כי כתבי מהרח"ו עצמו היו ביד בנו מהר"ש ויטאל ולא היו זים מביתו כלל רק אבודרי אבודור הכתבים בערבוביא, כמ"ש בנדפס שם מערכת חי"ת, והרב מהר"ם פאפירש הנוכח הלך לדמשק וראה בבית מהר"ש ויטאל הספרים ולקח שמץ מנהו מהסדר, ובחזרתו לעה"ק ירושלים סידר סדר נכון לכל הכתבים עם מהדורא בתרא שלא היתה ביד מהר"ש ויטאל, ולכלם קרא בשם עץ החיים, אך בחלקו"ת כי לספר ההקדמות קראו דרך עץ החיים ולספר הכונות קראו פרי עץ החיים, ולפירוש פסוקים וכו', קרא נוף עץ החיים וחילקו ויש בו נוף שני נוף ג' וכו' עדר עדר לבדו, עכ"ל.

עוד כתב הרב הנז' (החיד"א) באות ק' ז"ל וראיתי בכתבי הרב הרמ"ז שהוא היה נוהר לקרות שום ספר קבלה כ"א כתבי האר"י זצ"ל כפי אשר קיבלם מרבו מהר"ב הלוי שהיה קרוב לגורי האר"י ואף ספרי הרמ"ע לא היה קורא, עכ"ד הרמ"ז. ועוד רעה חולה כי מי שהוא מוחזק לנאמן בכתבי האר"י צריך חקירה גדולה, כי ידעתי נאמנה מקובלים מוחזקים מנאמני ארץ מוסמכים מגאוני ארץ ועד אחרון נתגלה שהם והסומכים אותם היו קוראין בכתבים אחרים, ושומר נפשו ירחק עד חקור דבר דהספר שלומד והחכם המלמדו נאמנו מאד, וה' הטוב לא ימנע טוב להולכים בתמים, עכ"ל.

עוד כתב הרב הנז' (החיד"א) ז"ל באות ע' ז"ל עמק המלך נדפס משנים קדמוניות בקבלה, וכתוב שם שהוא מגורי האר"י זצ"ל, ויצאו עליו עוררין, ושמעתי שלא באו לידו כתבים אמתיים, והרב עיר וקדיש מוהר"ר חיים הכהן ז"ל תלמיד רבינו מהרח"ו ז"ל בהקדמת ספרו מקור חיים פירוש להלכות ציצית ותפילין מהש"ע דרך קשתו על הספר הנז'. לכן הצנועין מושכים ידיהם מלקרות בו ובספר נובלות חכמה להרב יש"ר, ועיין מ"ש הרמ"ז באגרות אשר בדפוס דף מ"ב ע"א שרומז ומחוי במחוג והמשכיל יבין, וכבר כתבתי כמה פעמים שהרוצה ללמוד בכתבי רבינו האר"י זצ"ל האמיתיים יעסוק בשמונה שערים שסידר הרב מהר"ש ויטאל בן רבינו מהרח"ו ז"ל ובספר דרך עץ החיים למהר"ם פאפירש ז"ל שנדפס מקרוב כמה פעמים בפולין, וספר אוצרות חיים כ"י מצאו הרב מהר"י צמח ז"ל מכתובת מהרח"ו ז"ל וכלו הוא כלול בדרך עץ החיים הנז' בין הפרקים, גם עולת תמיד שסידר מהר"י צמח ז"ל בכונות העיד שהוא מכתובת יד מהרח"ו ז"ל, וכבר כתבנו כמה פעמים שמז"ה מהר"א אזולאי ומהר"י צמח ז"ל עשו הפסקות ויחודים, עד שהרב מהרח"ו ז"ל נתן להם רשות לחפור בקברו ולהוציא משם הכתיבות שצוה הוא ז"ל לגנון והוציאום משם, ומכתבים אלו הם המהדורא בתרא של דרך עץ חיים וספר עולת תמיד הנוכח שלא היו בידו של הרב מהר"ש ויטאל ז"ל, וכל זה נתברר לי הצעיר באמת אחר החיפוש בכמה ספרים כ"י, וגם מדברי הרב מוהר"ר משה ויטאל ז"ל בן הרב מהר"ש ויטאל הנוכח, שראיתי כתב ידו ממש שכותב בסגנון זה על איזה קונטרס זהו ממר זקני מהרח"ו ז"ל ונמצא ביד זולתנו, מכ"י מר זקני ז"ל, ויותר מזה נתברר לי הדבר מאד ודי בזה. ודע שחברו ספרים הרב מז"ה והרב מהר"י צמח ז"ל על הזהר מכתובת הנז' שמצאו בקבר מהרח"ו ז"ל, ונראה שלא היה רצון ה' שיתגלו ונאבד לגמרי הספרים הנז', וכל האמור ידעתי נאמנה בביורו, עכ"ל.

עוד כתב הרב הנז' (החיד"א) ז"ל וז"ל בענין ספרי קבלה גלית טפח בנדפס במערכת ח' ובמערכת ק' ע"ש, וראיתי למהר"י צמח שכתב בהקדמת פירושו לאדרא שחיבר נגיד ומצוה בתחלה בקצרה ועלה על דעתו להדפיסו ולהפיק רצון החברים, וכתב ז"ל ובא אלי חלום קשה עד מאד והזהירו אותי מאד שאזהר ואשמר לבלתי שים אותו בדפוס עכ"ל. והרב מו"ה חיים הכהן תלמיד מהרח"ו זצ"ל בהקדמת ספר מקור חיים כתב ז"ל חלפו תורות עברו חק להדפיס מאמרי האר"י ז"ל. וראיתי אחרי רואי לאשר הביא אלוה בידו הוא עמק המלך לא די כל זה הוא בדרך גנבה כי מעולם לא יצא מתחת ידי הקדוש ז"ל דברים אלו ולא במסירה פה אל פה, אלא שכתב אותם לשמו ועשה עצמו מפרש דברי האר"י ז"ל ומאמרי הזהר. והנה

מעולם האר"י לא למד תורה זולת להקדוש הר"ח ויטאל ז"ל, והעשרה היושבים עמו אין לומדים מפי האר"י ז"ל רק אומר הקדמה אחת ומסתלק כדרך משה רבינו ע"ה, וכולם לומדים עם הקדוש הר"ח ויטאל זלה"ה. ומעולם לא כתב האר"י זולת הקדמה אחת לענין קשר עם הצדיקים, הנה היא כתובה בספר עין החיים מידי האר"י ז"ל ותו לא מידי, הכל מיד הקדוש הרב ר' חיים ויטאל זלה"ה מורי ורבי. ובעמק המלך מפרש אשר לא כן, והלא אפי' ההקדמות של הדרושים שמסר האר"י ז"ל לרב הנז' ד' דרושים מהם גזר עליו בכח נח"ש שלא יוציא אותם מפיו כלל והם דרוש א"ק ומאמר תלת רישין וכו'. כך אמר לי הרב מפיו, ומי התיר לזולת להעלות אותם בדפוס להתעולל בהם ערלי לב וכו', ומה לעשות דאמסר עלמא לטפשאי וכו'. כלל הדברים כי היודע כתיבת ידי הרב זלה"ה אותם יראה ויסמוך עליהם לא על הזולת, ולא מדרכי דברתי עד הנה רק למען ינצלו כל יראי ה' מהעונש, ואני את נפשי הצלתי עכ"ל. וכאשר ישתכל המשתכל בדברים אלו יקרע סגור לבבו איך הותרה הרצועה להדפיס ספרי קבלה, ואין מקיץ ואין יודע ואש תוקד בקרבי על ענינים אלו ואביזרייהו.

אך האיש הנלבב ישמור עצמו הן שלא ללמוד כי אם בשמונה שערים שסידר מהר"ש ויטאל, וספר דרך עין החיים וספר מבוא שערים וספר אוצרות חיים דוקא, כי רבו כמו רבו ספרים מלוקטים ואומרים שהם מהאר"י זצ"ל, ויש לחוש שמא עירבו מזולתו, כאשר נמצא כמה פעמים בתוך דרושי האר"י ערב רב עלה אתם, והן להרחיק עצמו מלהיות בעצת מדפיסי ספרי קבלה השומע ישמע ועליו תבא ברכת טוב עכ"ל. וכתב עוד וז"ל, ומ"ש מהר"ח כהן שרבינו האר"י ז"ל מעולם לא כתב וכו' כמו שהבאתי לשונו לעיל. נראה שכונתו מיום שבא מהר"ח ז"ל, אבל מקודם כתב קצת. וכל אשר מצא כתוב מהר"ח מכתבת ידו יד הקודש עשאו שער בפני עצמו. ואני ראיתי מכ"י מהר"ח ז"ל עצמו. עכ"ל.

ביאור ההפטרות

הקשר בין ההפטרות לפרשה

בהפטרות מסופר על מות עוזא שהתקרב יותר מדי לארון, וזה מעין הפרשה שמסופר בה על מיתת נדב ואביהו שהתקרבו לפני ה' יותר מדי.

תוכן ההפטרות

דוד המלך החליט להעלות את ארון ה' מקרית יערים לעיר דוד שהיא ירושלים, ושכחו מה שכתוב בתורה שאת הארון נושאים הלויים בכתף,

לקחו עגלה חדשה ושמו עליה ארון ה', "אחיו" הלך לפני הארון להנהיג את העגלה, וב' בני אבינדב נהגו את הבקר, ואילו "עוזה" הלך בצד העגלה, באמצע הנסיעה, הבקר הזיז את הארון, עוזה פחד שהארון יפול והושיט ידו לאחוז בו, ה' כעס עליו והמיתו כי היה צריך לדעת שאם הארון נשא את נושאי, בודאי שישא את עצמו ולא יפול,

כשראה דוד את זאת פחד להביא את ארון ה' אליו, והעביר אותו לבית עובד אדום, ה' בירך את בית עובד שאשתו ושמונה בנותיה ילדו כל אחת ששה בכרם אחד, כששמע זאת דוד החליט להעלות את ארון ה' לירושלים, הפעם לא טעו, והלויים נשאו את ארון ה' על כתפיהם,

דוד וכל ישראל רקדו ושרו ושמחו שמחה גדולה, כשהארון הובא לבית דוד, מיכל בת שאול הסתכלה מהחלון וראתה איך דוד מזלזל בעצמו, ורקד ומפזז כאחד העם, וביזתה אותו בלבה. כשהעמידו את הארון במקומו דוד בירך את העם חילק להם מתנות ושלחם בשלום לביתם,

שמואל ב' פרק ו'.

א כשהמליכו את דוד בחברון נאספו עליו רבים וזו היתה אסיפה ראשונה, וכאן היה אסיפה שנייה (רש"י) לזה אמר **וַיֹּסֵף עוֹד דָּוִד** [א] לאסוף **אֶת־כָּל־בְּחֹר** את הנבחרים **בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֶלֶף** להעלות את הארון (מ"ד): **ב וַיִּקְּמוּ** | **וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִבְּעָלֵי יְהוָה** היא קרית יערים שנאספו שם **לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־נִקְרָא** לו לארון **שֵׁם** ומהו השם **שֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת** (רש"י) ונקרא כך **כִּי יֵשֵׁב הַכְּרֹבִים** שהיא השכינה שורה **עָלָיו** (ת"י) [ב]: **ג וַיִּרְכְּבוּ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֶל עַל** (מ"ז) **עֲנָלָה חֲדָשָׁה** [ג] **וַיִּשְׁאַהֲוּ** הבקר נשאו ומשכו את העגלה עם הארון אשר עליו **מִבֵּית אֲבִינֶדָב** **אֲשֶׁר בְּגִבְעָה וְעֹזָא וְאַחִיו בְּנֵי אֲבִינֶדָב נְהַגִּים** נהגו את הבקר המושכים (מ"ד) **אֶת־הָעֲנָלָה הַחֲדָשָׁה**: **ד וַיִּשְׁאַהֲוּ** על ידי הבקר שמשכו את העגלה **מִבֵּית אֲבִינֶדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וְאַחִיו** לבד **הֵלֶךְ לְפָנָי הָאֲרוֹן** ועוזה הלך מצד הארון [ולכן רק הוא הרגיש שהבקר שמשו את הארון, ואחיו לא הרגיש] (מ"ד): **ה וַדָּוִד וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל מְשַׁחֲקִים** שמחים **לְפָנָי** ארון **יְהוָה בְּכָל כָּלִי** שיר העשוים **מְעַצֵּי בְרוּשִׁים** (מ"ד) **וּבְכַנְרֹת וּבְנִבְבָּלִים וּבְתַפִּים וּבְמִנְעֲנְעִים** כלי זמר הגורמים לאדם לנענע גופו ולרקד **וּבְצִלְצְלִים** שני כלי נחושת המקושין זה בזה ומשמיעים קול גדול (מ"ז): **וַיִּבְאוּ עַד־גִּזְרֵן נֶכֶזַן** מקום [מיישור] ששמו נכון (מ"ז, ועיין ת"י) **וַיִּשְׁלַח עֹזָא** הושיט את ידו **אֶל־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֵּאחֲזוּ בּוֹ** **כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר** כי נענעוהו ממקומו וחשב עוזה שיפול מהעגלה (מ"ד): **ז וַיַּחַר־אֶף יְהוָה בְּעֹזָה** [ז] שלא

עיונים והארות

עצמו עשה. שכל אותו זמן שארון ה' היה בקרית יערים, השתוקקו ישראל לראות הארון חוזר למקומו הראוי לו.

ויוסף עוד דוד - ר' ברכיה בשם ר' אבא בר כהנא תשעים אלף זקנים מינה דוד באותו היום, הדא הוא דכתיב בחור, כל בחור את בחור. (ילק"ש)

ג. ואח"כ פירש שם ה' צבאות יושב הכרובים עליו נקרא הארון שם ומה שנזכר שם הארון בזה השם במקום זה מה שלא נזכר כן במקום אחר לפי שנתקדש שמו של הקב"ה עליו בהיותו בשדה פלשתים (רד"ק).

ג. אל עגלה חדשה - טעה בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו, "כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו" (במדבר ז'), ולפי שאמר "זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי" (תהלים קי"ט), נענש לבא לידי כך, ומת עוזא על ידו, לפיכך כשהביאו מבית עובד הביאו בכתף, שנאמר (דהי"א ט"ו) "ויאמר להם אתם ראשי האבות ללויים התקדשו אתם ואחיכם והעליתם את ארון וגו', כי למבראשונה לא אתם פרץ ה' אלקינו בנו כי לא דרשנוהו כמשפט". (רש"י)

ד. ויחר אף ה' בעוזה - (ילק"ש) ר' יוחנן ור"א, חד אמר על

א. **ויוסף עוד דוד**, מובא בספר מעם לועז - דברפרק הזה מלמדנו הכתוב, שתכלית כיבוש ירושלים, לא היתה להרחיב ממלכתו, אלא להופכה למקום המקדש שבו יובא הארון שהיה עד עכשיו נודד ממקום למקום, ומיד לאחר שכבש את ציון (ירושלים) הלך להביא לשם הארון, וזה שכתוב: "ויוסף עוד דוד את כל בחור בישראל שלושים אלף". והכתוב מלמדנו שדוד אסף עוד את כל בחור בישראל שלושים אלף, שאף על פי שהיו עמו רבים מבני ישראל במלחמתו עם פלשתים - הוסיף עוד שלושים אלף, כדי להעלות את הארון.

ויוסף - יש מפרשים, שבעת שראה דוד את הפלשתים מתחזקים כנגדו למלחמה, עשה שני דברים. האחד - חיזק את צבאו והוסיף עליו שלושים אלף בחור וטוב. והשני דאג להעלות ארון ברית ה' שעשה שפטים בפלשתים, ויהיה עכשיו מגן לצבאות ישראל, וזהו שאמר הכתוב (לפי האברבנאל), שמלבד האסיפה שאסף דוד כל בחור בישראל למלחמה בפלשתים, או כדי להמליכו, אסף עוד אנשים, כדי להעלות הארון מקרית יערים לירושלים. והטעם שאסף דוד בחורים, שהיה חושש שמא יתנכלו הפלשתים לנושאי ארון ה'. או יתכן שקיבצם, כדי לפזז ולכרכר לפני הארון כפי שהוא

האמין בה' וחשב שיפול ארוננו לארץ **וַיִּכְהוּ שָׁם הָאֱלֹהִים עַל-הַשָּׁל** על המעשה שעשה בשגגה **וַיָּמַת שָׁם**
 עם סמוך ל**אַרְוֹן הָאֱלֹהִים** (מ"ז): **ח וַיִּיחַר לְדָוִד** [ה] דוד כעס על עצמו (מ"ח) **עַל אֲשֶׁר פָּרַץ יְהוָה**
פָּרַץ שבר (מ"ט) **בְּעֵזָה וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא פָּרַץ עֵזָה** השבר והמכה שהיתה על עוזה **עַד הַיּוֹם**
הַזֶּה: ט וַיִּרְא דָּוִד אֶת-אֲרוֹן יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵיךְ יָבֹוא אֵלַי אַרְוֹן יְהוָה
 הרי אי אפשר להיות נזהר בקדושתו: **י וְלֹא-אָבָה** ולא רצה **דָּוִד לְהַסִּיר אֵלָיו אֶת-אַרְוֹן יְהוָה**
עַל-עֵיר דָּוִד וַיִּטְהוּ דָּוִד נטה אותו מדרך עיר דוד **לְבַיִת עֶבֶד-אֲרוֹם הַנְּתִי** שהיה גר בעיר גת (מ"ט):
יא וַיֵּשֶׁב אַרְוֹן יְהוָה בַּיִת עֶבֶד אֲדָם הַנְּתִי לוי היה, ומן השוערים היה (רס"י, מ"ז) **שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים**
וַיִּבְרַךְ יְהוָה [ו] **אֶת-עֶבֶד אֲדָם וְאֶת-כָּל-בֵּיתוֹ: יב וַיֵּגֵד לַמֶּלֶךְ דָּוִד לֵאמֹר בִּרְךְּ**
יְהוָה אֶת-בַּיִת עֶבֶד אֲדָם וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ בַּעֲבוּר אַרְוֹן הָאֱלֹהִים שיושב בביתו
 ומקודם לזה לא היה לו הברכה הזאת **וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַיַּעַל אֶת-אַרְוֹן הָאֱלֹהִים מִבַּיִת עֶבֶד אֲדָם עֵיר**
דָּוִד היא ציון **בְּשֹׁמְחָה** (מ"ד): **יג וַיְהִי כִּי צָעְדוּ הַלְכוּ** נשאו ארון יהוה **שָׁשָׁה צְעָדִים**

עיונים והארות

לאחיתופל, אמר ליה לית את אומר לי מה נעביד לדין ארונא. אמר ליה שאל לאילין חכימא דמניא, אמר ליה דידע למיקמיתיה ולא מוקים ליה יהא סופיה למחנקא. אמר ממליא דמינקיאי אמרין בכל יומא בכנישתא לא הוית ידיעת, ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו.

ויחר לדוד, א"ר אלעזר שנשתנו פניו כחררה. דרש רבא מפני מה נענש דוד, מפני שקרא לדברי תורה זמירות, דכתיב זמירות היו לי חקיך. אמר לו הקב"ה דברי תורה שכתוב בהן התעיף עיניך בו ואיננו אתה קורא אותם זמירות, הריני מכשילך בדבר שאפילו תינקות של בית רבן יודעים.

ו. **ויברך ה' -** (ילק"ש) מפני התרעומת, וזה אחד מן הדברים שהיו ישראל מתרעמים עליהם והיו אומרים מיני פורעניות הם, ואלו הם, הקטורת והארון והמטה. אמרו הארון הזה של פורענות, הוא הכה את עוזה ואנשי בית שמש, לפיכך ידעו שהוא של ברכה, שנאמר ברכך ה' את בית עובד אדום (מכילתא).

מה היא הברכה שברכו, אמר רבי יהודה בר ביזנא זו חמות ושמונה כלותיה שילדו ששה בכרס אחד, שנאמר פעולתי השמיני כי ברכו אלקים וגו' כל אלה מבני עובד אדום המה ובניהם ואחיהם איש חיל בכח לעבודה. כתיב ששים ושנים לעובד אדום, דהות כל חדא מנהון ילדה תרי בכל ירחא, הא כיצד, טמאה שבעה וטהורה שבעה וילדה, טמאה שבעה וטהורה שבעה וילדה, ששה עשר בכל ירח לתלתא ירחין הא ארבעין ותמניא, והיא שיתא הא חמשין וארבע, ותמניהון הא שיתין ותריין (ברכות ס"ו, ירוש' פרק החולץ).

עסקי של, וחד אמר על שעשה צרכיו בפניו. וימת שם עם ארון, מה ארון קיים לעולם, אף עוזה בא לעולם הבא (סוטה ל"ה).

ויחר אף ה' בעוזה - הנה אחד ממלאכי רעים חיצונים בקש לפגוע בו, אך ה' לא רצה כי אם ויכהו שם האלקים בעצמו, היא שכנה שבארון. והטעם הוא כי לא במזיד היה שיניחהו למות ביד חיצונים, כי שגגה היתה, וזהו תדע למה ויכהו שם האלקים על כי שגגה היתה, וזהו על השל. (אלשיך).

ויחר אף ה' בעזה - עזה גימטריא אף עם הכולל והוא צודק ויחר אף בעזה כי שמו נאה לחרון אף.

שם עם ה' צבאות, מובא במסכת בבא בתרא יד: אמר רב הונא: מלמד שלוחות ושברי לוחות מונחים בארון. אמר המהרש"א ז"ל: כי הלוחות הם מעשה ידיו, והן אותיות של שמו יתברך, שהתורה היתה כתובה לפניו טרם שניתנה לבני ישראל, באש שחורה על גבי אש לבנה. ואמר ה' צבאות, על שם שני צבאות עליונים ותחתונים, לוחות הקיימים כמו צבא של מעלה - והשבורים כמו צבא של מטה, ההווה והנפסד.

ה. **ויחר לדוד -** (ילק"ש) אמר ליה אחיתופל לדוד היה לך ללמוד ממשה רבך שלא נשאו הלויים את הארון אלא בכתף. חזר דוד והעלו בכתף, שנאמר ויקרא דוד לצדוק ולאביתר הכהנים וללויים לאוריאל עשיה ויואל שמעיה ואליאל ועמינדב וגו' כמשפט וגו' כאשר צוה משה כדבר ה' (סוטה ל"ה).

ר' ברכיה בר כהנא בשם ר' אבא בר כהנא תשעים אלף זקנים מינה דוד ביום אחד ולא מינה אחיתופל עמהם, והוה ארונא טעין כהניא לרומה וטריף להון לארעה, שלח דוד ואייתי

פסיעות **וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא** [ז] שׁוֹר מְפוֹטֵם (מ"ז): יד **וְדָוֶד מְכַרְבֵּר** [ח] מְרַקֵּד (רש"י) וּמְשַׁבַּח (ת"י) **בְּכָל-עֹז**
 בכל כוחו (מ"ז) **לְפָנַי יְהוָה וְדָוֶד חָנּוּן אֶפְסוֹד בָּד** מלבוש עשוי כדמות האפוד של כהן גדול (מ"ד): טו **וְדָוֶד**
וּכְל־בֵּית יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת-אַרְזוֹן יְהוָה בַּתְּרוּעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר לעורך שמחה וגיל
 (מלבי"ם) [כי כך היו נוהגים כשממליכים מלך]: טז **וְהָיָה אַרְזוֹן יְהוָה בָּא עִיר דָּוֶד וּמִיֵּכֶל בַּת-שָׂאוּל**
נִשְׁקָפְהָ הביטה (מ"ז) **בְּעַד הַחֲלוֹן וַתֵּרָא אֶת-הַמֶּלֶךְ דָּוִד מִפְּנֵי** מְרַקֵּד וּמְכַרְבֵּר ומשבח
 (ת"י) ומשחק (מהר"ק) **לְפָנַי יְהוָה וַתִּבּוֹ לוֹ בְּלִבָּהּ** [ט] כי חשבה שאין זה מדרך המלך (מ"ד): יז **וַיָּבֵאוּ**

עיונים והארות

זה לפי כבודו לצאת ולרקוד לשם איזו חתונה. **השיב** להם רבי זושא: אספר לכם מעשה. כשהייתי בנעורי תלמידו של הרב הקדוש רבי יחיאל מיכל זצ"ל, המגיד מזלוטשוב, חירף אותי פעם רבי הקדוש. אחרי כן פייס אותי ואמר: ר' זושא! תמחול לי על שבזיתי אותך. השבתי: רבי! אני מוחל. קודם שהלכתי לישון בא אלי עוד פעם, ואמר שוב: ר' זושא! מחול לי. והשבתי עוד פעם: אני מוחל רבי!

וכשכבר שכבתי לישון והנה נגלה אלי בהקיץ אביו הקדוש של רבי מעולם העליון, הוא הרב הקדוש רבי יצחק מדרוהוביטש זצ"ל, ואמר לי: בן אחד הנחתי בעולם התחתון, ובן יקר שכזה, אתה רוצה לאבדו על ידי שהעליב אותך? השבתי לו: רבי! הלא כבר מחלתי לו בכל לבי ונפשי, ומה עלי לעשות עוד? אמר לי: עדיין אין זו מחילה שלמה. בוא נא עמי, ואראה לך איך למחול.

קמתי ממשכבי והלכתי אחריו, עד שבאנו לבית המקוה, ואז צויה לי רבי יצחק מדרוהוביטש זצ"ל, לטבול שלש פעמים במקוה, ובכל טבילה וטבילה לומר שאני מוחל לבנו. עשיתי כדבריו ויצאתי מהמקוה. אז ראיתי שפניו של רבי יצחק מאירים באור גדול מאד, שאי אפשר להסתכל בו. שאלתי אותו לסיבת הדבר, ואמר לי שזכה לקרני האור משום שהיה נזהר כל ימיו בשלושת הדברים שרבי נחוניא בן הקנה אמר שבשבילם האריך ימים: "לא נתכבדתי בקלון חברי, ולא עלתה על מיטתי קללת חברי, ותן בממוני הייתי" (מגילה כח.). והוסיף רבי יצחק ואמר לי, שמה שהוא השיג על ידי שלשת הדברים הנזכרים, אפשר להשיג על ידי שמחה. לכן - סיים רבי זושא את דבריו לבני ביתו - כשראיתי שמחת נישואין ברחוב על יד ביתי, מיהרתי לצאת ולהשתתף בשמחה של מצוה.

ודוד מכרכר בכל עוז לפני ה' (ו, יד) - מסופר על הצדיק רבי נפתלי מרופשיץ זצ"ל שאמר פעם באזני מקורביו: מעולם לא נצחני אדם בדברים, כי אם בעל עגלה אחד: ומעשה שהיה כך היה: בשעת ההקפות בליל שמחת תורה, בעל עגלה אחד היה רוקד ומזמר בהתלהבות רבה ושמחתו אינה יודעת גבול. בתום ההקפות ניגשתי אל האיש, שהכרתיו כעם הארץ גמור, ואמרתי לו בבדיחות הדעת: מה פשר השמחה שקפצה עליך הלילה הזה? כלום רב חלקך בלימוד התורה כל ימות השנה, שאתה משמח עצמך בשמחת תורה?

הביט בי העגלון בעינים תמהות וקרא בקול נמרץ: ואם אח שלי עושה "שמחה", האם איני צריך לשמוח בשמחתו?

ט. **ותבז** לו בלבה, מובא במדרש רבה (במדבר פרשה ד, כ):

ז. **ויזבח שור ומריא** - וכתוב שבעה פרים ושבעה אילים, א"ר פפא בר שמואל על כל פסיעה ופסיעה שור ומריא, ועל כל שש פסיעות שבעה פרים ושבעה אילים. אמר ליה רב חסדא לרב אסי אם כן מלאת כל ארץ ישראל במות, אלא אמר רב חסדא על שש פסיעות שור ומריא, ועל כל ששה צעדים של שש פסיעות שבעה פרים ושבעה אילים. (ילק"ש)

ח. **במדרש** (במ"ר פ"ד, כ): מהו "מכרכר", שהיה מקיש ידיו זו על זו וטופח ואומר כירי רם וכו'. ועיין ש"ס חולין קלט: וברש"י דמבואר ד"קירי" הוא אדון, ו"כירי" הוא עבד. וע"ש בתורת חיים דהקשה דמהמדרש לפנינו משמע ד"כירי" הוא לשון אדון, והוא תואר למלך רם ונישא; השי"ת. וכן ייסד מרנא רבינו יוסף חיים ז"ל (הקפות לשמח"ת): "כירי" רם כירי רם, על יד משה בן עמרם.

ודוד מכרכר בכל עז לפני ה' - שמעתי רמז דדוד היה מכרכר להכניע פ' כי מכרכר גי' ת"פ במספר לילית עכ"ד ואני אבא ומלאתי את דבריו כי כתבו המקובלים דלי' מיללת בשמה ומחלת משוררת במחולות ולהכניע הראשונה צריך לשמוח שמחה של מצוה ולשורר לפני ה' ולהכניע השנית צריך להתענות עכ"ד וכד הוינא טליא רמזתי בזה פ' למנצח על מחלת לענות כלומר לנצח למחלת היא השנית לענות כי כשיתענה תכנע. וכן דוד הע"ה כשהיה מעונה רעב וצמא והלך בצערו"ת היה משורר שירות ותשבחות. ואפשר שכונתו לבטל הראשונה ע"י השירות והתשבחות לשמו ית' בקדושה ולבטל השנית ע"י העינוי שהיה בו וכתבנו בעניונתנו בספרי הקטן פני דוד פ' נשא כי זה רמז בכת"ף ישאו דע"י התורה שנתנה בב"ב אותיות יכניעו לי, שגי' ת"פ ואפשר דעתה דוד הע"ה שקיים, בכת"פ ישאו גם הוא היה מכוין והיה מכרכר גי' ת"פ להכניעה בכח התורה וזהו הרמז מכרכר בכל ע"ז היא התורה. ורז"ל אמרו מכרכר שהיה אומר כירי רם ואפ' בהקדמת מהר"א גאלאנטי זצ"ל דדהע"ה היה מתקן ע"י השירות הירך וכמ"ש בזה ע"פ נעיונות בימינך נצח והארכנו בזה במ"א וזהו כירי רם אותיות ירכ"י רם שהיה מכוין לתקן הירך ולהשפיל עמלק גימט' מר ולהוציא את בלעו מפיו והוא מרומים וזהו ירכי רם. (צוארי שלל).

ודוד מכרכר בכל עוז לפני ה' (ו, יד) - מסופר על הצדיק רבי זושא מאניפול זצ"ל, שפעם עברה ליד ביתו תהלוכת נישואין. ראה רבי זושא מהחלון את התהלוכה, יצא מהבית, ורקד בשמחה רבה בתוך הרחוב לפני החתן והכלה. כשנכנס בחזרה לביתו, העירו לו בני הבית, שלא נאה הדבר לפניו, ואיו

אֶת-אֲרוֹן יְהוָה וַיִּצְגּוּ וְהַעֲמִידוּ (מ"ז) אֹתוֹ בְּמִקְוָמוֹ במקום שהכין לו (מ"ד) **בְּתוֹךְ הָאֹהֶל אֲשֶׁר נָטָה-לוֹ** פרש אותו (מ"ז) **דָּוָד וַיַּעַל דָּוָד עֲלֹת לְפָנַי יְהוָה וּשְׁלָמִים:** יח ויכל דוד **מִהַעֲלֹת הָעוֹלָה וְהַשְּׁלָמִים וַיִּבְרַךְ אֶת-הָעָם בְּשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת:** יט ויחלק **לְכָל-הָעָם** הבאים עם הארון **לְכָל-הַמּוֹן יִשְׂרָאֵל** לעם רב מישראל **לְמֵאִישׁ וְעַד-אִשָּׁה לְאִישׁ** לכל אחד (מ"ד) **חֶלֶת לֶחֶם אַחַת וְאֶשְׁפַּר אֶחָד** מנה יפה של בשר (מ"ז) והיא אחד משישה בפר (רש"י) **וְאִשִּׁישָׁה אַחַת** כלי אשר ישימו בה היין (מ"ז) **וַיִּלְךְ כָּל-הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ:**

עיונים והארות

מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שחקתי, ואילו היה אביך צדיק יותר ממני, היה האלהים בוחר בו. אביך היה מלך על ישראל בלבד, ואני על ישראל ויהודה - "על עם ה'" של בית אביך היו מבקשים כבוד עצמם ומניחים כבוד שמים, ואני איני עושה כן אלא מניח אני כבוד עצמי ומבקש אני כבוד שמים. (ילק"ש)

כאשר פנה דוד לברך את ביתו יצאה מיכל לקראתו, ולא הניחתו להיכנס לתוך הבית, על שבזה את עצמו לעיני הנשים, וקפחתו בדברים, אמרה לו: בוא וראה, מה בינך לבין בית אבא, בית אבי היו צנועים וקדושים, לא נראה בהם לא עקב ולא גודל מימיהם. ואתה עומד ומגלה לבושך כאחד הריקים, כיון שגמרה דבריה אמר לה: וכי לפני מלך בשר ודם שחקתי? והלא לפני